

WWW.BTA.BG

ИЗДАНИЕ НА БТА ЗА ЛИТЕРАТУРА, ИЗКУСТВО И КУЛТУРА, ГОДИНА LIX

СЕПТЕМВРИ 2024

ЛИТЕРАТУРА
ИЗКУСТВО
КУЛТУРА

ВЕЛИКИЯТ БАС БОРИС ХРИСТОВ

МАЙ

ЮНИ

ЮЛИ

АВГУСТ

Литература Изкуство Култура

ЛИК

СЕПТЕМВРИ 2024

ТЕМАТИЧНО ИЗДАНИЕ
НА БЪЛГАРСКАТА
ТЕЛЕГРАФНА
АГЕНЦИЯ

ГЕНЕРАЛЕН ДИРЕКТОР:
Кирил Вълчев

ГЛАВЕН РЕДАКТОР:
Георги Лозанов

ОТГОВОРЕН РЕДАКТОР:
Яница Христова

МЛАДШИ РЕДАКТОР:
Ренета Георгиева

КОРЕКТОР:
Лиляна Николова

ХУДОЖНИК НА КОРИЦА:
Данаил Алексиев

ДИЗАЙН И ПРЕДПЕЧАТ:
Данаил Алексиев
Симона Колева
Маряна Шагрина

ПО ДИЗАЙН НА СТУДЕНТИ ОТ НХА:
Теодор Мирчев
Елисавета Драгомирова
Виктория Димитрова

КОРИЦА:
Борис Христов на сцената и
извън нея. Снимките са
представени от архива на
музей „Борис Христов“

В БРОЯ СА ИЗПОЛЗВАНИ СНИМКИ ОТ:
архив на Пресфотото БТА,
pressphoto@bta.bg
ISSN 0324-0444

КОНТАКТИ:
Българска телеграфна агенция
1124 София,
бул. "Цариградско шосе" 49

РЕКЛАМА:
marketing@bta.bg / 02 926 2296

02

24

06

76

14

80

СЪДЪРЖАНИЕ

Великият бас Борис Христов

- 02** | Борис Христов – гласът, който докосва душите, Мила Михова
- 24** | Борис Христов в архива на БТА
- 06** | Елена Драгостинова, директор на Националния музей „Борис Христов“: Борис Христов не е забравен и все повече ще се говори за него
- 76** | Борис Христов: Винаги мисля за отечеството
- 77** | Джанкарло Панконеци си спомня за Борис Христов
- 14** | Три фоторазказа, Елена Драгостинова
- 80** | Изпълнители, специализирали при Маестро: Борис Христов беше изключителен човек

Мила Михова. Фотограф: Анжел Захаринов.
Снимка: личен архив на Мила Михова

Мила Михова е родена в София. Завършва Националната музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“, като освен това учи пеене при Дарина Такова и при Лукреция Меса – експерт по метода Voice Craft. Михова е била стипендиант на фондация „Райна Кабаиванска“ към Нов български университет и на фондация „Борис Христов“ за Оперното студио в Националната академия „Санта Чечилия“ в Рим, където специализира при Рената Ското.

През август 2015 година Мила дебютира като Фиордилиджи в „Така правят всички“ от Моцарт на оперния фестивал „Опероса“ в Херцег Нови, Черна гора. Следват изяви в Девета симфония от Бетовен (с Оркестра де Камаса де Каскайш и Оейраш в Португалия), ролята на Лучия в „Лучия ди Ламермур“ от Доницети, Фортуна и Друзила в „Коронацията на Попея“ от Монтеверди.

Освен това тя е изпълнявала многобройни роли и е изнасяла множество концерти в България, Италия, Франция, Германия.

Участва в създаването на проекта Björk Alternative, който представя известните песни на исландската певица Björk в аранжimenti за оперно пеене с аккомпанимент на клавесин, челеста и пиано.

През 2019 година Мила Михова участва на фестивала „Моцартови празници“ в Правец, а програмата ѝ е с рядко изпълнявани оперни и камерни арии. През юни 2024 г. тя изнася рецитал с пианиста Джулио Дзаппа по покана на Италианския културен институт и Софийската филхармония.

Като част от концертната ѝ дейност са дебютите като Абигаиле в „Набуко“ на Джузепе Верди в Операта в Майнц и в ролята на Мадам Кортезе в „Пъттуване до Реймс“ на Росини в Операта в Аугсбург, в „Набуко“ на фестивала Opera Open в Пловдив и в Държавна опера Варна. В началото на 2024 година тя дебютира и в Софийската филхармония, където си партнира със световноизвестния бас-баритон Сър Брин Терфел.

Освен оперните участия Мила Михова записва и театрална музика.

Борис Христов – гласът, който докосва душите

Борис Христов не е просто име в света на операта – той е легенда, символ на сила и страст, глас, който носи красотата на човешкия дух. Роден на 18 май 1914 година в Пловдив, България, Борис Христов оставя след себе си не само изключителни изпълнения. Освен огромното творческо наследство, което продължава да вдъхновява и да вълнува почитатели на класическата музика по целия свят, Христов оставя на следващите поколения и една мисия – постоянно да се оказват подкрепа и грижа за младите български таланти, „за да не се лутат така, както съм се лутал аз“.

Известен със своя уникален басов тембър, Христов притежава глас, който е дълбок, мощен и в същото време нежен и топъл. Неговото сценично присъствие е несравнимо – съчетавайки харизма и граматичност, той успява да потопи публиката в емоциите на всеки образ, в който се превъплъщава. Независимо дали е в роли на Верди и Мусоргски, или изпълнява църковни песнопения, със своя глас и със задълбочена и осъзната употреба на силата на езика като основен инструмент представя затрогваща интерпретация, разкривайки пред нас света на радостта, мъката, любовта и страданието.

Христов е роден в семейство с дълбоки патриотични корени. От ранна възраст показва таланти към музиката, пее в църковни хорове и на училищни концер-

ти. Въпреки че първоначално се насочва към изучаване на право в Софийския университет, докато пее в хор „Гусла“, неговият уникален басов глас бързо привлича вниманието на музикалните среди. Когато хор „Гусла“ е включен като попълнение в мащабния хор в „Борис Годунов“ при гостуването на Фьодор Шаляпин в Софийската народна опера, гласът на Борис Христов се откроява и бързо заваляват коментари, че това е глас за солистична кариера. Христов, поразен от изпълнението на Шаляпин, скромно и неуверен, отхвърля тези предложения с думите, че това е работа за „богоизбрани“, без да подозира, че той самият е също богоизбран и че Борис един ден ще се превърне в символ на неговата кариера, а той – в символ за ролята на Борис.

През 1942 година по препоръка

на цар Борис III Христов получава стипендия за обучение в Италия, където изучава вокално майсторство при известни педагози като Рикардо Страчари и Агриано Батолти. Именно там неговият талант започва да се развива и той бързо се утвърждава като забележителен млад артист.

Борис Христов дебютира на сцената през 1946 година в Регжо ди Калабрия, Италия, в ролята на Колин в операта „Бохеми“ от Джакомо Пучини. Неговият международен пробив обаче идва през 1949 година, когато изпълнява ролята на Фиеско в „Симоне Боканегра“ от Верди в Римската опера. През същата година изпълнява и знаковата за всеки бас роля на Мефистофел в операта „Фауст“ от Гуно, като впечатлява не само публиката, но и критиците с мощта, дълбочината и изразителността на своя глас.

От този момент нататък кариерата на Христов се развива стремглаво. Той пее в най-престижните оперни театри в света – Ла Скала в Милано, кралската опера Ковънт Гардън в Лондон, Метрополитън опера в Ню Йорк и Виенската държавна опера. Сред най-известните му роли са Борис Годунов в едноименната опера на Мусоргски, Филип II в „Дон Карлос“ на Верди, Мефистофел във „Фауст“ на Гуно и много, много други.

За най-запомнящо се превъплъщение на Борис Христов се счита това на Борис Годунов в едноименната опера на Модест Мусоргски. Неговата интерпретация на руския цар до ден днешен е смятана за ненадмината и се отличава с дълбока психологическа проникновеност, емоционална интензивност, вокално

съвършенство. Христов изобразява Борис Годунов не само като могъщ владетел, но и като човек, разкъсан от вътрешни конфликти, вина и страдание. Тази роля се превръща в негов „запазен знак“ и го утвърждава като един от най-добрите интерпретатори на тази сложна и драматична опера. Христов до такава степен се слива с образа на Борис, че до ден днешен един от най-известните портрети на певеца е този в сценичния костюм на Борис.

Животът на Христов не е лек, тъй като той е постоянно разтърсван ту от професионални триумфи, ту от лични трагедии. Една от най-големите лични трагедии в живота на Борис Христов е свързана със смъртта на родителите му. Неговият баща умира през 1940 година, когато Борис е все още в началото на своята му-

зикална кариера. Загубата на баща му е тежък удар, тъй като той винаги е подкрепял сина си и е бил негов вдъхновител. Ролята на родителите в пътя на един млад артист е огромна – тя може да даде криле на младия артист с безусловна подкрепа и вяра в таланта, но ако родителят е скептичен и твърде „прагматичен“ във възгледите си за бъдещето на своето дете, това оставя огромен отпечатък върху младия човек и той трудно се откъсва от него.

За Христов обичта към изкуството е възпитана от неговите родители, а вярата на баща му в неговото бъдеще е най-мощният двигател за постоянния стремеж да развива таланта си до нови висини. Затова загубата на баща му е действителна трагедия. Тази трагедия остава дълбок белег в душата на Борис Христов и го мотивира още повече да се посвети на музиката, за да отдаде почит на своя баща.

Смъртта на майка му по-късно също оказва дълбоко влияние върху него. Борис Христов е много близък с нея и нейната загуба го засяга изключително. Тези събития го принуждават да преосмисли много неща за живота и кариерата си и го вдъхновяват да вложи дори още по-голяма емоция и дълбочина в своите изпълнения. Кариерата на Борис Христов обаче не протича без предизвикателства. Поради политическите обстоятелства и напрежението между България и Италия, както и между Изтока и Запада в ерата на Студената война, той често е изправен пред забрани и ограничения. През 1950-те години българските власти го обявяват за „неблагонадежден“ и му отнемат гражданството, тъй като живее и работи в чужбина. Връщането му в родината е забранено за дълъг период от време, което е тежък удар за него. Борис Христов обича своята родина и

изпитва дълбока болка от тази невъзможност да се завърне у дома и да сподели своите успехи с българската публика. Тази забрана на практика го поставя в изгнание и се отразява на емоционалното състояние и духовността му.

През 1970 г. поради влошеното здраве на своята майка Борис Христов успява да получи специално разрешение да се завърне в България за кратко време. Този кратък период, в който се връща у дома, е изпълнен с емоции и усещане за изпълнен дълг, но и с болка от невъзможността да остане по-дълго. Но нищо не успява да заглуши гласа му или да намали страстта му към изкуството. Той остава верен на себе си и на музиката, вярвайки, че гласът му е дар, който трябва да бъде споделен със света.

Борис Христов е пример какво означава да бъдеш истински артист – да можеш да се раздгдеш напълно, да живееш и да дишаш чрез музиката и да продължаваш да вдъхновяваш и след като си заминал. Гласът му продължава да звучи в сърцата на всички нас, напомняйки ни за силата на човешката душа и красотата на изкуството.

Ролята на Пенка Касабова в живота на Борис Христов

Връзката между Борис Христов и Пенка Касабова е една от интересните и значими глави в живота на великия български оперен певец. Пенка Касабова, българска писателка и педагог, първата професионална учителка, получила образованието си в САЩ, изиграва ключова роля в неговото музикално образование и професионално израстване. Тя е първият човек, освен родите-

лите му, който разпознава изключителния му талант и го насочва към света на операта.

Още докато следва право и пее в хор „Гусла“ Христов се среща с Пенка Касабова, която бързо осъзнава потенциала му и му предлага да започне уроци по оперно пеене. Касабова оказва огромно влияние върху ранната кариера на Борис Христов. Тя му предоставя не само важни контакти в Италия, но и вдъхновение и увереност. Благодарение на нея Христов започва да развива дълбочината и силата на своя глас. Когато през 1942 г. Христов печели стипендия за обучение в Италия, Касабова го насърчава да продължи своето обучение в чужбина, където може да изгради международна кариера. Тя остава негов ментор и приятел, като продължава да следи успехите му и да се радва на постиженията му.

Борис Христов често е споделял в интервюта и разговори, че Пенка Касабова е била неговият „първи и най-важен учител“. Тя е жената, която му е дала крилата, за да полети в света на операта. Благодарение на нейната подкрепа и ръководство той успява да изгради забележителна международна кариера, да стане един от най-великите басы на всички времена и да запише името си със златни букви в историята на класическата музика. Връзката между Борис Христов и Пенка Касабова е пример за значението на наставничеството в изкуството и живота. В писмо от 1946 г. той пише: „Ти си била и ще бъдеш един от най-големите двигатели на моите стремежи, на моите действия за постигането им. Сега виждам ясно благотворното ти влияние върху мен, върху развитието на моите добродетели, на чувствата ми и на желанията ми за борба и за победа в живота.“

Франка

Франка де Рензис е италианската съпруга на Борис Христов, която изиграва важна роля в личния и в професионалния му живот. Тя е ната връзка е символ на дълбока любов и преданост, съпътстващи и подкрепящи кариерата и личния живот на Христов до края на дните му.

Борис Христов се запознава с Франка де Рензис в началото на 50-те години, когато той вече започва да добива международно признание. Франка е млада италианка с аристократично потекло и макар да не е музикант по професия, тя бързо се привързва към живота и изкуството на Борис Христов. Нейният баща Рафаело де Рензис е най-уважаваният музикален критик в Италия, който дава силен начален тласък за налагането на младия български бас по най-важните италиански сцени. Борис и Франка се женят през 1953 г. и тя остава негова вярна спътница до самия му край. Любопитен факт е, че сестрата на Франка – Тилде, също споделя живота си с оперна легенда – италианския баритон Тито Гоби.

Франка де Рензис е повече от съпруга за Борис Христов – тя е негов най-близък приятел, съветник и подкрепа в трудните моменти. Нейната обич и грижа създават за Христов чувство на сигурност и спокойствие, което му позволява да се съсредоточи изцяло върху своята музикална кариера. Франка организира не само домакинството им, но и много от ангажиментите му, пътуванията и комуникацията с агенти и организатори на концерти. Борис Христов е известен със своите високи стандарти както на сцената, така и в личния си живот, а Франка е до него, за да се увери, че всичко върви гладко като истински сто-

жер. Тя разбира добре колко важно е за него да има спокойствие и комфорт, за да може да изразява пълния потенциал на своята огромна дарба. Винаги е била неговата подкрепа зад кулисите, неговото „у дома“, независимо в коя точка на света се намират. Франка е и тази, която пази наследството на Борис Христов след неговата смърт през 1993 г. Тя поема важната задача да поддържа спомена за неговото изкуство жив чрез архивиране на записи, писма и документи, свързани с кариерата му.

Връзката между Борис Христов и Франка де Рензис е символ на силата на любовта и отдадеността. Техният съюз е един от онези редки примери, когато любовта между двама души не само оцелява във времето, но и става фундамент за творчество и израстване. Франка остава до Борис Христов до самия му край, а нейното име е неразривно свързано с неговото като жената, която е обичала, подкрепяла и вдъхновявала един от най-великите оперни певци на всички времена. През целия си живот обаче, въпреки любовта и хармонията в брака, Христов поддържа кореспонденция с Пенка Касабова.

Домът и заветът

Домът на Борис Христов в Рим има важно културно и историческо значение, тъй като е свързан с живота и творческото наследство на един от най-великите оперни певци на XX век. Този дом не е просто място, където той живее със съпругата си Франка, но и символ на неговата обвързаност с изкуството и България.

Домът в Рим е място на уединение, спокойствие и творческа работа за Христов. Там той подготвя своите роли, непрестанно поддържа своята вокална техника и приема гости – артисти, музи-

канти, ученици и приятели от целия свят. Също така тук той се отдава на своята друга страст – рисуването и писането на поезия. За него този дом е не само убежище от шумния и изискващ живот на сцената, но и място за размисъл и вдъхновение. Още приживе той превръща дома си в пристан за млади оперни певци от България, като ги подслонява, обучава и въвежда в оперния живот на Рим. Десетки оперни артисти с международна кариера са започнали своята активна творческа работа след пребиваване в дома на Борис Христов и са получили най-ценните уроци по вокална техника и интерпретация от големия Маестро. По-късно Христов завещава своя дом на българската държава с ясният завет, че това на първо място ще бъде средище за млади български творци, за да имат подслон и условия за живот в Италия по-леки от тези, които той е имал в началото на своя певчески път. И до ден днешен този дом, в днешни дни – Български културен институт в Рим, ежегодно дава възможност на млади оперни певци да учат, да имат досег с атмосферата и енергията на дома на един от най-великите оперни певци за всички времена, да бъдат в сърцето на италианската култура, да учат от личните клавири на Борис Христов и да работят ежедневно с изтъкнати педагози, музиканти и специалисти, които им дават ясни насоки за по-лесна и категорична реализация в оперното изкуство, което и в днешно време е сложен и дълъг процес. И всичко това под зоркия поглед на Борис Христов от портрета в костюма на Борис Годунов. Защото Борис Христов най-добре знае колко важно за младия артист е на първо място някой да повярва в теб и да те окуражи.

„Борис Христов не е забравен. И мисля, че все повече ще се говори за него“, споделя в интервю за списание ЛИК музикологът, музикален журналист и дългогодишен директор на музея „Борис Христов“ Елена Драгостинова.

Тя завършва висшето си образование в Теоретико-композиторския факултет на Българската държавна консерватория, днес – Национална музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“. В продължение на 27 години е редактор и ръководител на отдел „Музика и танцово изкуство“ на вестник „Култура“.

Елена Драгостинова развива и педагогическа дейност. От 2005 година в продължение на десет години преподава в Нов български университет – в департаментите „Музика“ и „Масови

комуникации“.

Музеят „Борис Христов“ в София е създаден през 2003 година, Елена Драгостинова е автор на концепцията за развитието му и от тогава до сега е негов директор. От създаването на този държавен културен институт към Министерството на културата всяка година през май в музея се провежда Фестивал на изкуствата „Борис Христов“.

За дейността си през 2008 година музеят е удостоен в Авиньон със Знак за европейско културно наследство. През 2020-а музеят получава почетен знак и звание Лауреат на „Златно перо“ на агенция „Кантус Фирмус“ и галерия „Макта“ за принос в българската култура.

А през 2021 година Елена Драгостинова е удостоена с награда

та на Министерството на културата „Златен век“ – печат на цар Симеон Велики – златен, грамота за принос и в развитието и утвърждаването на българската култура и националната идентичност.

Елена Драгостинова е удостоена и със Специалното признание Акуила Д'Оро Интернационал за 2023 година в секция „Памет и култура“ в Италианското посолство в България. В мотивацията за тази награда се отбелязва: „За нейната отдаденост към популяризирането и разпространението на творчеството на Борис Христов и за многобройните й реализирани проекти, свързани с международния културен обмен“.

Пред списание ЛИК Елена Драгостинова разказва за някои от

най-лобопитните артефакти в музея на именития оперен певец, който се помещава в дома на ул. „Цар Самуил“ 43, където е преминало детството му. „Аз не бих се нарекла пазител на паметта. По-скоро съм воюващ за тази памет“, споделя тя. Дейността, която развива музеят под нейно ръководство, разнася спомена за славата на талантивия изгълнител и по света – от Москва до Канада. Според нея едно от най-ценните неща е доверието, което успяват да изградят с участниците в арт събитията и с посетителите на културния институт. Така не само обогатяват програмата си и фонда си с нови предмети, а и научават нови истории – от хора, които са споделяли мигове от срещите си с Борис Христов.

Елена Драгостинова
Фотограф: Светослав Чулин.
Снимка: личен архив на Елена Драгостинова

Елена Драгостинова, директор на Националния музей „Борис Христов“:

Борис Христов не е забравен и все повече ще се говори за него

Госпожо Драгостинова, кога животът ви срещна с историята на Борис Христов?

– Няма как животът да ме срещне случайно с историята на Борис Христов, защото знаех за това явление в оперното изкуство по силата на професионалното ми лобопитство. Макар че във времената, в които учех в училище и следвах в консерваторията не се говореше много за него. Но вече започваше да пробива информация за личности, явления в чужбина, а малко познати в България. В 21-во базово-експериментално училище, което завърших, още в началото на 70-те в часовете по рисуване разглеждахме албуми с проектите на Кристо. И то в час по рисуване. Другарката Иванова аранжираше

пред очите ни вазата и ябълката, ние граскахме светлосенки в блокчетата, а тя ни разказваше, а и показваше „Желязната завеса“ на улица „Висконти“ в Париж – протеста на Кристо и Жан-Клод срещу Берлинската стена. Блестящ пример как „опасна“ информация попада в правилните ръце. Мултиплицира се и остава дълбоки следи.

Кулминацията на приобщаването на българи – авторитетни и влиятелни в чужбина, настъпи във времето на няколкогодишната подготовка на „1300 години България“ – поредица от чествания и събития през 1981 година. От днешна гледна точка това е един старателно, образцово подготвян проект, години преди да се покаже на повърхността. Естествено, че за да се осъществи,

бяха необходими много контакти на България с българи извън България, които заемат важни позиции навън.

Къде е тук мястото на Борис Христов?

На 12 октомври 1976 година в храм-паметника „Св. Александър Невски“ с Борис Христов започват записите на български и руски църковни песнопения. През септември 1979-а единствената ни тогава звукозаписна компания – „Балкантон“, разполага и със следващ – втори запис на Борис Христов. Това е „Литургия Доместика“. Партитура е почти непозната дотогава за музикалния свят. Автор е руският композитор емигрант в САЩ Александър Гречанинов. Записът е

бил също в „Св. Александър Невски“. Важно е, че това се случва с подкрепата на личности като Людмила Живкова, Георги Йорданов, Александър Йосифов, Георги Робев – все хора с важни позиции в държавата. Те разумно са използвали своето влияние, за да се случи това „прибиране в спокойното пристанище след бурите на 30 години в театъра“, както казва биографът на Борис Христов – Карло Курами, и да се осъществи мечтата на артиста чрез световната си слава да допринесе за българската култура. Забележете колко несъвместими дотогава фактори са намесени в звукозаписите: църковнославянски песнопения, емигрантство, национални културни институти, музикални инструменти в източноправославен храм и егидата на хора на ръ-

ководни длъжности в държавата и с лидерски позиции в БКП.

На звукозаписите публика не е допускана. Храмът е бил обкръжен от стотици хора, за които е било важно да бъдат в близост до мястото, където се извършва музикалното свещенодействие.

Не съм била там.

Моята „среща“ с Борис Христов е била доста разпръсната във времето и се е случвала на етапи: когато слушах грамофонните плочи; когато получих възможността да направя интервю по телефона; когато преминавах всеки път, щом отивах до редакцията на вестник „Култура“, покрай строителна площадка, за която по-късно научих, че е епичното дългогодишното преустройство на софийския му дом; когато публикувахме във вестни-

ка части от биографичната книга на проф. Атанас Божков... И после – когато се залових за работата софийския дом на Борис Христов да оживее чрез изкуство.

Кога вие се превърнахте в пазител на паметта за него?

– Аз не бих се нарекла пазител на паметта. Това малко ме отпраща към комичните ситуации при посещението на деца, които ме питат: „Госпожо, вие на кое легло тук спите?“ Или на посетители, които ме смятат за гъщеря, внучка или най-малкото за роднина. Защото виждат от екипа ни отдаденост. Не съм пазител, по-скоро съм воюващ за истинността.

Когато един човек със световна слава дълго време не се е за-

върщал, представата за живота му обрства в легенди. Истината постепенно се замъглява от слухове, неверни твърдения, които дори може да променят историята, да изкривят общественото съзнание. Понякога, когато идват многознайни посетители, които не пожелават така наречената музейна беседа, т.е. експертния музеев разказ, те започват да разказват невероятни истории пред приятелите си. Истински фолклор, в който понякога разказвачът е пръв приятел с великия артист. Такива посещения често завършват със суперлативни похвали за музея и с тлюкването: „България нищо не направи за този човек!“ Разбира се, вмъкваме се с корекции. В такива случаи най-малкото водя посетителите към фотографията с многолюдното посрещане на Борис Христов от верните приятели от хор „Гусла“, към снимките от гостуването на родителите на Борис Христов в Италия и към витрината с най-високите български отличия, с които е бил удостоен.

Но най-красноречивото опровержение за низвергването на този великан във вокалното изкуство е фотографията на Мирчо Сливенски в „Александър Невски“. Там Борис Христов сбъдва мечтата си за звукозаписите, които и днес слушаме занемели. А да влезеш в този храм и да правиш звукозаписи с Българската хорова капела „Светослав Обретенов“ и със струнен състав от Симфоничния оркестър на Българското радио – това е привилегия, която не се дава на всеки.

Когато е заминал за Италия, за да учи, той се е върщал няколко пъти. Но след това, вече тръгвайки напред, е съзнавал, че рискува да не може да продължи по тези пътища, по които да осъществява мечтите си и да изгра-

ди триумфална кариера.

Историята не е едноизмерна, отношенията с държавата тогава са били сложни. Необходимо е тези отношения да бъдат възприемани балансирано, като се отчита и тяхната динамика, и промените в тях през годините. Често тук се намесват и завистта, подлостта, личната неприязън, човешката лошотия.

И ако единици са били виновници за драматичността на тези отношения, няма защо да се обобщава нихилистично, че всички носят вина.

Моето воюване е за това Борис Христов да бъде онази фигура в нашата култура, която да има реални очертания – да може във всеки един момент да се гопитаеш до неговото творчество, за да получиш достоверна информация как се върви по пътеката към върховете; как, когато стигнеш до задържиш; когато стигнеш до големите сцени, всъщност какво може да те крепи, за да продължаваш нататък? Защото изпълнителското изкуство е много крехко, ако не се защитава с всяко стъпване на сцената, много бързо ще те забравят или ще те съборят оттам. Драматичните обрати в кариерата на Борис Христов са доказателство за това. Но той дава скъпоценен урок как след тежък удар на съдбата – в случая здравословен проблем – може и да се възродиш.

Струва ми се, че най-важното, когато става за дума за такава голяма личност, е да се опрем на онези факти, чрез които следващите поколения да възприемат с необходимия респект, но и да се допитат като към близък покровител. Новите поколения артисти например могат да се поучат от твърдостта му да отстоява творчески позиции, но едва след като те са преминали през сито-

то на познанието. Историята на Борис Христов е и добър пример за отношение към операта като към ансамблово изкуство, като сплав от вокална дарба, артистичен талант и енциклопедични познания по отношение на епохата, словото, костюмографията, сценографията... И музиката, разбира се.

Стремежът ми е да показваме, че Борис Христов е действително съществувала личност, а не недокосваем игол, че и досега идеите му са актуални. Каквото и да се е случвало навремето, сега имаме най-малкото този музей в софийския му дом, имаме и Българския културен институт в Рим. Имам неговото богато наследство и звукозаписите – трябва да сме горди с това. А нихилизмът нека да оставим настрана.

В случая въпросът е: тръгнеш ли да го подхранваме с безпочвени твърдения с цел да бъде по-интересно? Въпросът ми е риторичен. Нека да си остане човек със своите си измерения, слабости, със своите тогавашни радости и мъки. И така си мисля, че ще ни бъде много по-близък.

Музеят се помещава в дома на твореца. Какъв е духът на сградата и как успяхте да „възкресите“ спомена за Борис Христов в нея?

– Духът на една сграда зависи от хората. Този дух е резултат от насладвания – на съдби, на воля, на събития. Борис Христов е роден в Пловдив. Случило се е така, защото неговият баща Кирил Христов Совичанов по това време е бил командирован в града като учител. Преди това е завършил славянска филология в Софийския университет „Св. Климент Охридски“, специализирал е в Лион. Участвал е в

Балканската война като офицер от Македоно-Одринското опълчение. Бил е главен редактор на списанието „Илюстрация Илинден“ и е бил председател на Илинденската организация. Събирал е народни песни от всички краища на България. С такава страст, че – по сведения на колегата му композитор и педагогът Борис Тривков, е бил в състояние да препуска цяла нощ на кон, за да стигне до доста отдалечено село, където знаел, че живее човек, който неел непозната за него песен. Кирил Христов достигнал до него, записал я, а на сутринта се върнал навреме в училище. В Златния фонд на радиото се пазят около 2 часа записи на Кирил Христов. През 1960 година Николай Кауфман записва от Кирил Христов повече от 300 песни. Години по-късно академик Кауфман гари част от тях на музея заедно с неговите анализи. Майката на Борис Христов, също буден човек със силен характер, създава уюта в къщата. Тя е построена по нейна идея – така че всеки да има своя самостоятелност и същевременно да има кът за общуване. Домът е направен по един доста необикновен начин. Макар че не е толкова обширен, той е изграден с много фантазия и с много усет за връзка със света. Има прозорци от всички страни, отворени като очи към различни посоки. Освен това има кът, в който почти всяка вечер семейството се е събирало, за да музицира. В този дом е гостувал търновският митрополит Софроний, идвали са хора, съпричастни с революционните борби на Македония.

Към всичко това, което гради атмосферата на дома, се добавя и делото на Константин Чернов от съседната улица „Бистрица“. Той е руски офицер емигрант. По негова инициатива се създава хор и оркестър от балалайки с учас-

тието на съкварталци. По-късно беседката в двора на семейство Христови се превръща и в малък театър, където деца са и актьорите, и публиката.

По този начин Константин Чернов е способствал много за сплотяването на квартала и за добросъседските отношения – така както в днешно време ние се опитваме с различни инициативи и с малки градски фестивали да събираме хората в общности. Този дом винаги е бил една малка сцена, център на изкуството. По това време Борис Христов е бил около 10-годишен, не е свирил в оркестъра като брат си Николай. Но явно е попивал и съпреживявал.

След това домът постепенно е замрял.

През 2003 година къщата беше вече преустроена и трябваше да бъде представена. Дойдох, за да напиша какво представлява. Беше почти празна, с малко експонати.

Оттогава възникна и интересът ми – какво може да се случи от нищото.

Горда съм, защото сега това не е само една къща, в която мога да показвам и да разказвам, да провокирам „обратна връзка“ и да насочвам към съпреживяване, към изграждането на взаимовръзки и съпоставки. Къщата се превърна в оживено средище за изкуства, дебати, взаимодействия. И в трамплин за израстване на младите творци с около 90 събития годишно, с редовен месечен афиш, с фестивал на изкуствата „Борис Христов“ и с конкурс за нови композиции, наречен „Миниатюри за голям глас“. Пространствата са разнообразни, историята е пребогата, така че източници на вдъхновение има в изобилие. Голяма част от историята на този дом намира своите проекции в днешното му съществуване. Някогашните традиции се прераждат: в концерти и моноспектакли

на открито, в изложби, в които оказваме гостоприемство и подкрепя на галериите от квартала, с приобщаването на хора, които чувстват дома като свой и поемат част от отговорността за него.

Всичко това се случи доста скоро, не беше необходимо натрупване, сякаш идеите за настоящето на този дом латентно са съществували и само са чакали да изплуват в подходящ момент.

Не след дълго усетих, че тази къща заслужава вече да има криле. И за нея да научат не само в цяла България, но и в чужбина. Много са страните, в които съм представяла музея „Борис Христов“, обикновено с многокомпонентна програма, която включва концерт на изпълнители, с които работим, изложби, а също така и с филм, разказващ за самия Борис Христов и за това как сбъдваме мечтите – и на Борис Христов, и на младите артисти. По този начин за нас, за този музей научават в много страни. Привързват се към идеята, проявяват любопитство и не след дълго започват да идват хора, на които им е препоръчано да го видят. Или идват самите хора от публиката ни там, когато са на екскурзия или на почивка тук.

Първият ни гастрол беше в Москва. За там избрах музея да бъде представен от Пламен Бейков – специалист при Борис Христов в последния му клас в Рим. Заедно с нас беше и Ирина Щиглич – пианистката, която му е акомпанирала по време на звукозаписи в България. Тя твърдеше, че онова, което е научила от Борис Христов от двата дни съвместна работа, се равнява на цяла консерватория. С нея направихме майсторски класове „Езиците на операта“. Ирина знаеше 6-7 езика, беше перфектна акомпанияторка и педагожка. А

София, 12 юни 1963 г. На аерогара София тържествено е посрещнат именитият български оперен певец Борис Христов. Снимка: Симеон Ненов, БТА

е била лишена от правото да учи в консерваторията, защото през междучасието свирела Гершуин. Беше безценна със съветите си, с настояването артистите да знаят какво пеят и как да произнасят правилно, за да се потопят в ролята. Тя умееше да се разделя, да се прощава и да посочва ново начало. Като постоянна партньорка на Пламен Бейков в камерната музика тя реши, че всяко нещо има своя край, но новото начало трябва да е обречено на успех. Чу как Пламен и

Божена Петрова се справят с ролята си на камерна двойка и посочих: „Тя е!“ Да отстъпиш навреме и да осигуриш път напред – това е висш израз на благородство.

Така че тази къща с непрестанно действие се превърна от сграда, която не е било много ясно какво точно ще бъде, в основа, което Борис Христов е изразил като мечта: да бъде място, в което да се съхраняват реликви, свързани с неговото творчество, и да бъде трамплин за младите таланти.

Пропастта, която дели младия артист от висшето учебно заведение до голямата сцена, е доста дълбока. Не е преувеличено да кажа, че е пропаст, защото някои така пропадат, че повече не излизат оттам и забравят за какво са тръгнали. Но когато има такова място, в което те да получат първото си съприкосновение с публиката, да имат своите изпитания, да преодоляват страхове, да преживяват своите победи, съдбата им се променя в добра посока. Младите артисти тук се чувстват така приласкани, така обгърнати с любов и с атмосфера, която е приятелска и по някакъв начин насочваща, че благодарят стократно. Тогава си задавам въпроса: всъщност не правим ли ние това, което трябва да се прави, а не нещо извънредно? Според мен това е нормално – когато видиш талант, да го подкрепиш, да бъдеш деликатен и, разбира се, да способстваш той да прескочи пространството, което го дели от едното място към другото по пътя на израстването.

Ето така музеят се превръща в дом. Радвам, че това не е само оазис, изолиран от всичко останало, а добрият пример, който мнозина искат да приложат в своята среда.

Дори ако се погледне какво представява дворот, който нарекох Градината на Борис Христов, това е един страхотен символ за много неща. Тук заварих обраснала повърхност от строителни отпадъци. Сега е градина в центъра на града. Разбира се, можех да тръгна по спонсори, защото градината е скъпо занимание. Предпочетох това пространство да бъде огледало на споделената отговорност, привлякох много хора да участват в процеса. Всяка година на 18 май, рождения ден на

Борис Христов, откриваме фестивала на изкуствата на негово име и тогава входът е не с билети, а с живо растение за градината. Много хора, които искат тук да отбележат важна дата в своя живот или пък да направят голям концерт, често сами се сецат, че трябва да донесат нещо, което наистина да пусне корени тук. След това многократно се връщат, за да поелят растението си и да го видят как расте и цъфти. Много символи се събраха.

Какво включва колекцията на музея и как я обогатявате днес?

– Преди години сред книжа и документи на семейството изкопна малка бележчица с почерка на Райна – майката на Борис Христов. Пишеше: „Имаме си телефон. Вече ще можем да говорим с Борко.“ В тези две изречения е събран цял роман на времето. Бележката е толкова ценна, колкото и най-скъпите експонати в един музей.

В колекцията на музея най-силно привличат костюмите на Борис Христов. Защото те са плод на неговите изследвания, на представата му за героя. Сред тях например е един от многото костюми, с които играе в „Борис Годунов“ – ролята, която след участието в Ковънт Гардън му носи славата на „Реформатор на оперната сцена“. Преди всичко заради убедителността на настояването му, че творбата трябва да се пее на езика, на който е написана от автора. Много ценен е и концертният фрак – уж „униформено“ облекло, но Борис Христов винаги е излизал на подиума със знака на юристите на ревера. Това е една изцяла малка везна, която засвидетелства неговата вяроност към колегите

юристи. Преди да се отдаде само на музиката, певецът е завършил право. Тежките дела, в които участва още в началото на кариерата си, го отблъскват от тази професия, но приятелствата и взаимомощта остават.

Красноречив експонат е бюрото на Кирил Христов Совичанов. То е така направено, че да бъде еднакво от двете страни – с вратичките, чекмедженцата и гърворезбата. Каквото за учителя, това и за ученика. Равнопоставеност, обмен на мъдрост и младежка гързост – така може да се разшифрова идеята за това бюро. Беше в един склад, „разфасовано“ на гъски. Организирах реставрацията му – доста скъпо занимание. Но възнаграждението за усилията дойде. Един ден достолепна госпожа посети музея, погали възкръсналата мебел и каза: „Ето тук взимах уроци по френски при бащата на Борис Христов.“ Предметите са свидетелство, но разказите на хората, които са работили с Борис Христов, са още по-ценни. Преди доста години започнах един проект, който се развива във времето. Издирвам хора, за които досега с Борис Христов не се изчерпва с автографа, а е свързан с общата работа. Отправих се към неговите специалисти от Рим, към акомпаниятора му в Италия Александър Хинчев, към Майкъл Лефорд – участник в някои от звукозаписите... Заснетите интервюта с тях са важно свидетелство, което един ден ще се превърне в книга и във филм. И най-ценното е, че те ще останат в архива на музея и все по-малко хора ще се увличат от недостоверността.

Ценна е и снимката на великия оперен артист Фьодор Шаляпин от гостуването му в България през 1934 г. За младия Борис Хри-

стов той е бил пример за следване. По време на гостуването Борис Христов се записва в спектаклите като статист, но режисьорът така го разпределя, че той не е могъл да го наблюдава, а само го е слушал много отдалече и си е представял по какъв начин Шаляпин звукоизлъчва и по какъв начин играе. От гласа той е получавал представа за играта на Шаляпин.

Сега, ако прехвърлим нещата във времето, по същия начин българските меломани са си представяли как Борис Христов играе само като са слушали гласа му. Защото Борис Христов никога не е играл на българска оперна сцена. Жалко е, защото Борис Христов е не само певец, а е ерудиран артист. Ненапрасно италианската оперна критика подчертава усещането за многоизмерност в образите му: потапял се е в характера на своя герой, същевременно е успявал да го наблюдава отстраня и паралелно с това да гържи неизменна връзка с публиката...

Редица от експонатите са дарения: пианото на Георги Петков – ученик на Борис Христов, скулпторен портрет от Асен Попов, който беше дарен от гърцера му – художничката Елена Попова, афиши от участия във фестивали в Италия, които Борис Христов е изпращал на майка си, за да му се радва. Вързопчетата с тези афиши са били спасени от сметниците по чудо. Един човек ги забелязва в камион със строителни отпадъци. Трийсетина години човекът, местейки се в различни квартири, ги е носил със себе си. Когато ги донесе в музея, ги дигитализирахме, а след това направихме изложба. Ясно е, че за да получиш дори и пощенска картичка с автограф, трябва да спечелиш доверие. Защото разря-

лата с тези малки свидетелства за гордост не е лесна и дарителят трябва да е убеден, че неговото съкровище отива в добри ръце и ще му се радват повече хора. А съвсем наскоро синът на Мирчо Сливенски донесе цял чувал с фотографии и документи. Предстои да се потопим в това богатство, което отдавна очаквахме.

Да, освен че представя експонатите, които разказват истории, музеят се превръща и в сцена за талантиливи творци. Как поддържате концертната си програма и кое ви мотивира вече 20 години да организирате Фестивала на изкуствата „Борис Христов“?

– Фактът, че има толкова млади и талантиливи хора и че те трябва да намерят своята сцена. Това е достатъчна мотивация, за да се правят събития.

Обикновено културните институти са със собствен артистичен екип. При нас работим само трима души. Привличаме артисти – както по-зрели майстори в изкуството, така и по-млади и начинаещи. Най-красивото е, когато те се срещат в една обща изява – така че да видиш преливането между поколенията, приемствеността.

Идеята за равнопоставеност и за взаимодействие между майстори в изкуството и млади таланти е залегнала във философията на нашите събития. Представяме различни видове изкуства и търсим тяхното обвързване в общи проекти.

Тук сме правили десетки майсторски класове. Най-важното за тях е да не повтаряме етапи от обучението на младите хора, а да предложим програма, която да награжда и да засяга специфични детайли, които понякога остават в тъгъла на традиционното

обучение. Идеята за фестивала се роди още на втората година. През 2004-та направихме първия фестивал. Поддържаме традицията до днес и непрекъснато я допълваме с нови елементи. Селекцията е доста прецизна и се основава да наблюдадения през цялата година. Мотивацията е в преодоляването на предизвикателства. А те са много: да си непрекъснато в час за събитията, които се случват и в България, но и в чужбина; да успяваш да кажеш понякога „не“, да отстояваш изначалния смисъл на понятието фестивал. А това означава празничност в определена времева рамка, с поставена тема

Борис Христов през 1946 година в ролята на Колин от операта „Бохеми“ на Пучини. Снимката е представена от архива на музей „Борис Христов“

и линия на развитие – от откриването до финала.

Миналата година, в навечерието на 20-годишнината на музея, с екипа гостувате в няколко града на Канада – Торонто, Ниагара, Кичънър, Отава и Монреал. Какво научи за популярния оперен певец канадската публика след вашия гастрол?

– Нашите сцени в Канада заедно с формация „Спектрум“, с филма „Сбъдване на мечти“ и изложбата на Светослав Чулин „Борис Христов. Рим“ бяха местата, в които канадците и българите си общуват. Това са обикновено църквите. Те за тях са местата, където има библиотека, детски занимални, разбира се, има и молитвен храм, но задължително има една голяма зала с подиум – всички условия, за да стават концерти.

Там получих един от подаръците си, когато дойде един господин и каза: „Знаете ли, че аз участвах в записите в „Свети Александър Невски“ и пях близо до Борис Христов

Борис Христов не беше непознат в Канада. Нашето отиване там беше едно потвърждение, че тук, в България, продължаваме да поддържаме паметта за него и да развиваме неговите идеи.

Това не е първата изява на този своеобразен „музей на колеа“ – през годините сте били в Москва, Берлин, Париж и други градове. Как успявате да пътувате по света, носейки знанието за Борис Христов?

– По различни начини, но много голяма част от нашата дейност се осъществява по проекти, за които се кандидатства пред различни фондове. Писането на проекти не е лесна рабо-

та, то трябва да бъде съобразено с много обстоятелства. Много важно е да си осведомен за подготвеността на публиката, с която предстои среща. И съобразно това да се подбере програмата, артистите и да се направи конструкция, която максимално да въздейства. В същото време е важно да се обвърже и с конкретна културна ситуация там, където гостуваме. Нямам абсолютно никакви жанрови задръжки, стига изкуството да е на ниво. Независимо дали ще бъде джаз или оперно изкуство, важно е да се заинтригува публиката, да се представи музеят като място, което отглежда многообразието и подкрепя таланта. Успехът на подобно представяне зависи и от възможността да намериш подходящ партньор в приемащата сцена. В Братислава, Рим, Виена, Санкт Петербург, Москва, Торонто, Монреал, Отава – успехът на представянето ни на всички тези места се дължи и на всеотдайността на хората, които поемат домакинството. В Берлин например сътрудничеството ни с Българския културен институт е от десетилетие и тази дълготрайност се дължи на съмишленичеството ни с конкретна личност – директора на БКИ Борислав Петранов.

Много интересно беше гостуването ни във Вашингтон и в Ню Йорк, където бяхме включени в по-широки фестивални рамки – Седмицата на европейската култура във Вашингтон и Дни на българската музика в Ню Йорк. Рамката е наистина много интересна и трябва да бъдеш много отговорен, защото това са традиционно установени фестивали или пък серия от концерти и в никакъв случай не трябва да падаш под нивото, напротив

– да направиш впечатление.

Все повече музеи създават събития, за да привличат публика. Събитията дават възможност музеят да живее и да се развива динамично.

Къде Борис Христов е по-популярен днес – в България или по света?

– Благодарение на нас може би в България е доста популярен. Защото от 20 години всичко, което непрекъснато се прави, излиза от името на институцията, която се нарича „Борис Христов“ – независимо дали музикален център или музей „Борис Христов“.

Но аз съм убедена, че и в чужбина има „гnezда“, в които паметта за него се пази. В Лондон например, в операта Ковънт Гардън – може би там много добре се пази паметта за Борис Христов, в Рим – също.

Въобще – Борис Христов не е забравен. И мисля, че все повече ще се говори за него. Тъй като не само артистичното, но и интелектуалното наследство, което е оставил, примерът му като всеотдаен педагог и като щедър дарител са ценности, които са образец за следване.

Дигиталното бъдеще, в което наваизаме все по-осезателно, ще промени ли музейния разказ? Как си представяте музея на бъдещето?

– Видях музея на бъдещето в Дубай. Фантастичен е, с много символика и с вложени разнообразни технологични решения за общуването с експонатите. Новите технологии разширяват представата за музей и категорично я разделят от онава, което за поколения наред е било оли-

цветворение на застиналоост във времето и дори скучноватост.

Но технологичното развитие на един музей не бива да е самоцел. То трябва да е подчинено до голяма степен и на служителя в музея. По време на наша експедиция в галериите и музеите на Амстердам се запознахме с разумната умерена употреба на новите технологии. Но и с ефикасното им приложение в хранолищата, където без особени усилия кураторът открива онава, което му е нужно, за да осъществи концепцията си. Що се отнася до посетителите, те сигурно ще бъдат впечатлени от всякакви чудеса, които им дават възможност да бъдат насаме с артефактите и самостоятелно да конструират музейното си преживяване.

Преди години имахме едно събиране на музейни специалисти и пред нас беше главният уредник на музея на Шопен във Варшава. Той ни разказа как сега имат такива технологии, че човек, като влезе в музея, може и да не срещне музеен служител. Но пък, за да се сдобият с нотен лист, написан от ръката на Шопен, участват в големи търгове.

При нас често ценностите идват като дарение в резултат на общуване с посетителя и спечелено доверие.

Мисля, че каквито и да са технологиите, без традиционния музеен разказ е непълноценно. Да, може да се разхождаш сам, но самият музей няма да спечели от това. Защото тъкмо чрез живия диалог музеят приема сигнали за промените отвъд своите пространства, получава новите дарения, достига до различни гледни точки.

В крайна сметка всичко е въпрос на баланс.

Три фоторазказа

Фестивалът

Фестивалът на изкуствата „Борис Христов“ стана на 20. Годините му са почти равни на възрастта на музея „Борис Христов“. Първото му издание е през 2004-та. Оттогава до днес в този празник са участвали стотици артисти – с дебют, с програма, която демонстрира зрелостта им или стъпало в развитието. А други са поканени в проекта като ментори на младите таланти в съвместни изяви, творчески работилници и майсторски класове.

Устойчиви във времето остават гатата на откриване на фестивала, неговите цели и стремежът да съхранява памет и да търси проекции във времето.

По традиция празникът започва на 18 май. Това е рождена гата на Борис Христов и денят, в който през 1942 година 28-годишният певец преодолява колебанията си и като се вслушва в настръченията на баща си,

брат си и на голямата си любов – Пенка Касабова, отпътува за Италия. Във време, когато Европа е бойно поле, отива, за да сбъдва мечтите си, макар често да му се налага да води борба за оцеляване.

На този първи ген от фестивала входът за концертите е не с билети, а с живо растение за Градината на Борис Христов. Една от целите на празника е по пряк и по косвен начин да утвърждава паметта за личността на Борис Христов като творец, педагог и гари-тел. Фестивалът избягва мемо-арното патетично възвеличаване. Опира се преди всичко на творческите и педагогическите принципи, заветвани от Борис Христов за взаимовръзка и партньорство между поколенията. И на неговата убеденост за необходимостта от съюзяване на всички изкуства в слава, която усилва въздействието. Затова на този фестивал музи-

ката никога не е фон, нито картините са декор.

В програмата на фестивала присъстват акценти, които може да изградят въображаем образ на Борис Христов. Тук са съчетани родолюбие-то и космополитизмът, благородството и твърдостта в отстояването на творческите принципи, верността към оригинала и свободата на интерпретаторските проникновения, изследователската страст и монолитността в извайването на образи. Фестивалът подчертава тези качества чрез представянето на ценностите, към които се придържат неговите следовници от новите поколения.

Фестивалът умее и да улавя мига, и да го съхранява, когато си струва. Звукозаписите по време фестивала влизат в архива на музея. И се превръщат в ценно свидетелство, част от културната памет.

Програмите на Пламен Бейков, специалист на Борис Христов в Рим, винаги са дълбоко осмислени и ефективни. На снимката е преди години с един от синовете си – Георги Бейков, в театрализиран бароков диалог. А на двадесетия фестивал представи програмата „Заключена душа“. Желанието на Борис Христов някога е било да стане „Посланик на българската песен“. Пламен Бейков събира и изследва партитурите, които са изпращани от български автори към Борис Христов, а сега с ремарките на самия Борис Христов ги представя на публиката в свое изгъланение. Фотограф: Светослав Чулин. Снимката е предоставена от архива на музей „Борис Христов“

Акаделна формация „Спектрум“ в Градината на Борис Христов. Ивелина Цонева, Весела Морова, Даниел Николов, Янко Янков и Константин Бейков са способни да пеят всичко – поп, фънк, джаз, български фолклор с бийтбокс, но се стремят да намират нов смисъл и красота в хармоничното им съчетаване. Артисти отлични партньори на музея при представянето му на подиумите в Берлин, Торонто, Отава, Монреал, Ниагара... Фотограф: Светослав Чулин. Снимката е предоставена от архива на музей „Борис Христов“

„Кръстоски“ с виртуозните инструменталисти Петко Дреников, Борис Тонков и Иво Паунов. Космополити в творчеството и в мирогледа си. Капризните плетеници между предкласика и модерност съумяват да направят чрез препускащата импровизация през стиловете. Но като стабилни академици винаги знаят откъде да започнат и накъде ще ги отведе вдъхновението. Фотограф: Нели Стоилова. Снимката е предоставена от архива на музей „Борис Христов“

Александрина Стоянова-Андреева и Антония Стоянова с програма, която представя българската музика като част от света, подкрепени от фотографиките на Антония Маринова-Крейзи. Фотограф: Нели Стоилова. Снимката е представена от архива на музей „Борис Христов“

„Цветовете на „Интро“ е заглавието на изложбата с творби на Вихрони Попнеделев, Греди Асса, Стели Грънчаров, Светла Радулова, Татяна Харизанова, Иван Хаджисийски, Николай Бузов, Иван Тотев, Валентин Щинков. Изложбата развива идеята за обмен и партньорство с галерия „Интро“ – така, както през 2023 г. бе осъществена общата изложба „Рисунката“. И двете изложби са израз на взаимосвързаност между културните институти в малката отсечка на софийската улица „Цар Самуил“ между „Алабин“ и „Солунска“. И същевременно са красноречив символ на някогашната традиция домът на Борис Христов да бъде притегателен център за артистична изява. Фотограф: Светослав Чулин. Снимката е представена от архива на музей „Борис Христов“

Аглея Канева и Александър Вицев – двама еквилибристи в света на ударните инструменти. Все още са тийнейджъри, но вече са еталон за майсторство, вдъхновение и полет към нови територии в репертоара. Способни са да разкажат вълнуващо, да спорят и да умиротворяват чрез музиката си, да доведат публиката до възторг, дори до екзалтация чрез свещенодействието с ударните инструменти. Награждавани като „абсолютни победители“ в международни конкурси, Аглея и Александър заедно с всеотдайния си преподавател Пенчо Пенчев се стремят да откриват непознати страници от световното музикално наследство, но и да предизвикват авторите за ново творчество, което да бъде пък предизвикателство за тяхната виртуозност. Фотограф: Нели Стоилова. Снимката е представена от архива на музей „Борис Христов“

Формацията Cantanti dai monti verdi чрез участието си украси фестивала със старинната музика на XVI и XVII век с фокус върху светските вокални жанрове. Анна Янкова – мецосопран, контраптенорът Константин Бейков, Ивайло Донков – тенор, Георги Бейков – бас, и Северин Василев – тенор и ръководител, съзнателно търсят резкия контраст в музикалния език на различни автори, които третират една и съща тема. Почти век дели шансона на Клемон Жанекен от мадригала на Микеланджело Роси. Но темата е непреходна: нощта, бляновете, любовната мъка... Фотограф: Нели Стоилова. Снимката е представена от архива на музей „Борис Христов“

Голямата любов

Голямата любов на Борис Христов се казва Пенка Милева Касабова (12 август 1901 г. – 12 септември 2000 г.). Сестра е на Гео Милев и леля на Леда Милева.

Макар нейната личност да попада в сянката на хора с по-голяма известност, Пенка Касабова е фигура в българското предучилищно възпитание – полага основни и оставя собствени следи във важни области, свързани с децата и тяхното израстване. Проповядва преди всичко зачитането на тяхното достойнство, стимулирането им да възприемат света чрез изкуството и да сбъдват мечтите си.

Водеца за нея е мисълта на преподавателката ѝ Елисавета Кларк: „Ръката, която люлее люлката, управлява света.“

Убедена е, че чрез игрите и творчеството се изграждат индивидуалности. И че връзката дете-родител-учител-общност-гържава е трябва да бъде неразривна.

През 1928 г. става бакалавър по педагогика в National College of Education, Chicago Kindergarten College – Еванстън. След завръщането си в България започва да обучава педагози за детските градини, а през 1932-ра поема ръководството на Американската детска градина и на педагогическия институт към нея.

Общителността на Пенка Касабова и желанието ѝ всичко, с което се заеме, да превърща в мисия се отразява в разнообразни дейности: била е водеца на детския радиочас, през 1945 г. създава детски дом за деца сираци от Отечествена война, посвещава се на възпитанието

на работнички от фабрика “България”, редактор е на месечното списание “Първи стъпки”, организира курсове за учителки за селските летни детски градини, събирала е песнички за деца от целия свят. Съчинявала е приказки, които увличат, затрогват, размиват и разплакват. И развиват добродетелите.

Обществото ѝ отвърща понякога с призови “да се изкорени касабовщината”, друг път – с високи отличия.

Търпеливо като „педагог на педагозите“ отглежда „кошер“ от последователи, които споделят и пренасят през времето нейната любов към изкуството да се изгражда Човекът.

Сред многото хора, осъзнали дарбата си за една или друга професия тъкмо чрез общуването си с Пенка Касабова, е Борис Христов. Тя го въвежда в интелектуалния си кръг и разширява хоризонта на познанието му в различни видове изкуства – факт, който години след това намира проекции в пълноценно изгражданите образи от големия артист.

Борис Христов нарича приятелството си с Пенка Касабова “много нежна и романтична история, много тъжна”. Тази история започва през 1937 година и приключва със смъртта на Борис Христов през 1993-та.

Саможертвено, със съзнанието, че се обрича на самота, Пенка Касабова поощрява Борис Христов да замине, за да учи и да осъществява творческите си мечти в Италия. Но непрекъснато събира отзиви за изявите му по света, записва телефонните им разговори, пази писмата,

съхранява в паметта си детайли от общуването при някои от завръщанията на Борис Христов в България. Самият Борис Христов е знаел, че Пенка Касабова пише книга за живота им, интересувал се е и я е насърчавал.

До 92-годишната си възраст тя продължава да води своя дневник – мозайка от описания на срещи, отбелязване на триумфи, разсъждения и обобщения за таланта, за невъзможното съчетание от сдържаност, възторг и терзание. Този дневник под заглавие „Любов и талант“ излезе по волята на неговата авторка след спасената етика на гистанцията във времето. Това е едно от най-пълните и достоверни свидетелства за творческия и житейския път на Борис Христов. Сега е библиографска рядкост.

През ноември 2012 г. книгата бе представена в музея „Борис Христов“ в присъствието на нейните редактори Леда Милева и сина ѝ Боян Николаев. След време музеят получи ценни документи, писма и фотографии от снахата на Леда Милева – Виолета Цонева. В музея е и „Креслото на Борко“, в което певецът обичал да сядва в дома на своята свидна Пенка.

Благодарение на тези дарения и с познанието, извлечено от изследванията на Райна Захариева, и на дневника на Пенка Касабова създадохме изложбата „Отдаденост“. Тя е като албум, който може да се “прелиства” отгясно наляво или отляво надясно. Зависи към кой сюжет искаш да се запътиш: към обречената любов или към тържеството на духа, постигнато с отдаденост.

МУЗЕЙ
„Борис Христов“
представя:
Пенка Касабова
1901 – 2000
ОТДАДЕНОСТ
ИЗЛОЖБА

ТОЗИ ПРОЕКТ Е РЕАЛИЗИРАН С ФИНАНСОВАТА ПОДКРЕПА НА МИНИСТЕРСТВОТО НА КУЛТУРА
Съставител Елена Драгостинова
Над изложбата работиха: Виолета Цонева, Ясена Христова, доц. д-р Райна Захариева, Васил Виджов, Ирина Войнова, Светослав Чулиш и Невена Драгостинова
С любезното съдействие на Националния музей на образованието – Габрово

НАЦИОНАЛНОТО МУЗЕЙНО ОБРАЗОВАТЕЛНО ЦЕНТЪР
ОБЩИНСКИ МУЗЕЙ
ОБЩИНСКИ МУЗЕЙ

Семейството на Мито Касабов, 1912 г.
Отляво надясно: I ред, седнали: Мария и Пенка – трета и втора дъщеря; II ред, седнали: Анастасия – майката, баба Пена – майка на Анастасия; Весела – най-малката дъщеря, баба Пена – майка на Мито, Мито Касабов; III ред, стоящи: Борис – втори син, Евгения – най-голямата дъщеря, Георги (Гео Милев) – най-големият син.

Четирите дъщери на Мито Касабов, 1924 г.
Отляво надясно: Мария, Евгения, Пенка, Весела

Тайно в сърцето си лелеех една бледа мечта – да следвам астрономия.
„Детската градина е хубаво нещо, звено между семейството и училището. Ето, Пеша, точно за тебе работа - обрива се баща ми към мене с усмивка. - Детските градини имат голямо бъдеще.“
Детската градина явно бе допаднала на будното му учителско сърце. Особено ми допадна това, че баща ми хвърляше пред мен и по-далечна цел – да развия това дете и изразяваше доверие в мен... Ето нещо, което пробужда мечтите и предизвиква волята!

През втората година на моето следване ми дойде идеята да основа интернационален клуб в колежа. Една хубава американска черта е да се дава подтик на всяко ново начинание. Видяха дейности, чрез които можем да съберем достатъчно средства за стипендия на някоя чуждестранна студентка. Изнесла съм най-малко сто сказки за България... Чрез тях станах доста популярна и даже в „Чикаго трибюн“ бе поместил в един от броевете снимката ми в национална носия. Поради тази снимка аз получих и няколко предложения за женитба...

Дипломата на Пенка Касабова, първата българка получила висше образование по предучилищно възпитание в САЩ

Alma Mater на Пенка Касабова – Националният колеж за предучилищно възпитание, Чикаго – Еквотъм, 1925 г.

Американската детска градина, 1915 г., която се е наричала на ул. „Христо Ботев“ № 21

Пенка Касабова и Елисавета Кларк (на първия ред отляво надясно) след изпити на курсистки в Курса за подготовка на детски учители в Американската детска градина, 1950 г.

Детската градина, 1915 г.

Детската учителка не е обикновена учителка, тя е майка и учителка. Но тя трябва да бъде личност. По добре да се поправят първите стъпки на детето, отколкото кривите пътища на възрастния. Мис Кларк често обичаше да казва: „Ръката, която люлее люлката, управлява света.“ Девизът, който си беше избрала, бе: „Образованието е освобождаването от всички ограничения на природата.“ И особено обичаше да подчертава, че от майките и първите учители на децата зависи много каква ще бъде бъдеща България.

Рим, януари 1943 г.

Борко си беше дошъл от Рим за един месец. София, Велиден, 1943 г.

Мнозина са тия, които са усетили топлината на пламенното му сърце, между които съм и аз. Неизмерно щастлива съм, че за десетилетия съм била стреляна от любовта на това сърце. Отговаряла съм му със същото, а ето при последното ни сбогуване през 1985 година той пак повтори, както винаги: „Обичай ме!“. Борис имаше талант да обича. И това завеща на света: „Обичайте се!“. Както завеща на мене: „Обичай ме!“.

Два дни преди заминаването на Борко за Рим, на прозорец на зимната ни градина в хубавото ни здание на ул. „Шейново“ № 11, 16.V.1942 г.

Последна снимка с Борко преди заминаването му за Италия, 16.V.1942 г. Снимката е направена с фотоапарата, който му бях подарила преди заминаването за Рим.

Рим. Борис Христов

Върху фотография, картичка с автограф или в писмо – такъв собственоръчно поставен надпис вероятно притежават мнозина почитатели на оперния певец.

За съжаление, не съм видяла досега сред епистолярното наследство на Борис Христов надпис „Рим. Борис Христов“ с датировка 22 юни 1986 г. Ако такава писмо се намери, то със сигурност би било вълнуващ разказ за един щастлив ден от живота на щедрия дарител. Защото тогава се сбъдва неговата мечта – откриването на Българската академия за изкуство и култура. Преди това, както е записано в акта за дарение, „Господин Христов, воден от любов към България и с цел да подпомага младите таланти и да съдейства за развитието

на изкуството и културата, подарява на Народна република България вилата, намираща се на ул. „Магона ди Кампилио“ 6 в Рим...“

В речта си по повод откриването Борис Христов казва: „С вълнение виждам реализирането на тази академия, плод на моята гълга и напрегната дейност. С нея искам да предам на младите таланти моите познания, любовта към учението и търсенията, за да изградя у тях онази чувствителност, която само голямото изкуство може да даде.“

Десетилетия след това, през 2014 г., музеят „Борис Христов“ гостува на този дом с концерт на последните ученици на Борис Христов – Мариана Цветкова и Пламен Бейков, както и със специализанти от по-ново време в

академията, днес Български културен институт – Мария Жекова и Алек Аведисян под аккомпанимента на Боряна Ламбрева.

Светослав Чулин – специално поканен за събитието, създаде своята фотографска серия, която разказва за Рим на Борис Христов – един град, на който гледаш с други очи и усещаш по различен начин, когато имаш познанието, че в него е преживял своите триумфи един великан в изкуството.

С фотографиите си Светослав Чулин се дистанцира от „картичките за спомен“. Вградил е тишината на този дом, който съхранява спомени и е озарен от очакването отново и отново да бъде обживяван от изкуството на младите таланти и всеотдайните им педагози.

След всеки спектакъл Борис Христов е отслабвал с няколко килограма. За това сигурно са допринасяли не само актьорската отдаденост, но и пищните костюми, както и жезълът от „Борис Годунов“ – тежкият символ на властта. Фотограф: Светослав Чулин. Снимката е предоставена от архива на музей „Борис Христов“

Винаги подготвен за ролята и сцената – този шкаф с бради, мустаци и перуки е безупречна картотека, в която бързо можеш да се ориентираш. Тя е и едно от доказателствата, че изкуството е полет, но и организираност. Фотограф: Светослав Чулин. Снимката е предоставена от архива на музей „Борис Христов“

Върху тези стъклени рафтове Мариана Цветкова откри миниатюрната керамична костенурка, която някога е донесла като дар за Франка де Рензис-Христов, съпругата на певеца. Фотограф: Светослав Чулин. Снимката е предоставена от архива на музей „Борис Христов“

Паркът около вилата на Борис Христов в Рим – едно предизвикателство за концерти на открито. Фотограф: Светослав Чулин.

Снимката е предоставена от архива на музей „Борис Христов“

Част от богатата библиотека, която става все по богата с книги, албуми и дискове – дарове от гостите на този дом. Фотограф: Светослав Чулин. Снимката е предоставена от архива на музей „Борис Христов“

Борис Христов в архива на

БТА

Моменти от вълнуващия творчески и професионален път на Борис Христов се превръщат в знакови културни събития, които влизат в новинарския поток на Българската телеграфна агенция (БТА). Разгръщаме архивните томове, в които се съхраняват бюлетините и емисиите на БТА, в търсене на публикации за именития творец, чиято кариера прославя България от някои от най-големите оперни сцени в света.

В списание ЛИК публикуваме акценти от новините за популярния бас, излизали през годините в БТА. Отличия, награди, концерти, коментари за изпълнителското му майсторство, както и някои от завешите, които Борис Христов оставя след себе си, а също и как делото му намира последователи и днес – са само част от любопитните публикации за него, оставили следа във времето.

1942

Изследователите на биографията на Борис Христов твърдят, че на 19 януари той пее с хора на катедралата „Александър Невски“, а по-късно и в царския дворец – именно това е моментът, в който цар Борис III е впечатлен от таланта му и му предлага стипендия, с която да учи оперно пеене в Италия.

В архива на БТА откриваме следната новина от бюлетина „Дневни вести“ от 19 януари:

„По случай празника Богоявление тази сутрин в 10 часа и 30 минути на площада „Александър I“ в специално построен аналой се извърши Великото Водосвещение от Негово Високопреосвещенство софийския митрополит Стефан в съслужение на епископи и свещеници.“

На водосвета присъстват Техни величества царят и царицата, Техни царски височества княз Кирил и княгиня Евдокия, министър-председателят проф. Богдан Филов, председателят на Народното събрание г-н Калфов, членовете на Министерския съвет, чужди военни аташета, военната и гражданската свита на Негово величество царя, столичният кмет инж. Иванов, началник-щабът на войската генерал Лукаш, началникът на столичния гарнизон генерал Михов, генералитети, висши български и германски офицери, главните секретари и висши чиновници при министерствата, бивши министри, народни представители, свободни от наряд офицери, членове на родолюбиви организации и много граждани.

„Преди започване на черковната служба Негово величество царят поздрави представителните части от войските на столичния гарнизон, строени в

каре на площада“, пише в новината от деня. След водосвета войсковите части са подредени от Негово високпреосвещенство софийския митрополит Стефан, след което има парад, командван от генерал Наков и приет от Негово величество царя.

1961

„Именитият бас Борис Христов се явява отново с два концерта пред парижката публика. Цялата програма се състои от руска класическа музика“, предава кореспондент на БТА от френската столица на 19 февруари. Той допълва, че на концерта, който е през деня в големия театър „Шан-з-Елизе“, Борис Христов пее арии от коронните си роли „Иван Сусанин“ и „Борис Годунов“. Концертът от творби на Римски-Корсаков, Глинка, Бородин, Мусоргски и Стравински е изпълнен от оркестъра на консерваторията под ръководството на видния диригент Антонио де Алмеида и с участието на хора на Елизабет Брасъор.

Нашият сънародник Борис Христов е горещо аплодиран за великолепно изпълнение на ариите.

* * *

На 27 юни 1961-ва в бюлетин „Културни вести от чужбина“ БТА цитира отзив на британски вестник за Борис Христов.

„Дейли телеграф“ помества бележка от Д. Мичъл за представлението на „Борис Годунов“ в операта Ковънт Гардън на 1 юни, в която между другото се казва: „Майсторската обрисовка от Христов на Борис Годунов в едноименната опера доминираше в снощното представление в

Ковънт Гардън. Той е един изключително интелигентен певец и първокласен артист, две качества, благодарение на които смъртта на Борис в трето действие бе сцена, изпълнена с много сила и яркост.“

1963

На 12 юни със самолет от Виена в столицата пристига именитият български певец, солист на Миланската скала, Борис Христов.

На аерогара София той е сърдечно посрещнат от представи-

София, 12 юни 1963 г. Оперният певец слеза от самолета на аерогарата в столицата, където се състои импозантното му посрещане от представители на Комитета за култура и изкуство. Снимка: Симеон Ненов, БТА

тели на Комитета за култура и изкуство, Комитета за приятелство и културни връзки с чужбина, Софийската народна опера, Българска концертна дирекция и много почитатели на неговото със световна известност певческо изкуство.

Борис Христов е топло приветстван от своите приятели и колеги от хор „Гусла“, в който той започва споя път към оперната сцена, четем в новината от деня.

Борис Христов в ролята на Филип II в операта „Дон Карлос“ от Верди. Снимката е предоставена от архива на музей „Борис Христов“

София, 19 октомври 1976 г. Борис Христов и съпругата му Франка на пресконференция. По покана на „Баалантон“ популярният бас участва в запис на грамофонни плочи с неговите изпълнения. Снимка: Румяна Бояджиева, БТА

1964

В бюлетин на БТА, който проследява културни вести от чужбина, четем новина от Женева на 28 октомври, в която се казва:

„По повод на новия грамофонен запис на операта „Борис Годунов“ с участието на Борис Христов и хора на Софийската народна опера швейцарският вестник „Журнал дьо Женев“ помества под горното заглавна рецензия, в която след като отбелязва техническите достойнства на записа, авторът се спира на успеха на именития наш певец, който изпълнява ролите на Борис Годунов, Пимен и Варлаам.

„От години вече – пише вестникът, – този певец си е спечелил справедливо името на идеален изпълнител на ролята на Борис. В течение на годините певецът достигна такова майсторство както по отношение на гласовите, така и по отношение на актьорските си възможности, че всеки един от образите оставя впечатлението на пълна правдоподобност, нещо повече – на истина.“

Нещо, което още повече „повишава цената“ на записа на „Борис Годунов“, е участието на хора на Софийската народна опера, изобразяващ народа – глав-

ното действащо лице в операта. „Хорът на Софийската народна опера е на необходимата висота и неговото вдъхновено пеене е съчетано с качество на гласовете и изразени регистри“, пише „Журнал дьо Женев“.

1965

„От няколко дни в столицата пребивава именитият български оперен артист Борис Христов. Този вечер той се среща със своите стари другари от хор „Гусла“. Борис Христов бе обявен за почете член на дружеството и му бе връчена почетна значка и грамота на хор „Гусла“, съобщава БТА на 17 юли.

1969

На 22 ноември БТА предава новина от Копенхаген. „След изнесения мук концерт именитият български певец Борис Христов получи голямата датска музикална награда „Леони соннинг“, се посочва в публикацията. Тази награда се дава ежегодно на изтъкнати диригенти, композитори или певци с международна известност, с нея са удостоени Игор Стравински, Лионард Бърнстайн и Бенджамин Бритън. При връчването на наградата Борис Христов изтъква, че за него тя е най-високото отличие, с което е удостоен досега.

1976

По случай 24 май – Деня на българската просвета и култура, на славянската писменост и на българския печат, Държавният съвет издава указ за удостояване със звания „Герой на социалистическия труд“, „Народен“ и „Заслужил“ дейци на науката, изкуството, културата и про-

София, 19 октомври 1976 г. Именитият оперен певец на пресконференция в столицата. Снимка: Румяна Бояджиева, БТА

светата.

Сред отличените със званието „Народен артист“ е и оперният певец Борис Кирилов Христов.

1978

На 16 октомври председателят на Изпълнителния комитет на Софийския градски народен съвет Петър Междуречки връчва Почетния знак на София – първа степен, на народния артист Борис Христов за големия му принос в развитието на музикалното изкуство. С Почетния знак на София – втора степен, е удостоена съпругата му Франка Христова.

На тържеството присъства първият секретар на Софийския градски комитет на БКП Георги Йорданов – член на секретариата на ЦК на БКП.

1984

Държавният съвет е издал указ, с който награждава народния артист Борис Христов с орден „Народна република България“ – първа степен, за изключителните му заслуги към българското певческо изкуство и във връзка с неговата 70-годишнина, съобщава новина от 26 май.

1985

На 4 юли заместник-председателят на Министерския съвет и председател на Комитета за култура Георги Йорданов връчва орден „Народна република България“ – първа степен, на изтъкнатия наш певец народния артист Борис Христов. Високото отличие му се присъжда за изключителни заслуги към българското певческо изкуство и по повод на неговата 70-годишнина, четем в новината от деня.

В словото си Георги Йорданов изразява почитта и уважението, удивлението ни пред огромния талант, възторга ни от забележителната личност на певеца, артиста и хуманиста, на именития българин. „С голямото си артистично дело на обаятелен интерпретатор и пропагандатор на оперната класика, на руското и славянското музикално творчество вие извършихте истински духовен подвиг в прослава на българското име – казва Георги Йорданов. – Във ваше лице приветстваме предания син на родината, който никога не е забравял своя дълбок български корен. Нашата общественост високо цени благородните ви жестове на дарител, които разкриват душевната щедрост и неподправеното родолюбие на световноизвестния артист.“

Борис Христов най-сърдечно благодари за високото отличие и за признанието, като отново заявява, че всичко, което върши като човек и артист, е в името на България. „Мен винаги ме е вдъхновявала идеята да бъда достоен син на моето отечество – казва той. – На него посветих своя талант, своето певческо изкуство, което исках да достигне до душите на хората.“

На церемонията присъстват

заместник-председателите на Комитета за култура Димитър Търпков и Милен Маринов, гоаиентът на българската диригентска школа народният артист Асен Найденов и изтъкнати музикални дейци.

1986

„От днес младите таланти на България – музиканти, художници и архитекти, имат свой дом в известната с богатите си културни традиции италианска столица. Пример и вдъхновение в усъвършенстването им като творци там ще бъде един от най-големите певци на всички времена – Борис Христов. Той е и дарителят на мястото, където е изграден домът, носещ името „Българска академия за изкуство и култура“, съобщава на 22 юни кореспондентът на БТА в Рим Румен Михайлов.

На тържественото откриване е прочетено поздравление от заместник-председателя на Министерския съвет на НРБ Георги Йорданов – председател на Съвета за духовно развитие и на Комитета за култура, го народния артист Борис Христов. От името на нашата общественост в него се изразява благодарност към именития певец за големия дар.

С приветствени думи към народния артист Борис Христов се обръща председателят на Съюза на музикалните дейци Георги Робев.

Пожелания за ползотворна дейност на академията от името на италианската културна общественост изказва известната журналистка Лаура Баделаро.

Развълнуван, народният артист Борис Христов отправя топли думи на благодарност към

българската гържаба за неогнеимата помощ при изграждането на академията.

Сградата на академията е в български национален стил, разполага със салон за концерти, със студия за прослушване и репетиции, със зали за творчески срещи, библиотека и спални помещения.

На откриването й присъстват много наши сънародници, живеещи и работещи в Рим, изтъкнати дейци на изкуството и културата в Италия, дипломати. Тържествен концерт изнася българската хорова капела „Светослав Обретенов“.

1988

На 3 март в Българската академия за изкуство и култура в Рим се провежда концерт по повод 110-ата годишнина от освобождението на страната ни от османско иго. Произведения от Любомир Пипков, Парашкев Хаджиев, Джакомо Пучини, Джузепе Верди и други композитори изпълняват младите специализанти от първия курс на академията. Техен музикален педагог е изтъкнатият български певец Борис Христов.

На концерта присъстват италиански общественици, политици, дейци на изкуството и културата, както и представители на дипломатически мисии в италианската столица.

* * *

На 17 юни Държавният съвет на Народна Република България удостоява със звание „Лауреат на Димитровска награда“ за 1988 година в областта на литературата и изкуството Борис Кирилов Христов – за принос в развитието на оперното изкуство,

Публикацията на БТА от деня припомня, че Борис Христов е роден на 18 май 1914 година в Пловдив в учителско семейство. От ранно детство проявява певчески наклонности. Завършва юридическия факултет на Софийския университет „Климент Охридски“. Като студент пее в хора при храм-паметника „Александър Невски“, в студентския академичен хор и в народния хор „Гусла“.

През 1942 година започва да учи пеене в Италия. От 1946-а непрекъснато гастролира с успех на много италиански оперни сцени. Като редовен член на Миланската скала гостува на оперните театри във Франция, Англия, Испания, Португалия, Южна Америка, САЩ и други страни. Предпочитан участник във всички големи музикални тържества в света, Борис Христов има неоценим принос за популяризирането на българската и руската музикална култура.

Борис Христов е един от най-значителните и прославени български певци. Неговите певчески и артистични постижения отдавна са станали образци за музикално изпълнителско изкуство от световен мащаб, за професионално майсторство. Името и дейността на Борис Христов имат огромно значение за утвърждаването на високия престиж на българската духовна култура по света.

***

Премиерата на документалния филм за именития български певец Борис Христов е на 16 декември в столицата – това е достоен финал на декемврийските Музикални вечери.

В голямата зала на Народния дворец на културата присъстват много ценители на музиката

и почитатели на изкуството на артиста. Филмът е създаден от СТФ „Екран“ и проследява творческото израстване на един от най-ярките певчески таланти, с трайно присъствие на световните оперни сцени.

„Целта на дългогодишните ни усилия бе да покажем изключителното обаяние на Борис Христов, който десетилетия наред утвърждава славянската музика в световните оперни театри“, казва сценаристът и режисьорът Людмил Трифонов. Той е работил заедно с операторите Христо Рачев, Йордан Чолаков, Иван Цонев, Васил Керанов, Иван Далкалъчев. Редактор е Никола Киров, а консултант – Стоян Ангелов.

Използвани са архивни материали и записи, съхранили мигове от живота и от сценичните изяви на артиста. Снимките, правени у нас, в Ню Йорк, Париж, Лондон и в различни градове на Италия, илюстрират триумфа на Борис Христов в световните културни центрове.

1989

На 15 май на заседание на бюрото на Съюза на музикалните дейци са определени наградите за високи творчески постижения в музикално-изпълнителското и танцовото изкуство, музикалната педагогика, хореографията, критиката и публицистиката за 1988 година.

Бюрото присъжда „Златна лира“ на световноизвестния български певец Борис Христов за изключително високите му творчески постижения, за заслугите му в пропагандирането на българската и славянската музикална култура, за приноса му за израстването на младите ни музикални таланти и по случай 75-годишнината му.

1993

На 18 май по повод 79-ия рожден ден на именития български певец Борис Христов премиерът проф. Любен Беров го поздравява с телеграма, в която се казва:

„Не само Вие принадлежите на България, но и България Ви принадлежи, защото вашата цялостна певческа и творческа дейност, с която ние се гордеем, е едно от големите постижения на съвременната българска култура.“

***

Световноизвестният български оперен певец Борис Христов си отива от този свят на 28 юни. Президентът на Република България Желю Желев изпраща до г-жа Франка Христова, съпругата на именития ни сънародник, следната телеграма:

„Уважаема госпожо,

Приемете най-дълбоките ми и искрени съболезнования за загубата на Вашия съпруг – великия певец Борис Христов, слава и гордост на България.

Българският народ се прекланя пред светлата памет на бележития ни сънародник и пред безсмъртното му дело.

Скърбя заедно с Вас в този трагичен момент и Ви желая да намерите сили да посрещнете тежкото изпитание.“

***

На извънредно заседание на 29 юни Министерският съвет решава да бъде създадена национална комисия за погребението на Борис Христов. За неин председател ще бъде поканен президентът на републиката Желю

Желев, се посочва в новината от деня.

Ръководителят на правителствения пресцентър Райчо Райков заявява, че в комисията ще бъдат поканени и вицепрезидентката Блага Димитрова, председателят на парламента Александър Йорданов, а в състава ѝ ще бъдат включени министри, държавни служители, общественици. Погребението ще бъде на 1 юли, четвъртък.

Според г-н Райков волята на световноизвестния български певец е била той да бъде погребан в семеен гроб в Централните софийски гробища.

***

Вечерта на 30 юни с редовен полет на „Балкан“ от Рим пристига ковчегът с тялото на покойния Борис Христов, съпроводен от съпругата на певица Франка Христова. На летище София почит пред ковчеза на световноизвестния български бас отдават президентът Желю Желев, председателят на Народното събрание Александър Йорданов, премиерът Любен Беров, министърът на културата Ивайло Знеполски, Левийският епископ Неофит, културни дейци, приятели и почитатели на покойния.

***

„Днес родната земя прие тленните останки на починалия преди три дни в Рим на 79 години голям българин и легендарен оперен артист, назоваван цар на басите, Борис Христов. Ковчегът с тялото на покойния бе положено в семейната гробница в Централните софийски гробища близо до гроба на Пейо Яворов“, пише в новина на БТА от 1 юли.

Преди това, в 12 часа, в храм-па-

София, 1 юли 1993 г. Момент от погребението на популярния оперният певец в София. Снимка: Цветан Пономски, БТА

метника „Свети Александър Невски“ българският патриарх Максим извършва опело на покойния оперен певец. В службата участват Западноевропейският митрополит Симеон, Американският и Австралийски митрополит Йосиф, Константиинският епископ Григорий, Левкийският епископ Неофит и други духовници. Опелото е съпроводено с траурни песнопения, изпълнявани от катедралния хор.

В патриаршеската катедрала присъстват президентът на републиката Желю Желев, председателят на Народното събрание Александър Йорданов, премиерът Любен Беров, ръководители на парламентарни групи, депутати, министри, папският нунций в България монсеньор Марио Рици, интелектуалци, почитатели на изкуството на Борис Христов.

В траурното си слово министърът на културата професор Ивайло Знеполски казва: „Голяма скръб ни събра и ни обедини днес в този храм пред тленните

останки на един легендарен артист, на човек, принадлежал на света и никога не престава да се чувства и да бъде българин.“

Професор Знеполски изтъква: „Светът за Борис Христов бе негова сцена, но България си остана негова родина и той пожела да покаже това в ритуалното си сливане със земята, с тази земя, която го е родила и която го е дарила с божия дар на неговия глас. В гласа има нещо физическо, идващо от материалната първооснова на родовото мироздание, и в същото време той е връзка и говорител на нетленното“, казва министърът на културата. Той добавя, че по този начин Борис Христов бе и си остава за нас един посредник между земното и божественото, между малката България и широкия свят, между тези, които нямаха права да се изразяват, и тези, които ги разбираха.

Министърът се обръща към вдовицата на покойника г-жа Франка Христова с думите:

София, 1 юли 1993 г. Стотици хора се покланят пред тленните останки на оперния певец в храм-паметник „Александър Невски“. Снимка: Надежда Чипева, БТА

„Светлата памет на вашия съпруг ни загължава. Той с достойнство застана над обидите и неразбирането на лица и институции на една система и не престана да посвещава великото си изкуство на нас и на човечеството.“

Застанал пред ковчега на починалия маестро, покрит с националния флаг, професор Знеполски моли покойника за прошка от името на всички българи, от името на правителството и на Министерството на културата, от името на българските

творци и на хората на изкуството.

На Централните софийски гробища обществеността свежда ниско глава пред необятния талант, пред достойния жизнен път и пред непомръкващата светлина, с които Борис Христов остава завинаги в световното музикално изкуство.

Двама свещеноикономи с част от хора към храм-паметника „Свети Александър Невски“, Хоровата капела „Светослав Обретенов“ и хор „Гусла“ извършват трисагуум – тройна молитва,

която се превръща в спонтанно съпричастие преди последното изпращане на великия певец, който остава завинаги в паметта и в съвестта на българина и на нашата нация.

На гроба са положени много венци и цветя.

* * *

На следващия ден президентът Желю Желев приема вдовицата на Борис Христов г-жа Франка Христова и поднася още веднъж съболезнованията си. Обсъден е въпросът за Музикалната академия в Рим и нейният бъдещ статут, който трябва да бъде утвърден от българските и италианските власти, както и ползването на дома на Борис Христов за целите на музикалното изкуство.

А председателят на Народното събрание Александър Йорданов дава обяд в чест на г-жа Христова. Той изразява още веднъж уважението на българските парламентаристи и тяхното преклонение пред безсмъртното дело на човека и твореца Борис Христов – прославил България по света с блестящия си талант и голямата си нравствена сила.

* * *

В новина от 2 юли четем, че преди отпътуването си от България г-жа Франка Христова е изпратила писмо до председателя на Народното събрание Александър Йорданов, в което отправя благодарност към президента, правителството и по-специално към министъра на културата за грижите и вниманието, проявени към нея по време на престоя ѝ в България, свързан със скръбната кончина на нейния съпруг Борис Христов. В писмото се казва: „При този тъжен повод –

погребението на моя съпруг Борис Христов, оценявам присъствието на цялото правителство, на дипломатическия корпус, на хилядите хора, които почетоха траурния ритуал. Признателна съм за отличната организация и за участието на целия народ, който бе съпричастен със скръбта ми по незабравимия мой и ваш Борис Христов.“

1994

Оперни певци, дириженти, ценители на изкуството на Борис Христов се събират на 18 януари, за да положат началото на инициативата за учредяване на Общество на името на големия певец. Обществото ще бъде отворена структура към фондацията „Международен музикален фестивал „Варненско лято“. Нейният изпълнителен директор Любомир Кутин казва за БТА какви прояви предлага инициативната група: „Обсъдена бе идеята площадът пред Входа на морската градина да носи името на Борис Христов. През май ще бъде чествана 80-годишнината от рождението на световния бас. Във фестивалния комплекс обществото ще прави периодични сбирки с информация за изявите на български изпълнители на оперните и музикалните сцени по света. Ще има видеопроекции на спектакли с участието на нашите първи оперни сили.“

* * *

Паметник на именития български оперен певец Борис Христов близо до храма „Св. Александър Невски“ ще направи скулпторът Георги Чапкънов. Това става известно на 18 февруари на първата пресконференция на Музикалното общество

„Борис Христов“, основано в София на 7 януари 1994 година към фондация „Международен конкурс за млади оперни певци – Борис Христов“. Председател на обществото е проф. Атанас Божков, а почетен председател – диригентът Асен Найденов.

Обществото си е поставило за цел с финансовата подкрепа на фонд „13 века България“ да превърне къщата на певеца в музикален център-музей. Там ще се подготвят специализантите за римската академия, основана от маестро. В чест на 80-годишнината на Борис Христов на 18 май обществото и фондацията ще организират тържествен концерт, на който ще звучат и негови изпълнения.

На 14, 15 и 16 май за първи път ще се състои Национален конкурс за млади оперни певци „Борис Христов“. За председател на журито е поканена съпругата на маестро Франка Христова. Подготвя се и следващото издание на Международния конкурс – през 1996-а.

Годишнината на Борис Христов ще бъде отбелязана още с фотоизложба и юбилеен вестник. Направени са и стъпки за издаване на юбилейна пощенска марка с неговия лик.

* * *

На 19 март в Стара Загора е създадено Музикално общество „Борис Христов“. То е филиал на Националната фондация „Международен конкурс за млади оперни певци“, носеща името на прочутия оперен певец.

За да се съхрани и популяризира името на музиканта и певеца Борис Христов, почитатели на неговото певческо изкуство, културни дейци и негови приятели от града стават инициатори за обществото. Първите

изяви, които членовете му ще организират, ще бъдат посветени на 80-годишнината на Борис Христов, която ще бъде отбелязана през тази година.

Нино Луканов, артист от драматичния театър, поддържал приятелство с певеца три десетилетия, предлага за бъдеща сбирка от вещи на певеца фотокадри с него от личния си фотоархив и копия от негови писма. Още писма и битови предмети, уникални книги и картини от дома на певеца се надяват да доставят и експонират в града учредителите на музикалното общество.

1995

На 28 юни по повод 37-годишнината от смъртта на Борис Христов е отслужена панихидата от епископ Иларион в църквата „Св. Неделя“. Присъстват министърът на културата Георги Костов, съпругата на великия бас Франка де Рензис-Христова и много граждани, запазили спомена за бележития българин. Писателят Георги Данаилов говори за ролята на Борис Христов в световната култура.

1996

„Две години от създаването си отбеляза на днешната сбирка варненското музикално общество „Борис Христов“, съобщава новина от морската столица от 4 февруари, като припомня, че то е създадено от 27 почитатели на оперното изкуство, които се събират всеки месец, за чуят на живо изпълнители като Маргарита Лилова, Ваня Миланова, Емил Иванов, Веселина Кацарска. През 1995 година обществото нараства на 156 души. „И сега, след като завър-

ши смяната на членските карти и записването на нови хора, може би вече ще ни трябва зала за 300 човека“, казва за БТА координаторът на обществото Райничка Попова.

Варненското общество „Борис Христов“ е създадено след софийското, а след Варна се появява общество „Борис Христов“ и в Стара Загора. Това е най-информиранията и най-активната публика в музикалния ни живот. Техните интереси да знаят предварително за програмите на музикалните институти, да слушат касети със записи на световни музиканти, да слушат лекции за музиката ги събират в тази музикална общност, допълва председателката на варненското музикално общество Анелия Събева.

* * *

София, 27 юни 1995 г. Франка де Рензис-Христова на откриване на фотоизложба в памет на съпруга ѝ. Снимка: Руслан Донеф, БТА

На 27 юни в Народната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ е открита изложба „Незабравимият Борис Христов“ в памет на световноизвестния български певец и артист.

Изложбата е подготвена от музикалните фондове на библиотеката и съдържа фотоси, книги за Борис Христов и записи на

най-известните му изпълнения.

„Борис Христов бе великолепен изпълнител и личност с големи човешки измерения, целият свят и до днес се интересува от него“, казва при откриването на експозицията вдовицата на прочутия българин Франка де Рензис-Христова. Госпожа Христова, която пристига предния ден от Рим, е донесла за изложбата оригиналния костюм на Борис Христов за ролята му на Борис Годунов в едноименната опера на Мусоргски, както и последната издадена в Италия книга, посветена на живота и творчеството на великия бас.

Директорът на Националната опера Пламен Карталов припомня дейността на Борис Христов за създаване на музикално училище за български таланти в Рим.

През следващите два месеца посетителите на изложбата може да видят лични снимки на Борис Христов, както и фотоси от прочутите му сценични превъплъщения в ролите на Борис Годунов, на крал Филип Втори в „Дон Карлос“ от Верди, на гон Базилио в „Севилския бръснар“ от Росини и др. На изложбата са представени записите на неговите известни арии и на изпълненията му на български и руски църковни песнопения, част от които Борис Христов записа в храм-паметника „Александър Невски“ през 1976 година.

* * *

На 9 ноември президентът г-р Желю Желев открива бюст-паметник на световноизвестния български певец Борис Христов. Монументът се намира в южната алея пред храма „Св. Александър Невски“.

„Днес е празник за българската култура, защото великият Борис Христов е гордост за на-

цията ни – отбелязва в словото си г-р Желев. – Този паметник е израз на дълбокото уважение на обществеността ни към делото на големия творец, дълг към паметта му.“

Огласено е писмо от съпругата на певеца – госпожа Франка де Рензис-Христова. В него се изразява благодарност към всички, допринесли за увековечаване славата на Борис Христов. „Този монумент ще напомня завинаги за това, което моят съпруг е създал и оставил на света за вечна прослава на своето отечество“, се казва в писмото.

Скулптурният образ на именития певец е дарение от Георги Чапкънов. Идеята за изграждането на паметника принадлежи на Музикалното общество „Борис Христов“, а спомоществователи са Националният дарителски фонд „13 века България“ и фондациите „Отворено общество“ и „Свободна и демократична България“.

Сред гостите на тържеството са изтъкнати дейци на културата, представители на държавни институции и на Светия синод, членове на дипломатически мисии.

Хор „Гусла“ и църковният хор на храма „Св. Александър Невски“ изпълняват любими български песни на Борис Христов и църковнославянски песнопения. Отслужен е водосвет.

1997

Президентът Петър Стоянов се среща на 27 юни с госпожа Франка Христова – съпругата на именития български певец Борис Христов, която е у нас във връзка с годишнина от смъртта му.

„За нас българите в продължение на много години Борис Христов беше посланик на бъл-

гарския национален дух. Никога няма да забравим таланта и присъствието му на световните оперни сцени, както и неговата ярка българска принадлежност“, изтъква Петър Стоянов, приветствайки госпожа Франка Христова с пристигането ѝ в София.

Той уверява госпожа Христова, че ще направи необходимото академията на името на Борис Христов в Рим да продължи да работи пълноценно, каквото е било и желанието на големия певец, за да се утвърждават ценностите на българската култура по света.

По-късно министърът на културата Емма Москова и съпругата на покойния оперен певец обсъждат възможностите за обучение на български студенти в Международната музикална академия в Рим съгласно волята на Борис Христов. Обсъден е бил и въпросът за възстановяване на родната къща на Борис Христов.

* * *

С панихидата в църквата „Св. Неделя“ следобед на 28 юни е отбелязана четвъртата годишнина от смъртта на световноизвестния български оперен певец Борис Христов. На панихидата присъстват министърът на културата Емма Москова, композиторите Виктор Чучков, Александър Йосифов и др. Тук е и съпругата на маестро

Борис Христов – Франка де Рензис-Христова. Организатори на възпоменанието са фондация „Международен конкурс за млади оперни певци – Борис Христов“ и Музикално общество „Борис Христов“.

По-късно организаторите поднасят цветя на паметника на прочутия бас на площада пред „Св. Александър Невски“. АВ-

торът на творбата скулпторът Георги Чапкънов споделя с Франка Христова идеята си умален вариант на паметника да бъде изложен в министерството на културата.

1998

Фондация „Княз Борис Първи“ започва изграждането на уникален музикален комплекс в памет на Борис Христов. Центърът ще се помещава в къщата на великия български бас, която се намира на улица „Цар Самуил“ 43 в столицата, съобщава на пресконференция на 22 февруари председателката на фондацията Слава Павлова.

Преди месец фондацията е започнала ремонт на сградата. Досега са обезопасени сутерените. Надеждата на организаторите

Панахида през 1997 година в памет на оперният певец Борис Христов в черквата „Света Неделя“ в София. Снимка: Мартин Георгиев, БТА

е довършителните работи да приключат до края на годината и комплексът да отвори врати за почитателите на оперното изкуство на 18 май 1999 година – рождения ден на Борис Христов.

Комплексът ще помещава камерна концертна зала с 60 места, музей за историята на певческото изкуство, звукозаписна зала,

библиотека, три читални и книгохранилище с 30 хиляди тома литература – дарени на България от Борис Христов, които сега се намират в Рим. Само книгите са оценени на 20 милиона долара, казва г-жа Павлова. В къщата ще се оформи постоянна изложбена зала. В нея ще се постави експозиция от картини на Иван Щъркелов и Верещачин, която е дарение от съпругата на Борис Христов Франка де Рензис.

Разгънатата площ на комплекса е 562 квадратни метра. За цялостния ремонт, за необходимата климатична инсталация и за звукозаписната техника според г-жа Павлова ще са необходими минимум 300 хиляди долара. За подпомагане на инициативата фондацията води преговори с различни организации и компании. За целта на 18 май в зала

* * *

Работният проект за ремонт и реставрацията на родната къща на българския оперен певец

Борис Христов в ролята на Иван Сусанин от едноименната опера на Глинка. Снимката е предоставена от архива на музей „Борис Христов“

Борис Христов на ул. „Цар Самуил“ 43 в столицата ще бъде готов до края на март. Това казва на 25 февруари пред журналисти Слава Павлова, председател на настоятелството на фондация „Княз Борис Първи“ и управител на фирма „Монарх“.

Националният дарителски фонд „13 века България“ е сключил през януари тази година договор с фирма „Монарх“ за създаването на работния проект за ремонта и изграждането на Дом-музей и музикален център „Борис Христов“, съобщава на пресконференция ръководителят на фонда Кин Стоянов. Той

заявява, че след като работният проект бъде завършен, фонд „13 века България“ е готов да финансира изцяло ремонта и строителството на музикалния комплекс и музей „Борис Христов“.

Националният дарителски фонд е готов да поеме освен всички разходи по възстановяването на дома на Борис Христов и разходите за създаването на концертна зала, информационен център и библиотека към него. Фондът смята да финансира също всичко, свързано със съхраняването на документалното, книжното и друго лично наследство на българския талант, под-

чертава г-н Стоянов.

Фонд „13 века България“ има 70 000 дарители по осъществяването на проекта, уточнява той.

Според Кин Стоянов за изграждането на музикалния комплекс „Борис Христов“ са необходими около 100 000 долара. По думите на г-жа Павлова нужните средства са 250 000 долара. Сто хиляди долара са необходими само за ремонт на сградата, без оборудването ѝ с необходимата техника, смята тя. Фирма „Монарх“ и фондация „Княз Борис Първи“ са готови да съберат необходимите 70 000 долара за оборудване на комплекса „Борис Христов“, заявява г-жа Павлова.

Идейният проект за изграждането на Дома-музей и музикален център „Борис Христов“ е от 1990 година и е подкрепен от съпругата на българския музикант Франка де Рензис-Христова, припомня авторката на проекта архитект Мария Иванова.

Домът на Борис Христов – от две сгради, е дарен на българската държава през 1977 година. Необходими са съвместните усилия на всички съпричастни към идеята, за да се довърши най-после изграждането на този важен за националната култура музей, подчертава писателят Георги Данаилов, представител на Музикалното общество „Борис Христов“.

* * *

Благотворителен концерт за изграждане на Музей и музикален център „Борис Христов“ организират на 22 декември в зала 1 на НДК фондация „Ценности“ и „Мото пфое“, съобщават техни представители на пресконференция по-рано през месеца.

Центърът ще бъде в гома на именития певец на ул. „Самуил“

в София, завещан от него на българската държава. Проектът за комплекса на колектив с ръководител арх. Мария Иванова печели през тази година националната награда на конкурса Европейски награди „Хенри Форд“ за опазване на природното и културното наследство.

Юлиян Константинов, Илина Ерменкова, Елена Чавгарова, Владимир Стоянов и други лауреати на конкурса за млади оперни певци „Борис Христов“, Хоровата капела „Светослав Обретенов“, хор „Гусла“, хорът и оркестърът на Пловдивската опера ще

участват в концерта. Борислав Иванов е режисьор и диригент на спектакъла – колаж от сцени от опери на Верди.

1700 политици, интелектуалци, дипломати, бизнесмени са получили покани да посетят концерта срещу билет от 16 000 лв. Билетите на втори балкон са с отстъпка – по 1000 и 2000 лв. Останалите цени са 6000, 8000 и 10 000 лв.

Дарения за музея ще се събират и в специална сметка на фонд „13 века България“, стопанин на къщата. За изграждането на центъра ще се използват и свободните средства на фонда.

1999

Писмо от прочутия бас Борис Христов до Аспарух Лешников (Ари) е сред експонатите на изложбата за известния изпълнител на шлагери, която ще бъде открита на 5 март в Дома на киното, пише в новина от началото на месеца.

Поводът е излизането на екран на германския игрален филм „Комедиен хармонист“ за състава на Ари.

Афиши за концерти на музи-

кантите, статии в германския печат за техните изяви, покани за записи от музикални къщи, много снимки, писма и документи от личния фонд на Аспарух Лешников в Централния държавен архив ще бъдат показани на изложбата. Част от експонатите са от личния архив на Мирчо Сливенски, близък на Ари.

* * *

Няколко нови марки пуска Комитетът по пощи и далекосъобщения, съобщава на БТА пресцентърът на комитета на 13 май.

Четири марки ще бъдат посветени на темата „Чуждестранна култура и изкуство“, а една пощенска цялост (илюстриран плик, таксов знак и специален печат) е посветена на 85-ата годишнина от рождението на Борис Христов.

На 17 май фондацията „Международен конкурс за млади оперни певци Борис Христов“, „Балкантон“ и Музикалното общество „Борис Христов“ организират в камерната зала „България“ честване на 85-ата годишнина от рождението на световноизвестния български бас. На него ще бъде представен първият издаден у нас компактдиск с негови изпълнения на руски народни песни и произведения на Мусоргски, Рахманинов и Балакирев.

Биографичната книга „Борис Христов“ на издателство „Литературен форум“ спечели годишната награда за най-добре издадена книга от националния конкурс на Асоциацията на българските книгоиздатели, се посочва в новина от 24 май.

Наградата – статуетка от списание „Полиграфия“, е връчена на главния редактор на из-

дателството Марин Георгиев в рамките на пролетния панаир на книгата в НДК.

Биографията на световноизвестния български оперен певец е написана от италианските музиколози Карло Корами и Маурицио Модуньо. Преводът е на Нели Раданова-Кушева, оформлението е на художника Цветко Остич. Книгата е издадена със съдействието на фондация „Бъдеще за България“.

„Критериите, по които експертна комисия определя най-добрата книга, са принос в книгоиздаването, значимост на литературния текст и превода, художествено оформление“, обяснява председателят на асоциацията на книгоиздателите Раймонд Вагенщайн.

* * *

Пет 10-минутни рекламни филма за тв програмите в „Медиясет“ на Силвио Берлускони подготвя представителят за България на римската културна асоциация „Агриана“-Италия-България Йордан Де Мео, се казва в новина от 13 юни.

Асоциацията е учредена през февруари от видни италиански интелектуалци и предприемачи, които считат за недостатъчно представянето на България в Италия, обяснява Йордан Де Мео.

На заседанието си на 25 май в Рим асоциацията „Агриана“ е решила да организира през 1999 година благотворителен концерт в памет на Борис Христов в музикалната академия „Санта Чечилия“.

С участието на най-големите български гласове ще се привлечат пари за детска онкологична болница в България.

Костюмът на Борис Христов от „Борис Годунов“, постановка

Борис Христов в ролята на Якопо Фиеско от операта „Симоне Боканегра“ на Верди. Снимката е предоставена от архива на музей „Борис Христов“

на Емил Бошнаков, ще бъде показан на изложба в навечерието на Коледа във фоайетата на Софийската опера, посочва публикация от 13 декември.

Сред експонатите са и сценичните облекла на Николай Гяуров и Никола Гюзелев от „Дон Карлос“, на Гена Димитрова от „Норма“, на Райна Кабаиванска от „Адриана Лекуврър“, както и костюмът от „Тоска“, с който

са пели двете прими и не по-малко прочутите им колежки Анна Томова-Синтова и Юлия Винер.

С фотоси на отделни табла ще бъде представено българското присъствие по световните оперни сцени. На изложбата ще бъдат показани също афиши и програми за оперни спектакли у нас и в странство – с участие на именити наши певци.

2000

Сградите на Музикалния център и музей „Борис Христов“ са осветени на 18 май, на 86-годишнината от рождението на прочутия бас.

Двете сгради в двора на ул. „Самуил“ 43 в София – бащината къща на Борис Христов и на дядо му, са свързани с концертна зала според проекта на арх. Мария Иванова. Има също библиотека, фонотека, звукозаписно студио, нотна книжарница и музей с вещи на маестрото и афиши от спектакли.

Домът на Борис Христов в София е дарен от него и съпругата му Франка де Рензис през 1977 г. на държавата с желанието да стане школа за усъвършенстване на млади български музиканти и певци.

Къщата е реконструирана от „Реставрация“ ЕАД. Фирмата печели търга, организиран от фонд „13 века България“ и Министерството на културата.

* * *

Рекорден брой участници – 117 от 28 страни, събира 12-ият международен конкурс за млади оперни певци „Борис Христов“ от 23 юни до 5 юли в Софийската опера. Най-много са кандидатите от България – 40, съобщава на пресконференция Пламен Джуров, председател на едноименната фондация, съорганизатор на конкурса с операта и фондация „Бъдеще за България“ със съдействието на Министерството на културата и Столичната община.

Кандидатите – жени до 33 години и мъже до 35 години, ще бъдат оценявани в три тура. Третият – участие в оперен спектакъл, прави уникален конкурса „Борис Христов“. Софийската опера

е определила 4 представления за конкурса – „Травиата“, „Дон Карлос“, „Севилският бръснар“ и новата постановка на „Трубадур“.

За първи път ще има награда на публиката.

Чуждестранни импресариуси ще присъстват на състезанието, за да ангажират евентуално добре представили се участници. Ръководителите на 10 оперни театъра в различни страни са дали принципно съгласие за участие на лауреатите в техни спектакли – Барселона, Белград, Болоня, Лайпциг, Лион, Манхайм, Прага и др.

Конкурсът за млади оперни певци се организира през няколко години от 1961 година по инициатива на Христо Бръмбаров, Венелин Кръстев и Димитър Петков. След смъртта на прочутия бас Борис Христов през 1993 година конкурсът приема неговото име.

* * *

Роялът, на който е репетирил Борис Христов, и сбирката му акварели от Константин Щъркелов ще дари съпругата на прочутия бас Франка Христова на къщата-музей „Борис Христов“ на столичната улица „Самуил“ 43, четем в новина от 23 юни.

Г-жа Христова ще дари също работната маса на маестрото и неговия архив – кореспонденцията на Борис Христов с именити музиканти, между които Херберт фон Караян.

Желанието си за това дарение Франка Христова е изразила пред министър-председателя Иван Костов. На срещата в Министерския съвет премиерът е обещал съдействие за техническите и юридическите формалности за осъществяване на дарението.

„Изключително съм благодарна на г-жа Костова, която прави много за паметта на Борис Христов“, казва Франка Христова пред репортери след срещата с Иван Костов.

Госпожа Христова е у нас за откриването на 12-ия международен конкурс за млади оперни певци „Борис Христов“ в Софийската опера.

Тя изразява съжаление, че ви-

Москова за активизиране на дейността в академията в Рим. Г-жа Христова очаква по-голямо организационно сътрудничество за това от България.

* * *

„Истинско щастие, но и отговорност за вашия конкурс е да носи името на незабравимия български бас, на големия бъл-

София, 6 юни 2000 г. Пламен Карталов – директор на Софийската национална опера, Панайот Денев – генерален директор на БТА, Пламен Джуров и Светлана Димитрова на пресконференция в БТА по повод XII международен конкурс за млади оперни певци „Борис Христов“. Снимка: Тихомир Пенов, БТА

лата на семейството в Рим, предоставена на българската държава за академия за обучение на млади наши таланти, стои празна. „По-рано идваха групи млади хора, а тази година има само едно момиче – с много хубав глас, мецосопран“, казва гостенката. Тя е готова да помага и на други младежи.

„Къщата стои празна, а и както казваше Борис Христов, най-добрите оперни певци се създават от съчетаването на български гласове с италианската школа“, допълва Франка Христова. Тя ще разговаря с министъра на културата Емма

гарин Борис Христов. Младите оперни певци едва ли биха могли да имат по-добър пример за следване в своя творчески път.“

Това се посочва в приветствието на президента Петър Стоянов до членовете на журито, участниците и гостите на 12-ия международен конкурс за млади оперни певци „Борис Христов“, който започва вечерта на 23 юни в Софийската опера.

* * *

Мецосопраното Оана-Ангра Олиериу от Румъния и баритонът Петър Данаилов от Бълга-

рия спечелиха първите награди на 12-ия международен конкурс за млади оперни певци "Борис Христов", съобщава новина от 5 юли.

„Когато пред нас е примерът на Борис Христов, естествено е да не бъде гадена голямата награда“, каза на пресконференция директорът на Софийската опера Пламен Карталов, председател на международното жури. По думите му всички финалисти са се представили добре, но има още много да работят, за да заслужат престижното отличие.

* * *

София, 19 май 2000 г. Тържествено освещаване на възстановената къща на световноизвестния български бас Борис Христов. Снимка: Мартин Георгиев, БТА

Александрина Пендчанска ще посрещне 30-ия си рожден ден на 24 септември в „Норма“ от Белени на сцената на Римската опера, научава репортер на БТА от младата певица.

Александрина Пендчанска е признателна на именитите български певци – Борис Христов, Райна Кабаиванска, Гена Димитрова, Николай Гяуров, Александрина Милчева, Никола Гюзелев...

заради които я посрещат с отворени обятия навсякъде по света.

2001

Награди на името на Йосиф Цанков ще бъдат връчени за първи път на галаконцерта по повод 90-годишнината от рождението на първомайстора на българската забавна песен през ноември в зала 1 на НДК, пише в новина от месец май.

БТА припомня, че една от неговите над 600 песни – „Керванът“, са слушали по Би Би Си британските войници през Втората световна война. Йосиф Цанков е първият наш композитор, чиито

гация на негово име. „В знак на почит към паметта на великия български певец, починал в Италия през 1993 г., е основана Фондацията „Борис Христов“ от неговата съпруга Франка де Рензис-Христова. Главна цел на фондацията ще бъде да стимулира изследователската дейност в областта на музиката и на медицината посредством отпускане на годишни стипендии на достойни млади хора“, изтъква се в съобщението за печата.

Госпожа Франка де Рензис-Христова заявява за БТА, че изборът на дейностите на фондацията е свързан със сърцето, върху което въздейства както музиката, така и медицината. Музикалните дисциплини, които ще обхванат фондацията, включват оперно и камерно пеене, пиано, цигулка, виола и виолончело. В областта на медицината приоритети са кардиологията и кардиохирургията, а стипендиантите на фондацията ще специализират в елитната римска болница „Агостино Джемели“, където се лекува и папата.

Президент на фондацията е проф. Салваторе Пескаторе от Римския университет, а в управителния съвет фигурират заедно с основателката имената на професора по музика Джанкарло Ростирола от университета „Габриеле д'Анунцио“ в Кieti и на професора по медицина Марио Атилио Мацари от Католическия университет в Рим, който ръководи болницата „Агостино Джемели“.

2002

С десетминутен апауз е изпратена Виенската гържавна опера от няколкохилядната публиката в зала 1 на НДК. На 22 юни под палката на Петер Шнайдер про-

чутата австрийска формация представя 100-минутна концертна версия на операта „Саломе“ от Рихард Щраус по текст на Оскар Уайлд.

„С този спектакъл искаме да се отблагодарим за всичко, което българските певци са направили за Виенската опера през последното столетие“, каза на български език пред публиката в залата директорът на операта Йоан Холендер. По думите му Виенската опера би била значително по-бедна и дори немислима без Люба Велич, Борис Христов, Райна Кабаиванска, Никола Гюзелев. Повече от 50 българи в продължение на осем десетилетия са се изявили в Къщата на ринга, както виенчани наричат операта.

* * *

С оперен концерт и откриване на барелеф на маестро Борис Христов в родната му къща на 4 септември пловдивчани почитат паметта на именития ни оперен певец. Проявите са в рамките на празничната програма, посветена на 117-годишнината от Съединението на България и Деня на Пловдив – 6 септември.

Официалното откриване на барелефа на маестро Борис Христов в родния му дом на ул. „Велико Търново“ 47 е от 18.30 часа. Автор на барелефа, инициативата за който е на Пловдивския граждански клуб и на фондация „Пловдивско възраждане“, е Свилен Костадинов. Час по-късно в лятно кино „Орфей“ започва оперният концерт в памет на маестро Борис Христов. Под диригентството на Пламен Първанов свири симфоничният оркестър при Симфонично-оперетно дружество „Маестро Георги Атанасов“ – Пазарджик. Солисти са проф.

Павел Герджиков, Ина Кънчева, Елена Чавдарова-Исса, Петър Данаилов и Панчо Шопов. В концертната програма са включени арии от творби на Верди, Пучини, Рахманинов, Мусоргски, Моцарт, Белени.

Оперният концерт се осъществява с финансовото съдействие на „Сдружение за Пловдив“, входът е свободен.

2003

Музикален център „Борис Христов“ ще бъде създаден в София в къщата на певеца, съобщава през май сайтът на Министерския съвет. Средствата за създаването и дейността на центъра ще бъдат отпуснати от бюджета за 2003 година на Министерството на културата.

В културния център ще се организират курсове, вокално-масторски класове, концерти. Центърът ще поддържа библиотечен фонд с литературни произведения, нотен материал, звуконосители с изпълненията на Борис Христов и негови вещи.

* * *

Музикалният център „Борис Христов“ в родната къща на световноизвестния оперен певец в София ще бъде открит на 21 май, съобщава пресцентърът на Министерството на културата. На церемонията по откриването министърът на културата Божидар Абрашев ще приеме дарението от М-Тел за центъра – концертен роял „Бьозендорфер“. Качествата на рояла ще бъдат демонстрирани с кратка музикална програма.

* * *

София, 18 май 2002 г. Пред бюст-паметника на Борис Христов по повод 88-годишнината от рождението му са поднесени венци и цветя от негови почитатели. Снимка: Анелия Николова, БТА

Десетгодишнината от кончината на световноизвестния оперен певец Борис Христов ще бъде отбелязана на 11 юли с възпоменателната вечер в новоучредения гържавен културен институт Музикален център „Борис Христов“ на ул. „Цар Самуил“ 43, съобщават от Министерството на културата по-рано през месеца.

В проявата ще участва заместник-министърът на културата Анда Палиева. Музиковедката Магдалена Манолова, която е автор на книги и студии за оперните ни звезди, ще представи филма „Борис Христов – мигове от сцената и живота“ на режисьора Людмил Трифонов. Филмът ще бъде прожектиран в родната къща на прочутия бас.

* * *

Елена Драгостинова, музиковед и журналист, спечели конкурса за директор на Музикалния център „Борис Христов“, съобщава пресцентърът на Министерството на културата на 14 октомври.

Елена Драгостинова ще встъпи в длъжност на 15 октомври.

Музикалният център „Борис Христов“ е второстепенен разпоредител с бюджетни кредити към министъра на културата. В центъра ще се осъществява репетиционно-образователна дейност в курсове и майсторски класове. Ще се организират концерти на участници в заниманията, студенти от Музикалната академия „Панчо Владигеров“ и специалисти в Българската музикална академия в Рим. Културният институт ще поддържа библиотечен фонд с литературни произведения, нотен материал, звуконосители с изпълненията на Борис Христов, ще съхранява и неговите лични вещи. В Музикалния център ще бъде оборудвано модерно звукозаписно студио, което ще бъде открито през 2004 г. по повод 90-годишнината от рождението на Борис Христов.

2004

В брой 7 на списание ЛИК от 2004 година Магдалена Манолова разказва за наследството и спомена за Борис Христов, оставил следа във времето. Тук поместваме акценти от нейната статия:

Неслучайно гласът на Борис Христов звучи по големите празници, особено на 24 май. Може би защото той е събирателен образ на българската духовност, на българския музикален гений и талант. Когато чуем камбаните на „Александър Невски“ заед-

но с неговото „За многая лета“, неволно се изправяме като пред божествено знамение, изпълваме се с чувство на гордост, че сме българи.

„Моего учение и дългогодишната световна кариера в служба на културата са били и ще бъдат винаги в името на човечеството, на моя славянски род и в името на моята родна България, към която чувствам синовна привързаност и гордост.“

Тези думи на великия Борис Христов звучат като камбана в нашето тревожно време. Те ни припомнят род и родина, да помним и да знаем, че силата на българската духовност е нашето най-силно оръжие в бъдещето (...)

Борис Христов бе символ на свободната личност, успяла зад желязната завеса да разкрие високите измерения на българската духовност. Той имаше много приятели, всеки пази в сърцето си свят спомен за него. Спомянем си като дете как слушахме в Студио 1 на Радио София неговите записи. Това бе нещо като тайнствено богослужение, когато душата влиза в съприкосновение със „забранени“ истини, с прозренията на един изключителен артист. Нему бе позволено да проникне до тайни, определени за посветените. Тези звукови срещи с Борис Христов бяха по това време единствената възможност за страните от Изтока да се докоснат до изкуството на легендарния българин. Почитателите му изпращат купичка писма до Радио София, търсят начин да се свържат с него. Всички те изразяват своята почит и възторга си от божественния талант на Борис Христов. Може би това са разбрали звукозаписните фирми His Masters Voice и La Voix de son Maître (...)

Борис Христов направи пър-

София, 18 май 2004 г. Деветсетгодишнината от рождението на прочутия бас е отбелязана с поклонение пред паметника му в столицата. Снимка: Камелия Атанасова, БТА

вия интеграл на песните на Мусоргски. Така фирмата за грамофонни плочи в Париж La Voix de son Maître увековечава музикалната стихия на Мусоргски с конгенуалното ѝ сътворяване от Борис Христов. По този повод големият италиански критик Теодор Чели се опитва да определи характера на явлението Борис Христов, като намира в гласа му онзи оттенък, „наситен с меланхолия, който чувствате като незаменяема расова дарба на славяните. Глас, религиозно-патетичен, пълен с изблици на бунт и въпреки това способен да се огъне до примирение Трагичен глас... Борис Христов издигна истински паметник на слабата на Мусоргски.“

Когато слушаме интеграла на песните на Мусоргски, в тях оживява богатата руска душевност, така както може да бъде

сътворена от избраници. Такъв бе Борис Христов. Той извади от забрава и големите руски опери, накара англичани и французи да запяят „Борис Годунов“ на руски език в годините на студената война. Накара ни да повярваме, че изкуството е най-силното оръжие, заредено с бъдеще. Това оръжие Борис Христов изкова с труд, много труд и постоянство, със силен характер, способен да се противопостави на политически предразсъдъци.

Когато имах щастието да посетя Борис Христов в замъка му в Бужано през 1981 година, разбрах защо за него се разказваше, че подготвя образите си като научен работник. С нескривано вълнение ми показва изключителната си колекция от изобразително изкуство, но когато влязохме в библиотеката, това беше вече неговият храм (...)

„Да се види и чуе Борис Христов, значи да се влезе в допир със самото величие...“ Някои страници от необикновения живот на епохалната личност Борис Христов ни убеждават в това твърдение. Може би защото в него живее сложното време на миналия век.

Когато през 1950 година група първи артисти на Европа, между които и Херберт фон Караян, трябваше да прекосят океана и да представят на американския континент оперния еталон на Европа, Борис Христов не е желан гост поради „връзките му с русите“. Борис Христов не се отказва от себе си. Тогава никога не заминава за Америка. Години по-късно американците откриват големия български бас и го възвеличават.

През 1962 година „най-добрият изпълнител на Борис Годунов след Шалапин“ има правото да избере артистичния състав, диригент и театър. Тогава той

настоява да се покани Софийската народна опера. Убеден е, че хорът ни е най-добрият в Източна Европа. Борис Христов споделя за своя Борис по повод на записа как диригентът Исая Добровен го склонява да изпълни трите роли – на Борис, Пимен и Варлаам. В интерпретацията си той следва своя здрав артистичен инстинкт. В трите различни образа „се научих да анализирам средата и атмосферата на всеки характер, вникнах във физическите им и в моралните им качества, религиозното възпитание и човешката отзивчивост... Така се стигна до цялостната реализация на тези образи, верни на живота.“ Борис Годунов е любимата роля на Борис Христов, в нея той се явява над 300 пъти само от 1948 до 1954 година (...)

В празничната осанна „звучава“ гласът на признанието. Борис Христов бе не само епоха в света на оперното изкуство, неговите артистични и човешки прозрения бяха дар за човечеството. Той издигна паметник на руската музика, на Мусоргски, вдъхна нов живот на православните песнопения, превърна се в символ на духовно общуване между милиони хора, разделени тогава от политика и идеология. Борис Христов бе една епоха, събрал в себе си цялата тревога и съвест на миналия век, той бе владетел на човешките сърца. Даряваше радост на хората, а изкуството му се превърна в заредено оръжие в името на бъдещето.

Неслучайно го наричаха „цар на басите, който използва гласа си с чувственост и интелигентност, които никога досега в нашия век не сме чули от никога друг бас“. Изблик на критиката, който ни припомня колко трудно е да се обхване сложният порт-

рет на тази колосална личност. И все пак в този портрет изпъква възхищението от „благородното въздействие на вълшебния му глас“ или внушението на изключителния му актьорски дар, респектът от поразяващите монументални образи. Борис Христов „не е басов глас, който пее, а е самата песен, станала поезия...“ (...)

Борис Христов изрисува своя портрет с човешките и артистичните багри така, както ще го помним завинаги.

* * *

Списанието „Балкански метроном“ ще представя изследвания, творчески портрети, есета и очерци, с които да очертае връзките между българската и балканската култура и европейските културни процеси в миналото и в настоящата музикална действителност.

Това казват за БТА от екипа на изданието, чийто първи брой е представен на 6 февруари в Музикалния център „Борис Христов“. Премиерата е и първото събитие в открития наскоро център.

* * *

90-годишнината от рождението на Борис Христов ще бъде почетена с концерт в музикалния център на името на прочутия бас в неговия дом в София на 13 февруари, съобщават организаторите по-рано през месеца.

„Напред към традицията“ е насловът на концерта с участието на Пламен Бейков, един от учениците на Борис Христов, и камерната формация „Юлангело“ – състав, който се обръща назад към литургийното източноправославно църковно пеене,

Борис Христов в ролята на Борис Годунов в едноименната опера на Мусоргски. Снимката е предоставена от архива на музей „Борис Христов“

към автентичния фолклор и се стреми чрез интерпретацията си да осъществява връзката между музикалната история и съвременната чувствителност.

Концертът е първи от цикъла „Без подиум“, в който изпълнителите и публиката са в непосредствен диалог – чрез музиката и словото, което обгражда изпълненията и въвежда слушателя в контекста на музикалното творчество.

***

Гласът на българския оперен бас Борис Христов звучи в една от песните в новия албум на рок-метъл формацията „Лайбах“. „Избрахме „Многая лета“, защото има много хубава музика и страхотна поезия“, казва в началото на март пред журналисти лидерът на групата Иван Новак.

***

Мецосопраното Елеонора Тричкова, сопраните Румяна Камчева и Рада Тотева и тенорът Момчил Караиванов ще пеят довечера в Музикалния център „Борис Христов“. Всички те са ученици на известната педагожка Лиляна Жабленска и не пропускат майсторските класове на един от най-прочутите ѝ възпитаници – тенора Калуди Калудов, съобщават организаторите на 9 март.

Концертът под наслов „Поколения“ е посветен на 90-годишната от рождението на Борис Христов.

***

„Да се хванем за зелено“ е насловът на концерта с евъргрийни и песни из мюзикъли, който ще изнесат примата на Музикалния театър Людмила Козарева и пианистът Любомир Денев, композитор и диригент, в Музикалния център „Борис Христов“ на 17 март. Това съобщава по-рано през месеца директорът на центъра Елена Драгостинова, която е съставила програмата.

„Любомир Денев и мецосопраното Людмила Козарева първи се отзоваха на поканата да направят своя програма в дома на прочутия бас още през есента“, казва Драгостинова.

***

Именитият тенор Калуди Калудов и негови ученици ще изнесат концерт в Музикалния център „Борис Христов“ на 28 април. В програмата са канцонети, арии и дуети из опери на Верди, Пучини, Чайковски и Джордано, съобщава директорът на центъра Елена Драгостинова.

Млади певци от България, Полша и Дания са участници в първия майсторски клас, който

се организира в Музикалния център „Борис Христов“ (14 април – 2 май 2004 година).

***

Видеозапис на операта „Силата на съдбата“ с Борис Христов ще бъде показан в музикалния център на името на прочутия бас – в неговия дом в София, на 20 май, съобщава в края на април директорът на центъра Елена Драгостинова.

По гумите ѝ така ще можем да се докоснем до актьорския гений на Борис Христов, когато българската публика никога не успя да види на родна сцена. В спектакъла участват и Рената Тебалди, Франко Корели и Еторе Бастианини.

Прожекцията е част от програмата на центъра за честването на 90-годишнината от рождението на Борис Христов от 3 до 26 май. На рождения ден на именития артист – 18 май, ще бъде открита документална фотоизложба „Борис Христов в България“ на Мирчо Сливенски. Фотографът е запечатал не просто хроника, а е „нарисувал“ характер, темперамент, настроения, отбелязва Елена Драгостинова.

След откриването на изложбата млади певци и инструменталисти от Нов български университет ще изнесат концерт „Почит към Маестро“ – с творби от Моцарт, Бах, Верди, Чайковски.

Програмата е конструирана така, че да бележи част от пътя, който е изминал Борис Христов със своя богат репертоар на световните сцени, да поставя акценти върху пристрастията му в музиката, към партньорите на сцената и грижата за младите дарования, обяснява директорката на Музикалния център

„Борис Христов“.

„С партитуриите на Маестро“ е насловът на първия концерт от серията – на 3 май. Басът Пламен Бейков, един от последните ученици на Борис Христов в Рим, ще разлести страниците с вокалните цикли на Могест Мусоргски „Песни и танци на смъртта“ и „Без слънце“. В нотите, които Бейков притежава, личат ремарките от ръката на самия Борис Христов. От тях може да се съди за изискванията, които Маестро е поставял не само пред своите ученици, но и пред самия себе си. Концертът ще завърши със знаменитата „Песен за бълхата“. Ще акомпанира Ирина Щиглич – пианистката, на която Борис Христов се е доверил, за да запише навремето в зала „България“ творби на Гречанинов.

Известно е преклонението на Борис Христов пред българския фолклор – във фамилията дълго е пазена като реликва нотната тетрадка с песни, записвани и изпълнявани някога от неговия баща. Техният звукозапис е останал неосъществената мечта на именития бас. На българския фолклор е посветен концертът на формация „Драгостин фолк“ на 5 май. Ще звучат песенните миниатюри на Стефан Драгостинов, събрани под общото заглавие „Звуковите икони на България“.

Концертът „Трима български басы“ на 11 май – с участието на Петър Бучков, Петър Найденов и Ангел Христов, е посветен на съпругата на Борис Христов – Франка де Рензис-Христова. С нейната подкрепа някога Маестро е дарил своя софийски дом, тя е и неизменният спътник на големия артист по прогължителния път до триумфи-

те на оперната сцена.

В програмата са песни и арии от Цезар Кюи, Могест Мусоргски, Бетовен, Моцарт, Верди и Чайковски.

Малките пианисти от частното основно училище „Света София“, възпитаници на Мария Момирова, ще се представят на 13 май с концерт „Първите

курс за млади оперни певци „Борис Христов“.

***

На 30 април министърът на културата Божидар Абрашев заминава на неофициално посещение в Италия. Целта на визитата е министърът да се за-

Борис Христов с Франка де Рензис-Христова преди дебюта му в Ковънт Гардън през 1949 година. Снимката е предоставена от архива на музей „Борис Христов“

стъпки“. Сопраното Ирина Харалампиева ще изнесе рецитал с творби на Моцарт и Пучини на 26 май – дни преди да изпробва силите си в Международния кон-

познае на място с проблемите и състоянието на Българската академия за изкуство и култура „Борис Христов“ в Рим.

Сградата на академията е да-

Борис Христов в ролята на Атила в едноименната опера на Верди. Снимката е предоставена от архива на музей „Борис Христов“

рена от големия български певец и неговата съпруга и е предоставена за стопанисване от МК. В Рим министърът ще проучи и възможността за откриване на български културен институт. През 2000 година е подписана спогодба между правителствата на България и на Италия за учредяване и дейност на Италиански културен институт в София.

***

90-годишнината от рождението на Борис Христов ще бъде отбелязана с панихида в Рим на рождения ден на прочутия бас – 18 май, съобщават за БТА организаторите от Българската академия за изкуство и култура „Борис Христов“ в италианската столица.

Панихидата ще бъде отслужена в църквата „Св. св. Викентий и Анастазий“ от негово преосвещенство Тихон – епископ Тибериополски, и негово високореподобие архимандрит Виктор.

Ще присъстват съпругата на маестро Френка де Рен-

зис-Христова, посланикът на България в Италия Никола Калудов, служители на българското посолство, както и младите певци, които в момента специализират белканто в академията „Борис Христов“. Чрез църковното настоятелство са поканени и всички желаещи да почетат паметта на великия бас, посочва се в съобщението.

***

На 18 май заместник-министър Анда Палиева поднася венец пред паметника на Борис Христов в столицата за 90-годишнината от рождението му.

Някои от любимите песни на световноизвестния бас изпълнява мъжкият хор „Гусла“.

***

90-годишнината от рождението на прочутия бас Борис Христов ще бъде почетена с тържествен концерт в Софийската опера на 20 май, съобщават от операта няколко дни по-рано.

Ще прозвучат откъси от творби на Верди, Чайковски, Бородин, Рахманинов и Мусоргски в изпълнение на Мариана Пенчева, Цветана Бандаловска, Димитър Станчев, Орлин Анастасов и Ивайло Джуров.

Лучано ди Мартино ще дирижира концерта с участието на хора и оркестъра на Софийската опера.

***

През май Общинският съвет в Стара Загора решава да удостои с почетното звание гражданин на Стара Загора поета Таньо Класуров, историка Димитър Николов и учителя по физика Димитър Македонски, както и посмъртно световноизвестния бас

Борис Христов. Стара Загора е градът, в който той започва певческата си кариера на сцената на местната опера.

***

Досега 59 певци – 32-ма българи и 27 чужденци, са подали заявка за участие в 13-ия Международен конкурс за млади оперни певци „Борис Христов“ от 12 до 22 юни в Софийската опера, съобщават организаторите на пресконференция на 9 юни. Конкурсът се организира на 4 години. Участниците трябва да са до 33 години.

Гена Димитрова е председател на международното жури, което ще оценява кандидатите на три тура. Прослушванията са с публичка.

Конкурсът ще бъде открит на 11 юни в зала „България“ с концертно изпълнение на операта „Орфей и Евридика“ на Глюк. Тогава ще бъде представено и международното жури.

***

„Уебсонг“ е първият чуждестранен спектакъл в Музикалния център „Борис Христов“. Ще го представи на 13 юни австралийският Хор на жените, съобщава по-рано през юни директорът на центъра Елена Драгостинова.

„Уебсонг“ съчетава музика, танц, изобразително изкуство и мултимедия. Идеята за спектакъла се ражда след разрушителните пожари в Камбера и околностите миналото лято. Година и половина е продължило възстановяването на града и на емоционалното равновесие след преживения шок. Любопитно е, че също година и половина е необходима на изпелените евкалиптови дървета, за да започнат да се раззеленяват отново.

Борис Христов в ролята на Борис Годунов в едноименната опера на Мусоргски. Снимката е предоставена от архива на музей „Борис Христов“

Този паралел между природата, градската цивилизация и човешката психика става основа на спектакъла на австралийците. Водеща е идеята за обновлението.

***

23-годишният бас Роберт Помаков от Канада и 28-годишното мецосопрано Андереана Николова от България получават най-много отличия на 13-ия международен конкурс за млади

оперни певци „Борис Христов“. Журито не присъжда голяма и първа награда, научава БТА от организаторите на 22 юни.

Роберт Помаков печели втора награда при мъжете – 2500 долара, сребърен медал и диплом, наградата за най-млад участник, достигнал до третия тур – от Музикално общество „Борис Христов“ – София – 200 лева, наградата на публиката – 600 лева, и наградата на БНТ за най-артистично представяне на третия тур – 500 лева.

Андереана Николова печели трета награда при жените – 1000 долара, бронзов медал и диплом, наградата на публиката и наградата на Софийската опера, която се връчва за първи път.

Министърът на културата Божидар Абрашев е награден с медал и почетна грамота за приноса му като член на Обществения комитет за организирането на 13-ия международен конкурс за млади оперни певци „Борис Христов“. Престижното отличие е присъдено на министър Абрашев от фондация „Международен конкурс за млади оперни певци „Борис Христов“ с председател Пламен Джуров.

***

Концерт – поздрав към Миланската скала, организират на 7 декември Софийската градска художествена галерия и Музикалният център „Борис Христов“. Концертът с участието на сопраното Антония Раднева, баса Ангел Христов и пианистката Вивиана Груданска е в галерията.

Поводът е завръщането на прочутия оперен театър в историческата му сграда на 7 декември след продължителен ремонт, научава БТА от директора на центъра Елена Драгостинова. Инициаторите и участниците ще бъдат включени в сайта на Скалата с поздравленията по този случай от различни страни.

Борис Христов е сред 39-те български оперни певци, които са се изявявали в Ла Скала.

***

На 21 декември легендарни имена в българското и световното оперно изкуство са представени в зала 7 на НДК с премиера на

Борис Христов в ролята на Якопо Фиеско от операта „Симоне Боканегра“ на Верди. Снимката е предоставена от архива на музей „Борис Христов“

книга и видеопроекция – Борис Христов, Николай Гяуров, Никола Гюзелев, Райна Кабаиванска, Анна Томова-Синтова и Гена Димитрова, която е специален гост на вечерта.

Мултимедийният празник „Звездни мигове с българското оперно съзвездие“ е под патронажа на Министерството на културата и посланика на Австрия Карл Дийм.

Заместник-министърът на

културата Анда Палиева представя книгата „Българският оперен мит. Тримата баса и трите сопрани“ от Магдалена Манолова. Манолова отделя специално внимание на Борис Христов – човека легенда, както и на други негови забележителни колеги. Книгата е изключително актуална и заради годишнините на големите певци – Борис Христов (90), Николай Гяуров (75) и Райна Кабаиванска (70).

2005

„Борис Христов – незабравими мигове от едно приятелство“ е заглавието на нова книга за световноизвестния български оперен певец, която е представена в Народната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ на 16 февруари. Събитието се състои във фойето на втория етаж, където се съхранява един от сценичните костюми на артиста – от ролята му на Борис Годунов.

Автор на книгата е актьорът от Старозагорския драматичен театър Нино Луканов, който повече от 30 години е бил един от най-близките приятели на Борис Христов в България.

В над 500-те страници на книгата са публикувани за първи път десетки писма на великия артист, представящи го в по-различна и по-малко позната интимна светлина – като пълнокръвна, ранима човешка личност, като топъл и истински предан приятел.

Луканов е съхранил ревностно всяка подробност от гостуванията на Борис Христов в България, както и цялата им кореспонденция през годините, разказал е и за някои неизвестни досега факти от жизнения път на световноизвестния артист. Голяма част от включения в книгата снимков материал – около 150 цветни и чернобели снимки, също се публикува за първи път.

Силна подкрепа за написването на този голям труд Луканов получава лично от съпругата на певеца Франка де Рензис-Христова, която е и първият читател на ръкописа. „Нино, ти си написал една ода за приятелството и за човека Борис“, пише тя в писмо до автора.

* * *

Борис Христов в ролята на Филип II в операта „Дон Карлос“ от Верди. Снимката е предоставена от архива на музей „Борис Христов“

За първи път у нас излиза колекция с най-доброто от оперния репертоар на великия български бас Борис Христов, озаглавена The Very Best Of Boris Christoff, съобщават издателите от ЕМІ/Animato Music на 24 февруари.

Колекцията се издава на двоен компактдиск и съдържа някои от най-популярните изпълнения на легендарния певец, записани в периода 1950-1969 година и станали част от златния фонд на звукозаписната компания ЕМІ. Всички записи са дигитално ремастерирани през 2002 и 2003 г. и повечето са със стерео звук.

The Very Best Of Boris Christoff представя арии и откъси от най-емблематичните роли в кариерата на Борис Христов, смятан от мнозина за законния наследник на великия руски бас Фьодор Шаляпин.

Освен с руския репертоар („Борис Годунов“, „Княз Игор“, „Евгений Онегин“ и др.) Христов е признат и с редица басови партии от западноевропейски образци – Верди и най-вече с ролите на Филип Втори (от „Дон

Карлос“) и Фиеско (от „Симоне Боканегра“), както и с немския репертоар, сред който ролите на Рок (,,Фиделио“), крал Марк („Тристан и Изолда“), Хаген („Залезът на боговете“) и Гурнеманц („Парсифал“).

Неговата концертна и звукозаписна програма покрива широк спектър от творби и композитори, но най-вече музика от периода на руския романтизъм.

Публикацията припомня, че последният концерт, който изнася Борис Христов, е на 22 юни 1986 година в Българската академия за изкуство и култура в Рим.

* * *

Творци от различни области на културата ще участват в първия фестивал „Борис Христов“ от 16 до 31 май, съобщават по-рано през месеца организаторите от едноименния музикален център.

Събитието се открива с вечер на художника Яким Дейков, водена от актьора Петър Петров. И двамата са потомци на Олга Дейкова – автор на първата книга за Борис Христов. Петър Петров ще гари оригиналите на писма от Борис Христов, съхранявани досега като реликви в семейния му архив.

В същата вечер, която ще завърши с изпълнения на млади оперни певци, за първи път ще бъде представен скулптурният портрет „Борис Христов“ на художника Владимир Гиновски.

Премиера ще има и книгата на Яким Дейков „Етюди за творчеството“. Една от темите в нея е пътят, извървян от идеята до майсторството и съвършенството.

На 17 май Наталия Господинова – ученичка на Александрина Милчева, ще изпълни творби на

немски, френски и руски композитори.

На 18 май е концертът на младите оперни певци Цвета Сарамбелиева, Момчил Караиванов, Добромир Момеков и Деян Славов – артисти, които правят първите си завоевания на големите сцени.

Музикалният марафон на 19 май също ще е поле за изява на най-младите певци и инструменталисти, които сега трупат знание и развиват дарбите си при изтъкнати педагози в Нов български университет.

Фестивалът ще даде сцена и на най-малките – възпитаниците на школата на примабалерината Маша Илиева, които ще имат първата си среща с медуите. 20 май ще бъде денят, в който ще се празнува и 10-годишнината на школата.

В същия ден е срещата с един безценен видеозапис, който представя еталони в певческото и актьорското майсторство – спектакъла „Силата на съдбата“ с участието на Борис Христов, заснет в театъра „Сан Карло“ в Неапол.

За поезията е отделено място с книга на Нели Дечева – „Орфей в Рим“. За тази поема, посветена на Борис Христов и на съпругата му Франка де Рензис-Христова, критиците казват, че се доближава до митологическия химн, в който е вплетена гостоверността на мечтаещия живот.

„Спектърът на розата“ на 27 май е името на рецитала на Галя Павлова-Ботева заедно с Христо Казанджиев. Те ще представят едни от най-красивите страници, писани за любовта, от Мануел де Файя, Енрике Гранадос, Ектор Берлиоз, Жул Масне и Хенри Пърсел.

На 30 май е концертът на Цветана Бандаловска и пианистката Благовеста Константинова, от-

София, 6 юли 1978 г. Оперният певец Борис Христов по време на записи в храм-паметника „Александър Невски“. Снимка: Димитър Дейнов, БТА

личени с най-високите присъдени награди на последния Международен конкурс за млади оперни певци „Борис Христов“. Изявката е своеобразна прелюдия към следващ международен конкурс в чужбина на Цветана Бандаловска.

На 31 май с програма от български автори и откъси от оперната класика се представят младите артисти Румяна Камчева, Диана Филипова, Павлин Каров и Даниел Острецов.

***

На 20 май има видеопрожекция на „Реквием“ от Верди с Борис Христов в зала 11 на НДК (кино „Люмиер“). Поводът е 91-вата годишнина от рождението на великия бас.

Солисти са и Юлия Винер-Ченишева, Александрина Милчева, Любомир Бодуров, Бруно Берто-

лети дирижира изпълнението с участието на Радиосимфоничен оркестър и хора на Кралската опера – Копенхаген. Видеозаписът е от 1971 година.

Организатори на прожекцията са НДК, общество „Борис Христов“, общонародно сдружение „Мати България“, фондация „Международен конкурс за млади оперни певци „Борис Христов“, сдружение „Музей на българската музикална култура“.

2006

На 19 юни младият пианист и композитор Александър Райчев-син, който живее и работи в Германия, изнася концерт „Пътешествия във времето“ в Музикалния център „Борис Христов“. В програмата са творби на Хайдн, Шуберт, Лист, Александър Райчев.

Също в центъра от 19 до 22

юни музикантът води творческо ателие за пианисти „Звук – емоция – картина“. Идеята е чрез съвместни разсъждения с участниците да се разкрие емоционалното съдържание на подготвените творби чрез текст. Това включва и собствени съчинения, истории или импровизации по дадено произведение.

„Чрез тези срещи и разговори се цели и развитието на комуникацията между отделните колеги, без да се търси конкуренция помежду им“, обяснява Райчев.

***

Изкуството на Борис Христов представя с аудио- и видеозаписи музикалния център в софийския дом на прочутия бас, който носи неговото име. На 13 юли може да се чуе запис от 1969 година на операта „Ернани“ от Верди със Симфоничен оркестър и хор на RAI (Милано) под диригентството на Джанандреа Гавасени. Монсерат Кабайе партнира на Борис Христов. Сред участниците в изпълнението са и Бруно Преведи, Питър Глосъл, Мирела Фиорентини, Франко Рикарди, Джузепе Мореси.

Арии из опери на Моцарт, Глук, Белини, Верди, Бойто в изпълнение на великия българин звучат в Музикалния център „Борис Христов“ на 20 юли. Аудиозаписите са под диригентството на Херберт фон Караян, Исая Добровен, Виторио Гуи.

Видеозаписи, представящи Борис Христов на световните оперни сцени, са в програмата „Музикални филмови вечери“ на центъра на 24 юли.

***

Младият бас Орлин Анастасов, който прави световна кариера, ще пее в памет на Николаи

Гяуров в зала „България“ на 13 септември – в деня на 77-годишнината от рождението на прочутия оперен певец, четем в новина от 20 август. Публикацията припомня, че Орлин Анастасов се занимава сериозно и с православни песнопения. По примера на своя кумир Борис Христов той задълбочено изучава църковната музика.

„Орлин е нов драгоценен бисер на българското оперно изкуство, слава на Русе (родния му град) и България. С преклонение и признателност той посвещава настоящия си труд на 90-годишнината от рождението на незабравимия Борис Христов. А със своя младежки устрем към безкрайните висини на изкуството той ни спомня красивия полет на орела...“ – пише Русенският митрополит Неофит в анотацията на изданието преди две години компактдиск ORTODOX CHANTS с изпълнения на певица и камерния хор „Свети Седмочисленици“ под диригентството на Димитър Григоров.

***

Изпълнения на Борис Христов под диригентството на Караян звучат в музикалния център в дома на прочутия бас на 10 октомври. В програмата на вечерта под наслов „Изкуството на Борис Христов“ са записи на световноизвестния певец в оперите „Дон Жуан“, „Норма“, „Сомнамбула“, „Сицилиански вечерни“, „Набуко“, „Ернани“, „Симоне Боканегра“, „Дон Карлос“, „Силата на съдбата“, „Мефистофел“. Дирижират Херберт фон Караян, Николай Малко, Исая Добровен и Виторио Гуи.

„По стъпките на Борис Христов“ е озаглавен вокалният концерт на млади изпълнители

на 19 октомври в Музикалния център „Борис Христов“. Произведения на Брамс, Моцарт, Глинка, Доницети, Росини, Панчо Владигеров, Любомир Пунков са изпълнени от Плама Христова, Богдана Попова, Надя Колева, Александра Рангелова. На рояла акомпанират Ирина Щиглич и Анна Каралашева. Концертът е с участието и на Валентин Попов – класическа китара.

***

Майсторски клас за млади оперни певци по музикална интерпретация на италианската опера ще има в Музикалния център „Борис Христов“ от 23 октомври до 3 ноември, съобщават на от центъра по-рано през месеца. Съорганизатори са Италианският културен институт в София и Римската академия „Санта Чечилия“.

Заниманията ще водят диригентът Лучано ди Мартино и Нели Раганова, преподавател по италианско езикознание. Пианист е Вяра Шуперлиева. В програмата на курса са арии и дуети от оперите „Коронацията на Попея“ на Монтеверди, „Сватбата на Фигаро“ от Моцарт, „Севилският бръснар“ от Росини, „Травиата“ на Верди, „Бохеми“ на Пучини.

Курсът е основан на интердисциплинарния метод и е посветен на музикалната интерпретация на операта, разбираема като единство между текст и музика. Целта на обучението е да се постигнат вярна интерпретация и по-добра музикална изразителност чрез задълбочено познаване на езика на оперното либрето, както и правилна вокална дикция, точна метрическа и ритмическа интерпретация на музикалните текстове от

различни стилове, за да бъде разбран техният психологически и драматургичен смисъл, обясняват организаторите.

2007

Уникална монета с изображение на Борис Христов в ролята на Борис Годунов от едноименната опера на Мусоргски открива поредицата „Именити български гласове“, четем в новина от 27 февруари.

За първи път в историята на българското монетосечене БНБ пуска в обращение трикомпонентна възпоменателна монета, обясняват от банката на представянето на монетата. По този повод в музея на БНБ са показани сценични костюми, фотоси и други експонати от Музикалния център „Борис Христов“ и Народната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“. Изложбата ще продължи един месец.

Номиналната стойност на монетата е 10 лева, а на касите на БНБ ще се продава за 64 лева. Изработена е от сребро с проба 999/1000 – с двустранна оксидация върху външния пръстен и позлатяване върху вътрешния кръг на обратната страна на монетата. Теглото ѝ е 31,10 г, диаметърът – 40 мм. Тиражът е 10 000 броя. Автори на художествения проект са Елена Тодорова и Тодор Тодоров.

На обратната страна във вътрешния кръг е изобразен именитият български оперен певец Борис Христов в ролята на Борис Годунов от едноименната опера. Околовърст по външния пръстен е изписан текстът „БОРИС ХРИСТОВ“ и „ИМЕНИТИ БЪЛГАРСКИ ГЛАСОВЕ“.

Монетата е първата българска трикомпонентна възпомена-

телна монета, съставена от две кръгли заготовки, надеждно пресовани с общ външен пръстен. Трите елемента са изработени от сребро. Всеки от тях има различен цвят след галванично-

бата. Показани са също негови отличия – ордени, медали, както и документи.

След продължителна реставрация за първи път в експозицията са представени цигулката

директорът на центъра Елена Драгостинова.

Отделните концерти поставят акценти върху емблематични за края на XX век течения, стилове и личности, като френския композитор Андре Букурецилиев, вдъхновяващ се от картините на екстремния фантазър Пиранези (в изпълнение на пианистката Анжела Тошева), или гостуващия от Дъблин Фъргюс Джонстън (представен от Йосиф Радонов, Зорница Дамянова, Иван Керековски, Михаил Големинов и Анжела Тошева).

* * *

С живо цвете за „Градината на Борис Христов“ ще се влиза на някои от проявите на Третия фестивал на изкуствата „Борис Христов“ в дома на прочутия бас, съобщават през май организаторите.

Цветето ще е „входният билет“ и за откриването на Третия фестивал на изкуствата по време на европейската инициатива „Нощ на музеите“ на 18 май, която съвпада с рождения ден на артиста.

В Музикалния център „Борис Христов“ ще бъде показан трисериен филм за живота и творчеството на артиста под режисурата на Людмил Трифонов. Преди прожекцията е концертът „Трима български баса“ с участието на младите лауреати на международни награди Пламен Бейков, Пламен Кумпиков и Александър Носиков.

На Борис Христов и неговото изкуство са посветени и звукозаписите с негови изпълнения, както и документалният филм на Йордан Джумалиев.

Новите гласове на България са представени в няколко програми. На концерта на 25 май ще пеят млади оперни артисти, които

вече са започнали своята кариера на световните сцени. На 28 май е концертът „София-Рим – Рим-София“ на младите певци, които са учили в Българската академия за изкуство и култура в Рим и в академията „Санта Чечилия“.

Музикалният марафон с талантните на Нов български университет на 31 май представя алтернативната школа за овладяване на музикалното изкуство. На 6 юни Елена Каралийска представя нови, нечувани досега на фестивална сцена гласове.

Тази част от фестивалната програма дава възможност младите артисти, които завършват, да бъдат забелязани от импресарио, оперни директори и музикални критици. Фестивалът ще включва и множество други прояви.

2008

Вечер с изкуството на Борис Христов се организира на 21 май в Стара Загора, съобщава в пресклуба на БТА д-р Нино Луканов, председател на Музикално общество „Борис Христов“ – Стара Загора. Организатори са още Община Стара Загора, ТПП-Стара Загора и Обществен дарителски фонд. Вечерта е посветена на 94 години от рождението му.

Пред старозагорските меломани и почитатели на световния бас ще бъде представен на ДВД „Реквием“ от Джузепе Верди, изпълнен от хора и оркестъра на Датската национална телевизия. В спектакъла участват още трима български оперни певци – Юлия Винер, Александрина Милчева и Любомир Бодуров.

Стара Загора е бил любим град за световноизвестния бас.

* * *

От 4 до 18 юни в София в сградата на Националното музикално училище „Любомир Пунков“ ще се състои майсторски клас по оперно пеене, воден от Мирела Паруто и Антонио Боје. Той се организира от фондация „Борис Христов“-Рим и от Националното музикално училище, съобщава през май за Пронто-София Илия Лозанов, пианист и бивш директор на академията „Борис Христов“.

Мирела Паруто е една от най-известните оперни певици през втората половина на XX век. Нейната успешна кариера започва в Римската опера, а след това пее в най-престижните театри по света. Сцената многократно я събира с Борис Христов, чието изкуство тя цени изключително много. От 3 години преподава на млади български оперни таланти в академия „Борис Христов“-Рим (понастоящем Български културен институт-Рим).

Антонио Боје е артист със световна известност. Неговият оперен репертоар включва повече от 140 заглавия. Заедно със съпругата си Мирела Паруто е част от звездната плеяда на италианските оперни изпълнители за епохата.

* * *

Фестивалът на българската и американската музика „Ам-Бъл“ ще се състои от 12 до 14 октомври в Музикалния център „Борис Христов“. Форумът е под почетния патронаж на посланика на САЩ у нас Нанси Макълдауни, съобщават по-рано през месеца от американското посолство.

Художествен ръководител е Джефри Дийн. Седмицата на

американската музика в България се отбелязва вече осем години, а от две години е позната като „АмБъл“. Тази година във фестивала ще бъдат включени български и световни премиери.

Между участниците са известното американско сопрано Ейми Джармън и пианистът Марио Ангелов, които този път ще си партнират в концерта „Американската художествена песен през XX век“; Анна-Мария Равнополска, която разширява представянето на вече 24 етюда за арфа на Димитър Христов; американският композитор Петрос Овсепян, живеещ в Берлин, чиято творческа еволюция е стигнала до нещо като инструментален театър.

2009

Баритонът Кирил Манолов спечели голямата награда и Златния пръстен на София на XIV международен конкурс за млади оперни певци „Борис Христов“, съобщават организаторите на БТА през април. Международното жури с председател примата Александрина Милчева не присъжда други награди при мъжете.

С втора награда журито удостоява българката Евгения Ралчева, солистка на Русенската опера. Първа награда при жените получава германката Елеоноре Маргер, която според специалистите е изпълнила великолепно ролята на Джилда от „Риголето“ на Верди.

* * *

Областният управител Тодор Петков ще бъде патрон на тържествата за 95-годишнината от рождението на големия оперен певец Борис Христов, съоб-

27 февруари 2007 г. В БНБ е представена монета с лика на Борис Христов с номинална стойност 10 лева. Тя е първата от поредицата „Именити български гласове“, които банката пуска в обращение. Снимка: Бистра Бошнакова, БТА

то нанасяне на злато и черна оксидация на среброто. Лицевата страна на монетата е решена в съчетанието сребърен вътрешен кръг и оксидиран сребърен външен пръстен, а обратната – в съчетанието на позлатен вътрешен кръг и оксидиран външен пръстен. Сценични костюми на Борис Христов от „Борис Годунов“, „Симоне Боканegra“, картини и фотоси на големия бас в роли от „Хованщина“, „Силата на съдбата“, „Дон Карлос“ и други, снимки с Фьодор Шаляпин и други известни хора на изкуството, с родителите на певица и неговата съпруга Франка са сред експонатите в излож-

и китарата на семейството на Борис Христов. За първи път е показана и част от личната кореспонденция на Борис Христов с Олга Дейкова – авторката на известната книга за големия оперен певец.

* * *

Първият Великденски фестивал на съвременната камерна музика ще се състои от 2 до 5 април в Музикалния център „Борис Христов“. В програмата са почти само авангардни творби, без опити за „подслаждане“ с извадки от класическия репертоар, отбелязва в края на март

цават от управата през май. За 18 май е планирано тържество пред родната къща на певица, която е на една от централните улици в Пловдив. Пред барелефа на Борис Христов след кратко слово на областния управител ще бъде отслужена панихида от Пловдивския митрополит Николай. Мъжкия хор „Борис Христов“ ще изпълни две песни, след това ще бъдат поднесени цветя. Вечерта в ресторант „Пъл-

Младият оперен певец Ивайло Михайлов – солист на Оперно-филхармонично гругество в Пловдив и стипендиант на международната академия, носеща името на Борис Христов, в клавирен съпровод на Ромео Спилков ще изпълни ария от операта „Любовен еликсир“ на Гаetano Доницети и неаполитански песни.

Д-р Нино Луканов, който поддържа връзка със семейството

Пловдив, 18 май 2009 г. В Пловдив е чествана 95-ата годишнина от рождението на големия български оперен певец Борис Христов. Пред родната му къща се събират десетки граждани, а мъжки камерен хор изпълнява кратък концерт. Снимка: Владимир Янев, БТА

дин“ в Стария град ще се състои „Музикална вечер с изкуството на Борис Христов“. В нея ще участва д-р Нино Луканов – председател на Музикално общество „Борис Христов“, Стара Загора, който е един от най-ревностните почитатели на изкуството на големия бас, с богата лична колекция от повече от 50 часа записи с негови изпълнения, автор на книги, притежател на колекция от лични вещи на Борис Христов, както и на всички публикации, посветени на певица в България.

на Борис Христов в Рим, ще изнесе кратка беседа и ще представи 20-минутен филм за певица, сниман от датската телевизия.

На 19 май в концертната зала на Академията за музикално, танцово и изобразително изкуство в Пловдив ще започне „Тържествен концерт в памет на Борис Христов“ с участието на мъжкия хор „Борис Христов“ от Пловдив, оперния певец Шеми Бехар, хора на пловдивските момчета „Стефка Благоева“ и новата формация – мъже, бивши възпитаници на Хора на пловдив-

ските момчета „Стефка Благоева“.

По случай навършването на 25-годишнината от създаването на мъжкия хор „Борис Христов“ областният управител Тодор Петков ще връчи „Почетен плакет на област Пловдив“ за заслугите на хор „Борис Христов“ за популяризирането на българското и на пловдивското музикално и хорово изкуство.

* * *

С „Музикален марафон“, посветен на 95-годишнината от рождението на Борис Христов, започва петият фестивал на името на прочутия бас в неговия дом в София – Музикалният център „Борис Христов“. В концерта на 17 май участват млади таланти от Нов български университет.

Живо цвете за градината на Борис Христов е входният „билет“ за матинето на 18 май. Тогава са показани филми за живота и изкуството на великия певец – „Мигове от живота и сцената“, „Песента е целият ми живот“, „Среци с България“. Може да се види и един от малкото видеозаписи с участието на Борис Христов – „Силата на съдбата“ в Театро „Сан Карло“ – Неапол, през 1958 година. Участват и Франко Корели, Рената Тебалди, Джорджо Алгорта, Еторе Бастианини, Оралиа Домингес. Диригент е Франческо-Молinari Прадели.

В програмата на фестивала, който продължава до 30 юни, са премиера на романа „Шакон Пасион“ от Маргарит Абаджиев, посветен на цигуларя Васко Абаджиев, концерт с вокални творби на Шуберт и Шуман под наслов „Любовта на поетите“, премиера на филма „Дарба“ на

Тома Вашаров за художничката Лили Вермут.

Седмдесет и пет годишнината от рождението на диригента Борис Хинчев ще бъде отбелязана с прожекция на видеозапис от постановката на „Луд гудия“ от Парашкев Хаджиев в Софийската опера през 1988 година и с няколко концерта.

Неаполитански песни, испанска музика от XV век, творби на Моцарт, Верди, Беллини, Пучини, Чайковски, Бизе, Красимир Тасков, Григ, Любомир Пупков, Веселин Стоянов, Шимановски, Брамс и други композитори ще звучат на концертите от фестивалния афиш.

* * *

В началото на декември академичният хор „Ангел Манолов“ гостува в Народното събрание. В Клуба на народния представител съставът изнася кратък концерт по повод приближаващия студентски празник – 8 декември.

Публикацията на БТА припомня, че академичният хор е основан през 1933 година от маестро Ангел Манолов като един от първите студентски хорове в България. От него започват кариерата си световноизвестни български оперни певци като Борис Христов, Димитър Узунов, Никола Гюзелев, Александрина Милчева, Анна Томова-Синтова.

2010

Прочутият бас Борис Христов получава голямата награда „Золотая муза“ посмъртно – за приноса си в популяризирането на българската култура по света и на руската култура в България, четем в новина от 5 февруари.

Борис Христов в ролята на Борис Годунов в едноименната опера на Мусоргски. Снимката е предоставена от архива на музей „Борис Христов“

* * *

Сопраните Вера Гиргинова и Мария Жекова, току-що завършили специализация в академията „Борис Христов“ – в дома на прочутия бас в Рим, където се намира и Българският културен институт, са избрани сред кандидати от четири континента да продължат обучението си в курса „Опера Студио“ на Нацио-

налната академия „Санта Чечилия“. Курсът се води от световноизвестното сопрано Рената Ското. Това съобщава през април пресцентърът на Министерството на културата.

Заедно с поканения за втори път Иво Йорданов – баритон, българската група наброява вече трима души сред общо 20 активни участници.

„Това е още един убедителен

успех за българското певческо изкуство и доказателство, че идеята на Борис Христов да създаде в Рим академия за български певци продължава да дава своите отлични резултати“, коментира успеха на младите изпълнители директорът на БКИ в Рим Даниел Владимирова.

***

Меломани ще сърфират в интернет „на лов“ за видеозаписи

за Борис Христов или с негово участие на 27 май в музикалния център на името на прочутия бас – в дома му в София, на ул. „Цар Самуил“ 43, по време на Шестия фестивал на изкуствата „Борис Христов“.

Форумът, който се открива на 18 май, в духа на европейските фестивали обединява различни изкуства и жанрове. До 30 юни са предвидени 30 изяви с участието на десетки артисти от различни поколения, съобщава за БТА през

май Елена Драгостинова, директор на Музикалния център „Борис Христов“.

По думите ѝ програмите са конструирани така, че да бележат акценти върху пристрастията на Борис Христов в изкуството, уважението към партньорите на сцената и грижата на големия творец към младите таланти.

Първото събитие в програмата на фестивала е на 18 май, когато посетителите ще могат да се насладят на видеозаписи с изпълнения на великия артист. Същия ден ще бъде открит скулптурен портрет на Борис Христов на фасадата на концертната зала – дело и гарение на Йордан Гаврилов, а от 18.30 часа е откриването на изложбата „Образи и думи“. В нея проф. Пламен Вълчев – автор на първата марка с лика на Борис Христов, представя инсталация от рисунки и текстове за и от Борис Христов.

Музикалните програми представят за първи път на българска сцена някои от творците. „Метаморфози“ на 3 юни е концерт, в който общата възраст на участниците в един ансамбъл е 30 години. Това обаче не пречи цигуларката Йоанна Русева, виолончелистът Момчил Пантев и пианистката Каля Калчева да са пожънали вече слава на национални и международни конкурси.

Един от последните ученици на Борис Христов – басът Пламен Бейков, представя на 1 юни „Вселената Мусоргски“. Той е подготвил изпълнението на „Песен за бълхата“, „Песни и танци на смъртта“ и „Гопак“ по ремарките в партитурите, нанесени от самия Борис Христов.

Три от концертите са посветени на Панчо Владигеров. Почит към големия композитор отдава с клавирния си концерт на 4 юни Иван Жеков – златен

медалист от Международния конкурс за пианисти „Бузони“ в Италия приз 1966 година, концертира артист, композитор и дългогодишен преподавател в Германия.

Проф. Милена Моллова, лауреат на конкурса „Чайковски“, равеностен на „Оскар“ в музиката, е озглавила „Владигеров 110+1“ концерта си на 23 юни.

С програмата „Фойерверк за Владигеров“, която може да се чуе на 29 юни, Музикалният център „Борис Христов“ се е представил успешно във Виена и Братислава с млади певци и цигулари от Нов български университет.

Театрализираният концерт „Шекспировата епоха“ на актьорите от Театралния колеж „Любен Гройс“ е на 19 май. Облечени в специални костюми, изпълнителите се превъплъщават в различни персонажи от пленителната старинна епоха на XVI век. Забавният спектакъл е колаж от ренесансови песни, сонети на Шекспир, откъси от пиеси на Молиер, Лопе де Вега и други.

***

На 31 юли 2010 година след кратко боледуване на 95-годишна възраст почина в дома си в Рим госпожа Франка Христова, съпруга на световноизвестния български оперен певец Борис Христов, съобщава в първия ден на август за БТА Дирекция „Информация и комуникация“ на Министерството на външните работи.

Траурната церемония ще се състои на 2 август в църквата „Сан Габриеле Арканджело“. Урната с тленните останки на госпожа Христова ще бъде положена в семейната гробница в петък.

2011

***

С прожекция на „Севилският бръснар“ от Росини с участието на Николай Гяуров – от поредната „Оперни филмови вечери“ в памет на бележития бас, открива новия сезон Музикалният център „Борис Христов“ – на 19 септември.

От цикъла „Изкуството на Борис Христов“ е записът на „Симоне Боканegra“ на Верди, който може да се чуе на 28 септември. На световноизвестния български оперен певец партнират знаменитости като Тито Гоби, Виктория де Лос Анджелис, Джузепе Кампора. Габриеле Сантини е диригент на постановката с участието на хора и оркестъра на Римската опера. Звукозаписът е от 1958 година.

***

Правителството преобразува Музикалния център „Борис Христов“ в музей, съобщава пресслужбата на кабинета на 13 октомври. Музей „Борис Христов“ в София ще има статут на държавен културен институт, второстепенен разпоредител към министъра на културата, който ще утвърждава неговия бюджет.

Предметът му на дейност е издирване, изучаване, опазване и представяне на културни ценности, свързани с живота и творчеството на Борис Христов; поддържане на библиотечен фонд с литературни произведения, нотен материал и звуконосители с изпълнения на големия оперен певец. Музеят може да извършва допълнителни дейности, включително и стопански, когато са свързани с основната му дейност.

Студентката от Нов български университет Сара Костадиновска (на 21 години) спечели първата награда на конкурса по композиция „Борис Христов“ – за песен за нистък мъжки глас, с песента „Петро льо, Петровленко“, съобщава за БТА организаторите на 22 декември. Журито бе председателствано от световноизвестния композитор Георги Минчев, а членове са Георги Арнаутов и басът Пламен Кумпиков.

С втора награда е удостоен Георги Харизанов (на 47 години) за песента „Утро“, а с трета – Юли Дамянов (на 51 години) за „Мъжки романс“.

Има и едно поощрение – за песента „Среца“ от Константин Владигеров (на 32 години). Внука на Панчо Владигеров научава радостната вест по време на репетиция във Виена, където от години се изпява на престижни сцени и в джаз клубове заедно с брат си Александър и сестра си Екатерина.

Предвижда се отличените творби да бъдат изпълнени на Фестивала на изкуствата „Борис Христов“, който се организира всяка година през май и юни в музикалния център на името на прочутия бас – в неговата къща в София, дарена от певица на държавата.

Идеята е конкурсът да се превърне в пресечна точка за общуване между композиторите и вокалните изпълнители от новата генерация. Известно е пристрастието на Борис Христов към камерната музика. Големият певец с еднаква отговорност и вдъхновение се е отдавал на сценните си превъплъщения и на изявите си на концертния подиум, свързани с вокалната миниатюра.

Портрет на Борис Христов в образа на Борис Годунов, нарисуван от художника Леонард Боден. Снимката е предоставена от архива на музей „Борис Христов“

Под формата на конкурс за съвременна художествена песен за бас или баритон Музикалният център „Борис Христов“ създава стимул на съвременните автори – български и чуждестранни, без ограничение във възрастта, за създаването на нов репертоар за тези завладяващи разновидности на човешкия глас. Текстът и аккомпаниращият инструмент са по избор на авторите, отбелязват организаторите.

2012

В рамките на програмата, посветена на Деня на Стара Загора – 5 октомври, Община Стара Загора, Международната фондация „Гео Милев“ и Музикалното общество „Борис Христов“ ще представят книгата на Пенка Касабова „Любов и талант“, посветена на великия оперен бас Борис Христов. Това съобщават от пресцентъра на общината в края на септември.

Касабова е сестра на големия български поет и публицист от Стара Загора Гео Милев, а книгата ще бъде представена от неговата дъщеря Леда Милева на 3 октомври от 18.00 часа в Регионална библиотека „Захарий Княжески“. В програмата на вечерта ще вземе участие и проф. Андрей Аврамов, внук на Гео Милев. Присъстващите ще чуят и ще видят малко известни или напълно неизвестни на широката публика аудио- и видеозаписи на Пенка Касабова и Борис Христов. Книгата, дело на издателство „Литера Принт“ АД, е осъществено и с финансовата помощ на Община Стара Загора.

2013

На 26 април с водосвет кметът на Пловдив Иван Тотев

открива обновения градски Дом на културата „Борис Христов“. „След ремонт, продължил шест години при три общински администрации, дойде и времето домът на културата да отвори врати“, казва в словото си Иван Тотев. Той отбелязва, че работата на този обект е показала какво е приемственост при управлението и как трябва да се работи в името на града.

Строителните дейности на обекта приключват през декем-

ври 2012 година с Акт 15 и са на обща стойност 19.9 милиона лева (с ДДС). Изпълнени са всички конструктивни и основни архитектурни работи. Изпълнител на обекта е Консорциум „Актор“.

* * *

Възпоменателен концерт по случай 20-годишнината от кончината на именития български оперен певец Борис Христов е

София, 6 август 1985 г. Борис Христов в България. Снимка: Емил Иванов, БТА

организира в началото на май в Буджано, в провинция Пистоя на областта Тоскана.

Концертът е по инициатива на културната асоциация „Замъкът Буджано“ и общинското ръководство, за да бъде почетена паметта на техния прочут съгражданин, избрал Буджано за свое духовно убежище, където през 70-те години на миналия век търси покой след гастролите по световните оперни сцени.

В средновековната църква „Пресвета Дева Мария и Свети Николай“ звучат творби на Верди, Росини, Моцарт и Офенбах в изпълнение на Ида Мария Тури (мецосопран), Масимилиано Гали (бас), на рояла маестро Стефано Романи, се посочва в информацията.

* * *

В събота, 29 юни, италианското градче Буджано Кастело в община Буджано, провинция Пистоя на областта Тоскана, ще си спомни за кончината на българския оперен певец Борис Христов, съобщава по-рано през юни италианският сайт Гоунюз.

Тази събота градчето е обявило за ден в памет на Христов, по време на който жителите ще си спомнят, че се навършват 20 години от кончината на световноизвестния български бас. По този повод в 18 ч. в събота ще има церемония по откриване на възпоменателна плоча, на която ще присъстват българският посланик в Италия Ангел Чолаков и българското сопрано Райна Кабаиванска. Ще последва малък концерт на хорове от градовете Борго и Монтекатини Терме, които ще изпълнят откъси от опери на Джузепе Верди.

* * *

Филмирани изпълнения на Борис Христов, Гена Димитрова и други наши световноизвестни оперни певци на „Арена ди Верона“ може да се видят безплатно на Ларгото на 13 и 14 септември – сред археологическите разкопки, на огромен LCD екран – 3 на 3 метра. Това съобщава на пресконференция музикологът Магдалена Манолова.

Тя е автор на мултимедийния проект „Арена ди Сердика – Арена ди Верона, Верди и българското оперно чудо“, в рамките на който ще има и мащабна фотозложба. Около 80 фотоса ще представят знаменитите български оперни певци, участвали в спектакли на „Арена ди Верона“ – Борис Христов, Николай Гяуров, Никола Гюзелев, Гена Димитрова, Райна Кабаиванска, Анна Томова-Синтова. Любопитното в снимките е, че пресъздават и атмосферата на прочутия Вердиев театър, който събира 25-хилядна публика, отбеляза Манолова.

* * *

Под патронажа на председателя на Народното събрание Михаил Миков в Софийската опера и балет се състоя първо заседание на Инициативния комитет за 100-годишнината от рождението на Борис Христов, съобщава на 21 ноември пресцентърът на парламента.

По време на заседанието е била обсъдена Националната програма за честването на 100-годишнината от рождението на Борис Христов.

Юбилеят на Борис Христов е повод за много културни прояви на България за 2014 година и всеки трябва да се усети съпричастен и да гаде своя принос, е отбелязал Михаил Миков. По време на заседанието е било разгледано

и предложението на акад. Пламен Карталов заедно с отбелязването на 100-годишнината на Борис Христов да се почете и десетилетието от смъртта на другия велик български бас – Николай Гяуров.

2014

От Москва, в препълнената концертна зала на Международния дом на музиката, тръгна шествието от събития, с които светът отбелязва 100-годишнината от рождението на Борис Христов, съобщава на 19 януари за БТА Елена Драгостينو̀ва, директор на Музея „Борис Христов“.

Москва неслучайно е домакин на първата международна изява, посветена на 100-годишнината от рождението на Борис Христов. Големият оперен певец е дълбоко свързан с руската култура.

Галаконцертът „Гласовете на България“, представен от Музея „Борис Христов“, е пътешествие сред репертоара на великия артист по световните оперни сцени и постави акцент върху пристрастията му към руския и западноевропейския репертоар.

Солистите, лауреати на международни награди: тримата баци Пламен Бейков (един от последните ученици на Борис Христов), Ивайло Джуров, Александър Носиков и мецосопраното Мария Жекова представиха стилна програма, в която всеотдайно вградиха своя вокален и актьорски талант в пресътворяването на образи от оперната сцена и в представянето на вокалната миниатюра като микрокосмос от колорит и емоция.

В рамките на честването е и лекцията-презентация на Елена

Драгостинова под наслов „Борис Христов и златото на руската класика“. Пред публиката в Музей „Шаяпин“ чрез слово и видеоматериали се поставя акцент върху реформаторската роля на Борис Христов в утвърждаването на руския език като език на музиката на световните оперни сцени. Известно е, че през 1958 година, опирайки се на своя авторитет и слава, българският оперен артист налага в „Ковънт Гардън“ за първи път операта „Борис Годунов“ от Мусоргски да бъде изпълнена от всички участници в оригинал – на руски език. Това е събитие, което по време на „Студената война“ събира в една ложа тогавашния министър-председател на Великобритания Макмилан и посланика на СССР Яков Малик. Събитието е безрезервно адмирирано от английската кралица Елизабет II. От този спектакъл нататък Борис Христов утвърждава руския език като език на музиката, изпълнява руския репертоар на руски език навсякъде, където гастролира: в Сан Франциско, Нови Орлеан, Чикаго, Буенос Айрес...

* * *

Паметна плоча на Борис Христов ще бъде открита в Стара Загора на 9 май, съобщават от пресцентъра на общината през февруари. Същият ден вечерта в Държавната опера на Стара Загора ще бъде представен галаконцерт спектакъл „Уникалните български баси“. В него за първи път ще прозвучи песен за Борис Христов, написана от Цветан Добрев – български композитор, който живее в чужбина.

На 17 май в Националния дворец на културата в София Държавната опера на Стара Загора

ще представи гениалната творба на Джузепе Верди „Дон Карлос“, с която именитият бас на България Борис Христов печели овации по света. В спектакъла ще участват гости от Италия и наши известни оперни певци.

На 13 май в първата извънстолична опера е прожекцията на филма „Борис Христов – портрет на един глас“, продукция на телевизията в Лугано, Швейцария, състояла се в навечерието на Коледа през 1976 година. Три дни по-късно ще бъде представен и филмът „Реквием“ по едноименната творба на Джузепе Верди – концертно изпълнение от 1971 година на операта в Копенхаген, продукция на Националната телевизия на Кралство Дания, в което участва и българската оперна прима Александра Милчева. Двата филма са предоставени от Музикалното общество „Борис Христов“ в Стара Загора.

Програмата на Община Стара Загора по повод юбилея на Борис Христов започва на 23 април, когато във фойето на операта ще бъде открита изложба за живота и творчеството на именития оперен певец.

* * *

Над 80 български музиканти, които правят кариера в странство, ще посветят свои концерти и спектакли на 100-годишнината от рождението на прочутия български бас Борис Христов. Първият концерт е на арфистката Сузана Клинчарова тази вечер в ООН в Ню Йорк, съобщават на 18 февруари пред репортери от инициативния комитет за юбилея под патронажа на председателя на парламента Михаил Миков.

Между известните наши музиканти в чужбина, които ще

участват в празниците, са пианистката Пламена Мангова, цигуларите Елмира Дърварова, Веско Ешкенази, Марио Хосен, диригентите Росен Миланов и Жан Анжелов.

Честването на юбилея, част от Календара на ЮНЕСКО наред с годишнини на Ел Греко и Лермонтов, ще продължи през цялата година и ще е в целия свят – от Еквадор до Токио. Кулминацията ще бъде галаконцертът на рождената гата на Борис Христов – 18 май, в Софийската опера и балет с участието на Ренато Брузон, Фиоренца Косото и други знаменитости, между които сценични партньори на великия български артист.

Специален акцент в богатата програма са трите спектакъла на операта „Борис Годунов“ на пл. „Св. Ал. Невски“ в края на юни. Друго значимо събитие е XV международен конкурс за млади оперни певци „Борис Христов“ през октомври в София.

Филми и мултимедийни дискове със записи на Борис Христов ще бъдат разпространени на над 120 фестивала в 128 оперни театъра по света. Изложби, концерти, кръгли маси, майсторски класове и други прояви ще има в България и в нашите културни институти и посолства. Ще бъдат показани неизвестни снимки и документи от архива на Борис Христов, между които писма от видни наши музиканти като Емил Чакъров, автографи от именити писатели, между които Елисавета Багряна и Стефан Дичев.

* * *

Музеят „Борис Христов“ в София и Българският културен институт в Рим обединяват усилията за съхраняване на реликви, свързани с живота и

творчеството на големия оперен артист, и тяхното популяризиране сред по-широка аудитория, съобщават от музея на 4 март.

Идеята е била заявена в разговор между директорите на двата културни института – Елена Драгостинова и Жана Яковлева, по време на гостуването на музея в Българския културен институт в Рим.

Чрез обмен на копия от фотографии ще бъде обогатен архивът от свидетелства за сценичните триумфи на Борис Христов, за неговата непрекъсната през годините връзка с България и грижата му като педагог за израстването на младите таланти.

Специално подготвена изложба ще се превърне в своеобразен гид на българската публика сред пространствата на Българския културен институт в Рим и ще разкрие атмосферата на този дом, в който под ръководството на Борис Христов младите български певци са се израждали като артисти и личности.

С концерт под патронажа на българския посланик към Светия престол проф. Кирил Топалов е поставено началото на честванията на Борис Христов в Италия. Български певци са представили в концертната зала творби от български, италиански, немски и руски автори.

* * *

Изложба от фотографии и документи, посветена на 100-годишнината от рождението на знаменития български бас Борис Христов, се открива на 9 април в градинката пред „Кристал“ в столицата, съобщават от Софийската опера и балет. Операта е организатор на проявата, подкрепена от Минис-

терството на културата и включена в календара на тържествата, посветени на юбилея на големия артист.

Експозицията съдържа портрети и фотоси от различни години и роли от сцени по целия свят, на

тата му стипендия за обучение в Италия от 1942 година, кръщелното свидетелство на певеца, студентската му книжка.

Малко известни фотографии от участията на хора на Софийската опера и балет в запис на

Борис Христов в „Борис Годунов“. Снимката е предоставена от архива на музей „Борис Христов“

които е пъл Борис Христов. Непознати снимки от детските години на прочутия изпълнител се допълват от факсимилета на писма и документи. Сред тях са писмото, с което се съобщава за отпущането

„Борис Годунов“ в Париж през 1962 година и от гостуването на хора и солистите на театъра с Борис Христов в главната роля в творбата на Мусоргски в Неапол през 1970 година се допълват от

благодарствено писмо до изпълнителя от диригента Асен Найденов по този повод. Снимките са от личния архив на Ваня Правчанска-Иванова – лична приятелка на певица и автор на една от книгите за него.

* * *

Изложба с фотографии и документи, проследяващи забележителната професионална кариера на знаменития български бас Борис Христов, ще бъде открита в Градската градина пред Народния театър „Иван Вазов“ на 16 април, съобщава пресцентърът на Министерството на културата. Експозицията, организирана от обществото „Борис Христов“ – София, ще бъде най-впечатляващата и най-богатата документална изложба за големия ни оперен артист. На 32 пана почитателите на оперното изкуство ще може да видят десетки фотографии, показващи бляскавия творчески път на Борис Христов – изложбата включва както негови незабравими изяви в прочути оперни театри, така и снимки със световноизвестни диригенти, оперни певци и режисьори.

Фотоизложбата „100 години Борис Христов“ е част от календара на тържествата, посветени на юбилея на големия артист. За отбелязването на годишнината е сформиран Инициативен комитет под патронажа на председателя на Народното събрание Михаил Миков. Честването на юбилея на Борис Христов – част от Календара на ЮНЕСКО, ще продължи през цялата 2014 година.

Много от снимките и документите на Борис Христов, които ще бъдат показани на изложбата, са непознати за широката публика.

Борис Христов в ролята на граф Робинзон от „Тайният брак“ на Чимароза. Снимката е предоставена от архива на музей „Борис Христов“

* * *

С 6-дневна програма от 12 до 18 май в Пловдив ще отбележат 100-годишнината от рождението на великия бас Борис Христов. Тя включва многобройни концертни изяви, първата от които е музикалната лектория „Последен урок“ в изпълнение на последния ученик на оперния певец и настоящ солист на Дър-

жавната опера-Русе Пламен Бейков. Това съобщава на 8 май пред журналисти заместник-кметът на Пловдив Стефан Стоянов. На 13 май ще се състои музикална лектория „Борис Христов – човекът... артистът“.

В рамките на тържествата ще бъдат прожектирани филми за знаменития бас под мотото „Нощ с филмите за Борис Христов“. Кулминацията на юбилейното честване е на 17 май

с галаконцерт с участието на младите, но вече утвърдени солисти Таня Иванова, Елена Чавдарова-Иса, Александър Носиков, Пламен Кумпиков, Стоян Даскалов, хора и оркестъра на Държавната опера в Пловдив с диригент Лучано ди Мартино.

Програмата завършва с концерт на известни хорови състави „100 български гласа пеят за Борис Христов“, с който ще се открие и международният фестивал „Дни на музиката в Балабановата къща“.

Всички изяви са в Дома на културата „Борис Христов“ и се осъществяват с партньорството на музей „Борис Христов“ – София.

* * *

Изложбата „Борис Христов. 100 години от рождението му“ ще бъде открита на 9 май в Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“, съобщават от библиотеката. Тя е под патронажа на председателя на Народното събрание Михаил Миков и е част от програмата на националното честване за отбелязване на юбилея на прочутия бас. Изложбата се осъществява с подкрепата на Министерството на културата. Експозицията представя важни моменти от живота и артистичната кариера на Борис Христов в България и чужбина. Посетителите ще имат възможност да видят за първи път оригинални документи, получени от Българския културен институт (къщата на Борис Христов) в Рим специално за националното честване.

Акцент в изложбата е костюмът на Борис Христов от операта „Борис Годунов“, подарен на Националната библиотека от съпругата на певица през 1996 година.

* * *

С концерт на формация „Юлангело“, озаглавен „Поклон, маестро!“, и изложба на детски рисунки, вдъхновени от великия бас, Кюстендил ще отбележи 100 години от рождението на Борис Христов, съобщават организаторите на 10 май. Мотото на честването е „Борис Христов – посланик на българската песен“, което ще даде и нов поглед върху семейството и личността на великия бас.

Музикалната програма на формация „Юлангело“ по случай отбелязването на 100-годишнината от рождението на големия български бас е вдъхновена от гостуването им в Рим в края на 2013 година в някогашния дом на Българската академия за изкуство и култура, създадена от Борис Христов – сега Български културен институт. Емоционалното посрещане кара музикантите да изследват отново семейната история на великия бас, за да разберат в дълбочина любовта на Борис Христов към българските народни песни и православните песнопения, се посочва в съобщението на формация „Юлангело“.

* * *

Трийсет художествени събития, в които взимат участие около 150 изпълнители, изграждат програмата на Десетия фестивал на изкуствата „Борис Христов“, който се открива в деня на рождението на великия бас – 18 май, и продължава до 10 юли, съобщават през май от музея „Борис Христов“. Програмата на фестивала е селектирана от директора на музея Елена Драгостинова.

На 17 май в Европейската

нощ на музеите в дома на Борис Христов ще се съберат млади таланти от Нов български университет, за да почетат с изпълненията си великия Маестро. Веднага след техния концерт гостите на музея ще могат да се насладят на образци в интерпретаторското творчество на Борис Христов от световните подиуми и сцени.

Тържественото откриване на фестивала е на 18 май. Ще бъде представена специалната програма – изследователски и изпълнителски проект на формация „Юлангело“ – под заглавие „Борис Христов – посланик на българската песен“. Концертът е със специалното участие на Пламен Бейков – ученик от последния клас на Маестро. Чрез музика и слово ще бъдат осветлени нетолкова популярни факти от творческите страсти и стремления на Борис Христов и на неговия род. Премиерата на тази програма неслучайно е в софийския дом на Борис Христов, където някога са се изнасяли концерти и представления на музиканти и театрално-любители от квартала, а къщата е била средище за изкуство.

По традиция входът за този първи концерт на фестивала е с живо цвете за Градината на Борис Христов, която е в двора на музея.

Акцент в програмата на откриването е песента „Легенда за страшния кань Крумъ“, която Борис Христов изпълнява пред цар Борис Трети на Богоявление 1942 година.

* * *

След като извежда руската опера на европейската сцена, през последните си години знаменитият бас Борис Христов

София, 6 юли 1978 г. Борис Христов в България. Снимка: Димитър Дейнов, БТА

осъществява своята мечта да пее и на старобългарски – през 1984 година той изпълнява творбата на Черноризец Храбър „За буквите“ пред студентите по славянска филология в Болонския университет – най-стария в Европа, в който се преподават български и старобългарски език.

Това припомня Кирило-Методиевският вестник „За буквите – О писменехъ“ на първата страница в 42-рия си брой, илюстрирана с голяма снимка на Борис Христов пред паметника на светите братя Кирил и Методий в Рим и с логото на ЮНЕСКО, в чийто календар е 100-годишнината от рождението на прочутия български оперен певец. Във вестника са поместени също оценки за него на чуждестранни ценители на операта и снимки на

артиста в различни роли, съобщават издателите от Университета по библиотекознание и информационни технологии, цитирани от БТА.

***

Един от най-големите оперни гласове в света – 78-годишният баритон Ренато Брузон, ще бъде почетен гост на галаконцерта за 100-годишнината от рождението на великия български бас Борис Христов на 18 май в Софийската опера и балет, съобщават от операта. А Борис Христов „ще участва“ в галаконцерта – в деня на неговото рождение, чрез видеоматериали с изпълнения на знакови роли от артистичната му кариера.

***

С молебен пред бюст-паметника на Борис Христов в София, отслужен в присъствието на патриарх Неофит, на кмета на столицата Йорданка Фандъкова, граждани и гости, са отбелязани днес 100 години от рождението на именития български оперен певец на 18 май.

Браницкият епископ Григорий припомня, че творческият път на Борис Христов започва като хорист в храма „Александър Невски“ в София. „Затова и мястото на паметника на великия бас не е избрано случайно – допълва той, – да гледа към храма, откъдето започва творческият му път и завършва житейският с църковно опело“.

„Като велик българин, остава велик и в нашите сърца. Ние няма да го забравим, винаги ще помним неговия светъл път в живота и в изкуството“, казва пред журналисти след края на церемонията патриарх Неофит.

Пред медиите зам.-кметът на

Столичната община по културата Тодор Чобанов отбелязва, че българското културно величие не е мит, то е реалност, изкована от знакови личности на XX век и на всички времена. „Една от личностите, прославили името на страната ни на всички континенти, обичани и харесвани от публиката, несъмнено е Борис Христов – човек, отдаден на своята професия, който никога не забрави Отечеството, независимо от превратностите, от турбулентните политически времена, запази огромна любов към България“, добавя Чобанов.

А хор „Гусла“ изпълнява любимата песен на Борис Христов – „Черней, горо, черней, сестро“. Прозвуча запис от изпълнение на великия български бас.

***

С музика, видео и разкази участниците в юбилейната конференция и кръгла маса „100 години Борис Христов“ си припомнят за живота и творчеството на великия бас. Събитието, което се състоя на 19 май в Големия салон на БАН, започва с минута мълчание в памет на оперния певец Никола Гюзелев. Заместник-председателят на БАН Дамян Дамянов посочи на откриването, че честванията на годишнината на Христов ще се състоят през цялата година не само в България, но и на много места в чужбина – Брюксел, Париж, Берлин, Ню Йорк, Виена, Будапеща, Рим.

Музикалният критик и автор на книгата „Борис Христов – живот, глас, изкуство“ Маурицио Модуньо отбелязва, че е чувал над 100 пъти гласа на Христов, но при галаконцерта за годишнината му отново е изпитал възбуждане. „Този глас нанася юм-

рук – събужда нашата чувствителност“, казва Модуньо.

***

Стогодишнината от рождението на великия български бас Борис Христов бе отбелязана в Унгарската национална опера с концерт на наши солисти от Софийската опера, съобщават организаторите на 20 май.

Почитателите на оперното изкуство в Будапеща са очаровани от завидното вокално майсторство на певците Радостина Николаева, Петър Бучков и Ангел Христов и на пианистката Йоланта Смолянова. Концертните изпълнения на артистите в понеделник вечерта е представил акад. Пламен Карпалов, директор на Софийската опера и балет. Маестрото е открил концерта със свои спомени за великия певец и е изтъкнал, че на сцената на Унгарската национална опера Борис Христов е пял три пъти. „Навсякъде певецът е посрещан и изпращан като българин, който покорява всички големи оперни сцени със своя талант и с магическата си личност“, е припомнил Карпалов.

***

Радио Ватикана излъчва репортаж и изявление на българския посланик при Светия престол Кирил Топалов във връзка с честванията в Рим на 100-годишнината от рождението Борис Христов, предава специално за БТА Христо Петров на 21 май.

Посланик Кирил Топалов заявява, че за него е висока чест да гаде патронажа на посолството за най-знаковата българска фигура, към която обаче България

все още е длъжник, отбелязва най-голямата ватиканска медия.

„Той е човекът, който разкри такива дълбочини на оперното пеене, каквито като че ли до него операта не беше почувствала. Той наистина пресътвори отново всичко онова, което големите композитори, славянски и неславянски, бяха вложили в своите петолиния и в своите герои“, е казал посланик Топалов.

Честванията започват в римския „Аудиториум“ с прожекцията на два нови документални филма, реализирани специално за юбилея – „Писмо от Тоскана“ на Георги Тошев с режисьор Ема Константинова и „Молитвата на Борис Христов“ на музиколога Магдалена Манолова. На 25 май ще бъде представен „Портрет на артиста“ – увод от биографа на Борис Христов Маурицио Модуньо, и концерт с участието на някои от най-успешните стипендианти на фондация „Борис Христов“.

Инициативите са организирани от Националната академия „Санта Чечилия“, фондацията „Борис Христов“ и Българския културен институт под патронажа на посолствата на Република България в Италия и при Светия престол и са реализирани с подкрепата на Министерството на културата на Република България, се посочва в репортажа.

„Трагизмът на Шаляпин не успя да завладее Запада, но душевността и духовността на Борис Христов го направиха известен бас, и то в Италия, в която изведнъж преоткриха, че може и да се молиш с музиката“, казва председателят на катедралния храм „Св. Александър Невски“ епископ Тихон, един от участниците във филма „Молитвата на Борис Христов“, с

който са открити честванията в Рим по случай 100-годишнината от рождението на големия бас.

Заедно с филмите е представена изложба от фотографии и документи, част от архива на големия бас, предоставени от Българския културен институт в Рим, който се помещава в дома на певица. Този „диптих“ за Борис Христов продължава на 21 май в Брюксел, ще бъде представен в Европейския парламент и във Вашингтон.

***

Десет българи, две американки и италианка са в майсторския клас в Софийската опера на прочутото мецосопрано Фиоренца Косото – една от последните живи легенди в световното оперно изкуство, четем в новина от 22 май. От екипа се радват на щастливото съвпадение със 100-годишнината от рождението на Борис Христов, с когото италианската прима е пяла. „Бях най-младата в състава на „Борис Годунов“, когато Борис Христов изпълняваше партията на Борис. Отнасяше се бащински с мен“, разказва Фиоренца Косото. Когато вече и тя е име на световната оперна сцена, двамата си партнират като Еболи и Филип в „Дон Карлос“.

Прочутото мецосопрано Фиоренца Косото е удостоена с възпоменателния медал на Министерството на културата „100 години Борис Христов“. Забележителната италианска певица получава отличието на галаконцерта на участниците в нейния майсторски клас в Софийската опера и балет.

***

В ролята на Борис Годунов в едноименната опера на Мусоргски. Стилката е представена от архива на музей „Борис Христов“

Борис Христов пее църковно-славянски песнопения на видео преди началото на спектакъла „Борис Годунов“ пред храма „Св. Александър Невски“, съобщава новина от 23 юни. Преди записа монах с клепало преминава през цялата сцена и възвестява началото на службата – така определяме нашата постановка, построихме нов олтар на оперното изкуство пред храма „Св. Ал. Невски“, казва пред репортери акад. Пламен Карталов, директор на Софийската опера и балет и режисьор на спектакъла по оригиналната редакция на Мусоргски, която рядко се поставя. Премиерата на 27 юни е изцяло продадена, меломаните могат да опитат шанса си за следващите вечери – 28 и 29 юни и 3 и 4 юли, казва маестрото.

Постановката е посветена на три легендарни личности от света на операта – на 100-годишнината от рождението на гениалния бас Борис Христов, на 85-годишнината от рождението на Николай Гяуров и на наскоро отишлия си от нас Никола Гюзев,

както и на 90-годишнината от осветяването на храм-памятника „Св. Александър Невски“.

Уникално събитие от световен мащаб нарича спектакълът руският диригент Константин Чудовски, главен диригент на операта в Чили. Той за първи път дирижира в България и за първи път работи с оригинала на Мусоргски – дирижирал е редакциите на Шостакович и на Римски-Корсаков. По думите му именно такъв мащаб заслужава „Борис Годунов“. Другият диригент в екипа е Борис Спасов.

***

В рамките на фестивала „Скопско лято“ в четвъртък в македонската столица ще бъде изпълнен концерт в чест на световноизвестния оперен певец Борис Христов, предава информационният сайт Плусинфо, цитиран от БТА на 16 юли.

Концертът под мотото „Поклон пред маестро Борис Христов“ по повод 100 години от

рождението на звездата на световната оперна сцена е организиран от Културно-информационния център на Република България в Скопие под покровителството на ЮНЕСКО. В програмата са включени изпълнения на Пламен Бейков, последния ученик на Борис Христов, Пламен Кумников и Александър Носиков, на пианото е Борjana Ламбрева. Ще бъдат изпълнени творби на Верди, Мусоргски и Росини и на български композитори. Публиката ще има възможност да види и документален филм за живота на Борис Христов на режисьорката Елена Драгостинова.

***

Най-добрият Филип Втори в света в момента – италианският бас Феручо Фурлането, се възхищава от българските оперни певци от миналото и от съвременността. „За мен е изключителна привилегия и чест да съм в родината на знаменити мои предшественици в тази роля – като Борис Христов и Николай Гяуров“, казва на 18 септември пред репортери маестрото. Той пристига у нас за празничния спектакъл на „Дон Карлос“ от Верди, посветен на 100-годишнините на Борис Христов и на оперния режисьор Михаил Хаджимишев. С представлението на 20 септември се откриват сезонът на Софийската опера и балет и XV международен конкурс за млади оперни певци „Борис Христов“.

Срещата на Фурлането с Борис Христов още в началото на творческия му път определила посоката, в която искал да се развива – да е едновременно певец и актьор, какъвто бил и прочутият български бас. Съдбата му преобърнала за една нощ друга среща – с Херберт фон Караян,

който го избрал за Филип Втори през 80-те години и от досега време това е неговата роля в операта.

***

Стогодишнината от рождението на Борис Христов бе отбелязана снощи в сградата на ЮНЕСКО в Париж с галаконцерт под патронажа на Генералния директор на ЮНЕСКО Ирина Бокова, съобщават на 5 ноември от Националната комисия на България за ЮНЕСКО. Концертът, който се превръща в голям празник на българската култура, е организиран от Постоянното представителство на България към ЮНЕСКО с подкрепата на Министерството на културата.

В приветствието си генералният директор Ирина Бокова подчертава огромния принос на един от най-големите изпълнители на XX век за превръщането на оперното изкуство от елитарно в близко до широката публика. „Молитвата „Многая лета“ на Борис Христов представлява един национален химн, който пробужда в сърцата на всички българи дълбоко чувство на идентичност и единство – един културен жалон, който споделяме в семейството и който ни дава усещането за дом дори далеч от България“, заявява г-жа Бокова на фона на камбанния звън на катедралния храм „Александър Невски“.

Пред препълнената зала с представители на дипломатическия корпус, българската общност, членове на Сената и френски граждани хорът и оркестърът на Старозагорската опера под диригентството на Диан Чобанов изпълняват арии от опери на Моцарт, Пучини, Верди, Росини и Бизе.

Програмата е представена от френската журналистка и почетен член на Френската академия Ев Ружиери.

Юбилеен златен медал „100 години Борис Христов“ на Министерството на културата е връчен на генералния директор Ирина Бокова за нейния принос в утвърждаването на културата. С почетния знак е удостоено и Постоянното представителство на България към ЮНЕСКО.

***

Стогодишнината от рождението на Борис Христов е отбелязана в Братислава с концерт от репертоара на прочутият бас в Голямата музикална зала на Словашкото национално радио и телевизия на 20 ноември. Честването е под патронажа на българския посланик в Словакия Маргарита Ганева и на генералния директор на Словашкото национално радио и телевизия Вацлав Мика, съобщава директорът на музея „Борис Христов“ в София Елена Драгостинова. Това е шестото гостуване на музея – партньор в честването, на което е популяризирано пред чуждестранната публика творческото наследство на великия артист по повод на неговата 100-годишнина – след Петербург, Москва, Рим, Скопие и Битоля, припомня Драгостинова.

2015

Юбилейният златен медал „Борис Христов“, с който Министерството на културата на Република България награждава британската Кралска опера „Ковънт Гардън“, бе официално връчен днес на изпълнителния директор на институцията Алекс Биърд, съобщават на 11

март от Българския културен институт в Лондон.

Делегацията, приета в Кралската опера, е предвождана от посланика на България във Великобритания Константин Димитров. Присъстват и дипломати от мисията в Лондон. На срещата е и известният български концерт майстор на оркестъра към Кралската опера Васко Василев.

Медалът се връчва на хора или организации, допринесли за популяризирането на българската култура по света или са участвали в световното отбелязване на 100 години от рождението на великия български оперен певец. В тази връзка през 2014 г. Кралската опера оказва голямо съдействие при заснемането на документалния филм за Борис Христов „Писмо от Тоскана“. Борис Христов е пъл на сцената на Кралската опера „Ковънт Гардън“ над 20 години, правейки дебют през 1949-а.

Наградата за операта е приета от Алекс Биърд, който подчертава значимото наследство, оставено от Борис Христов в Кралската опера. Изтъкнато е продължаващото осезаемо българско присъствие на сцената на „Ковънт Гардън“ в лицето на Васко Василев и Соня Йончева.

„Музиката е нещото, което ни обединява в контекста на предизвикателствата пред съвременния свят“, отбелязва Алекс Биърд при получаването на медала и грамотата от Министерството на културата.

***

„Вдъхновено от Гения“ е озаглавена изложбата, която се открива на 7 май в Музикалния център „Музей Борис Христов“ в столицата. Авторката на портретите, пейзажите и гра-

фиките е 21-годишната художничка Жаклина Симова. Тя изненадва зрителя с уловения дух на гения – в портретите на Борис Христов се усеща проникателната артистичност на бас номер едно на епохата. Жаклина е очарована от неговите изпълнения, с които се среща по време на тържествата за 100-годишнината от рождението на великия артист. Борис Годунов и Филип Втори я стимулират да рисува. А в бащиния дом на Борис Христов младата художничка получава ново вдъхновение – тя претворява на платното романтичната къща, скъпа за всички меломани, отбелязват от музея. „Поразително впечатление ми направи къщата, в която Борис Христов е живял заедно със своето семейство – на това място изпитах непознати досега чувства! Вярвам, че с времето ще продължавам да откривам за себе си творчеството на този велик българин, с когото всички би трябвало да се гордеем“, казва младата художничка.

* * *

Живо цвете за градината на Борис Христов е входът за откриването на XI фестивал на изкуствата на 18 май в къщата музей на великия бас. Началото е с музикален марафон с талантиите на НБУ, съобщават организаторите.

В афиша са концерти, изложби, премиери на книги, уникални програми като „Опера с пианофорте“, концертно изпълнение на „Орфей“ от Глук – за първи път в България в парижката версия (1774) на тази творба (19 май), с Андрей Найденов – тенор-алтино, сопраните Цветелина Малджанска и Жанета Стегарева, пианистката Зорница Петрова. Фестивалът приобщава уче-

ниците на Борис Христов, които и в зрелостта на своето творчество продължават да се вдъхновяват от някогашиното си съприкосновение с грижовния педагог и да следват артистичните му принципи. Оперната прима Мариана Цветкова – от последния клас на маестро в Българската академия за изкуство и култура в Рим, на 25 юни за първи път ще има изява в софийския дом на своя учител. Заедно с пианистката Йоланта Смолянова тя ще представи „Поезията на музиката/музиката на поезията“ – творби на композитори, вдъхновени от словото на именити поети.

* * *

Борис Христов като цар представят записи от 50-те години в къщата музей на прочутия бас. Вечерта от поредицата „Изкуството на Борис Христов“ е на 27 октомври, съобщават от музея. Ще звучат арии от оперите „Борис Годунов“ от Модест Мусоргски (редакция на Николай Римски-Корсаков) и „Иван Сусанин“ от Михаил Глинка (редакция на Римски-Корсаков и Иля Глазунов). Исай Добровен и Игор Маркевич са дириженти на записите от 1952 и 1957 година, от колекцията гарение на Томислав Вичев.

2016

„Борис Христов – костюми и роли от оперната сцена“ е фотоизложбата, която може да се разгледа до 24 април в имението на Фьодор Шаляпин в Москва, съобщават от музея „Борис Христов“ в началото на месеца. Експозицията, съставена от архива на музея, включва уникални снимки, които илюстрират отношението на великия български

бас към сценичния костюм, грима и актьорското майсторство. В този кът от дома на Шаляпин, отреден за Борис Христов, посетителят може да „влезе“ в пространствата на музея „Борис Христов“ чрез филма „Събдване на мечти“.

Специално създадена аудиоинсталация в същата зала дава възможност на гостите да слушат и да сравняват изпълненията на двата колоса в оперното изкуство на XX век. В първия ден след откриването изложбата е била посетена от над 900 души.

След продължителна реставрация домът на знаменития руски бас е бил открит с концерт „По стъпките на майсторите“. В словото си директорът на музея „Борис Христов“ Елена Драгостинова е очертала паралелите в творчеството на двамата велики оперни артисти.

Взискателната и отзивчива московска публика се е насладила на великолепието на българските гласове. Мариана Цветкова, Мария Жекова и Божидар Божкилов под акомпанимента на Боряна Ламбрева са представили в легендарната Бяла зала на имението на Шаляпин вокални творби от българската, руската и западноевропейската класика и от съвременни автори.

Този проект е осъществен по покана на Държавното музейно обединение за музикална култура „Глинка“, под чието управление е имението „Шаляпин“, и е продължение на плодотворното сътрудничество с музея „Борис Христов“. Събитието е осъществено с подкрепата на Националния фонд „Култура“ и Българския културен институт в Москва.

* * *

Маргарита Лилова – камерзенгерин на Виенската опера, ще бъде представена в рубриката „Звезди в кадър“ в музея „Борис Христов“ на 15 ноември. Ще бъдат показани видеозаписи на интервю на Невена Коралова с примата и неин рецитал с оркестъра на Софийската опера под диригентството на Владимир Гяуров, съобщават организаторите в началото на месеца.

Барбара Даниелс, Пласидо Доминго, Шерил Милнс са сред солистите в „Момичето от златния Запад“ от Пучини на Метрополитен опера с диригент Ленард Слаткин на 8 ноември в поредицата „Оперни филмови вечери“.

Борис Христов в ролята дон Руис Гомес да Сиља от операта „Ернани“ на Верди. Снимката е предоставена от архива на музей „Борис Христов“

А почитателите на Борис Христов може да слушат записи с негови изпълнения на арии от оперите на Верди „Силата на съдбата“, „Набуко“, „Ауга“, „Симоне Боканegra“ и „Макбет“ на 29 ноември.

2017

За голямата любов на Пенка Касабова и Борис Христов разказва изложбата „Отдаденост“ в дома музей на великия бас в София. Откриването е на 1 март, съобщават организаторите през февруари.

Архивните фотографии и автобиографичните текстове

представят и педагогическата дейност на Пенка Касабова (1901-2000) – сестрата на поета Гео Милев създава детски градини в България.

Изложбата е осъществена с финансовата подкрепа на Министерството на културата.

Министърът на културата в служебното правителство Рашко Младенов поздравява домакините и гостите на изложбата „Отдаденост“, съобщава пресцентърът на министерството на 2 март. Министър Младенов е казал, че за него е удоволствие да присъства в дома на великия бас и е припомнил, че първото представяне в чужбина на Музикалния център „Борис Христов“ (сега музей) – с документален филм и концерт, посветени на световноизвестния оперен певец, е било в Москва в Българския културен институт, когато Рашко Младенов е работел там.

Министърът е изразил радостта си, че музеят „Борис Христов“ продължава да работи все така активно като живо средище на изкуството.

На откриването на изложбата актрисата Меглена Караламбова е прочела текстове от дневника на Пенка Касабова, сестра на Гео Милев. Тя въвежда младия Борис Христов в своя интелектуален кръг, с обаянието и настоятелността си стимулира неговото развитие като певец с интереси към всички изкуства.

В музикалната програма са участвали лауреати на международни конкурси – сопраното Мариана Цветкова, басът Божидар Божкилов и пианистката доц. Боряна Ламбрева.

* * *

Жезъла на Борис Христов от „Борис Годунов“, перуки и кос-

тлюми на маестро то показва фотоизложбата „Рим. Борис Христов“, с която ще бъде открит XIII фестивал на изкуствата на името на маестро то в неговия софийски дом музей в деня на рождението на великия бас - 18 май. Входът на откриването по традиция е с живо цвете за Градната на Борис Христов, припомня по-рано през май Елена Драгостинова.

Фестивалът събира в софийския дом на Борис Христов музика, изобразително изкуство, фотография, поезия, филми. Този празник е вдъхновен от разбирането на световноизвестния артист, че изкуствата умножават силата на своето въздействие, когато са заедно, „като ято от изкуства“, отбелязва Драгостинова. Тя е съсценарист с режисьора Йордан Бойчев на филма „Сбъдване на мечти“ – за софийския дом на Борис Христов, който ще бъде показан на откриването на фестивала, преди представянето на изложбата „Рим. Борис Христов“ – за дарението на Маестро то в италианската столица – вилата на ул. „Магона ди Кампили“ – Българска академия за изкуство и култура, а в наши дни Български културен институт.

Фотоизложбата е създадена специално за фестивала от Светослав Чулин. „Рим. Борис Христов“ – така някога великият артист е подписвал многобройните пощенски картички, изпращани до близки и приятели. Сега под това заглавие в 32 фотографски платна се разгръща виждането на фотографа за Вечния град – града, събрал несметно архитектурно богатство и историческо наследство, но и града, към който погледът е различен, щом знаеш, че в него е живял и работил Борис Христов.

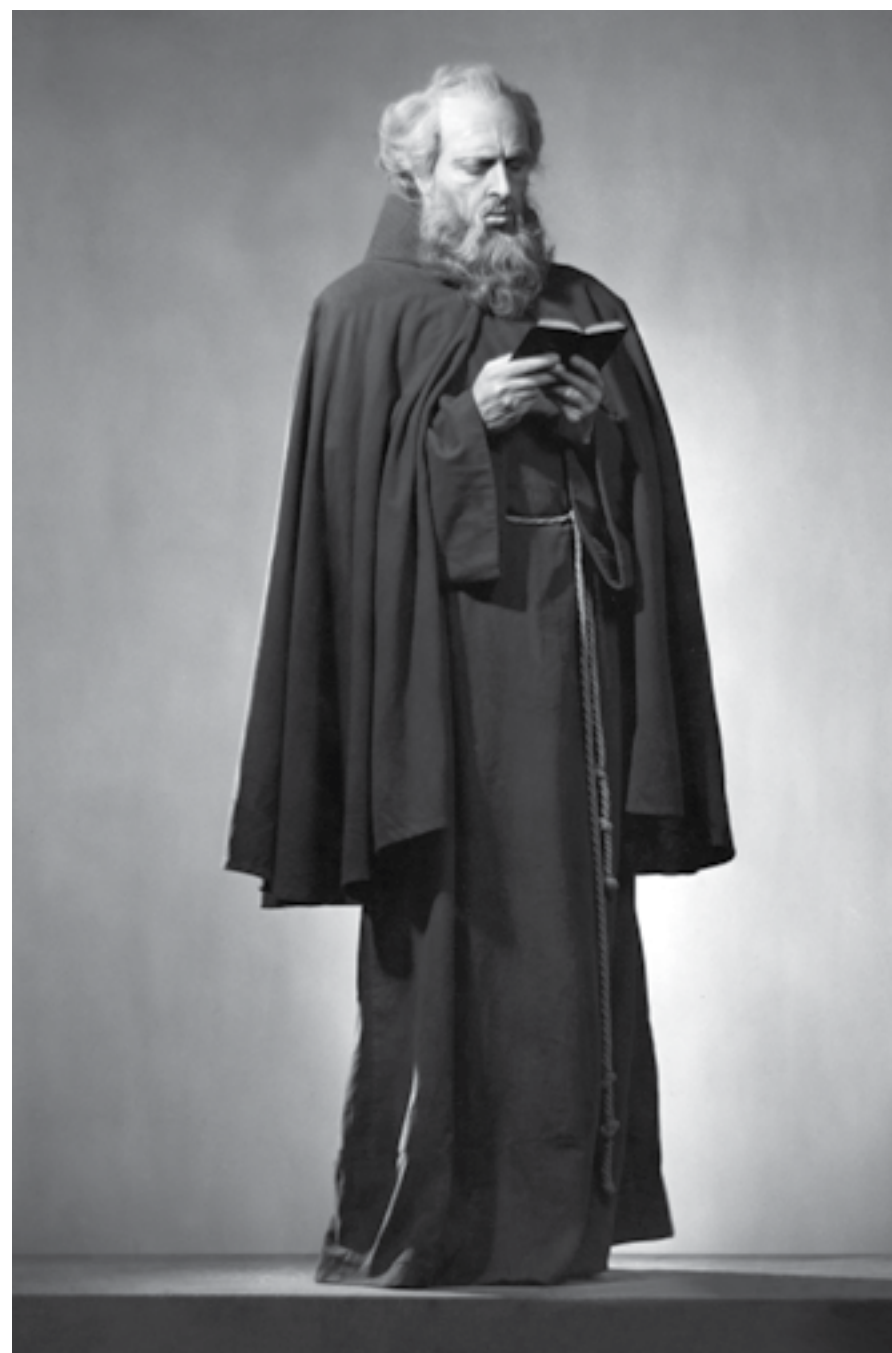
Вечерта на откриването ще

завърши с концерта „Не ме забравяй!“ с участието на ученици на Борис Христов: Живко Желев – тенор, Бойка Василева – мецосопран, и Георги Петков – бас-баритон. На рояла – Светослав Лазаров и Даниела Дикова. Ще звучат творби на Джовани Перголези, Пауло Тости, Джузепе Верди, Станислао Гасталдон, Лучо Дала, Франческо Чилеа, П.И. Чайковски, Джоакино Росини, Цезар Франк,

Жорж Бизе, Камий Сен-Санс.

2018

Музиканти педагози са на фокус в XIV фестивал на изкуствата „Борис Христов“, който ще се състои от 18 май до 12 юли в дома музей на великия бас в София, научва БТА през май от неговия директор Елена Драгостинова.

В ролята на падре Гуардиано в операта „Силата на съдбата“ от Верди. Снимката е предоставена от архива на музей „Борис Христов“

На първо място фестивалът отдава почит към бележития оперен артист – в архивни кадри с коронни роли, както и с филма „Върховете не остават скрити“ на Невена Коралова. В него публиката ще види Борис Христов в софийския му дом в разговор с диригента и партньор на сцената Асен Найденов, ще се вслуша в словото на неговия биограф проф. Атанас Божков.

С филмовата програма „Джузепе Верди – Реквием“ ще бъде отбелязана 25-годишнината от кончината на Борис Христов. Пред аудиторията в една вечер ще бъде показан видеозаписът на творбата на Верди с участието на Юлия Винер, Александрина Милчева, Любомир Богуров и Борис Христов от Копенхаген, но преди това зрителите ще се потопят в работната атмосфера на репетициите на знаменитите изпълнители.

***

С изложбата „Молитвата на Борис Христов: Мир на земята и благоволение на човечеството“ и прожекция на едноименния документален филм на 9-р Магдалена Манолова Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ ще отбележи Международния ден на музиката – 1 октомври, съобщават от екипа в края на септември.

С 14 пана експозицията среща отблизо ценителите на класическата музика с артиста, човека и един от най-великите гласове на XX век – Борис Христов, както и с неговите послания към България и човечеството. Богатата душевност на „царя на басите“ е представена в атмосферата на катедралния храм „Св. Александър Невски“, където той прави потресаващия запис на „На мно-

гая лета“ след завръщането си в родината.

„Борис Христов вярваше, че пеенето е не само глас, а и разкриване на душата. Той разкри най-съкровените си чувства в църковнославянските песнопения, в своята молитва в храма, откъдето тръгва като момче по своя път. На всеки голям празник гласът на Борис Христов звучи в цяла България с пожелания за „мир на земята и благоволение между хората“, отбелязва Магдалена Манолова, автор на филма и на изложбата, фотосите в която са запечатали процеса на музикалните записи и моменти от завръщането на Борис Христов в България.

2019

Музикално общество „Борис Христов“ дарява портрет на големия български бас, рисуван от Васил Стоилов на Регионалния архив в Стара Загора. Портретът е рисуван преди 8 десетилетия, на 5 април 1939 г., от художника Васил Стоилов. Той е част от дарение, което прави на 16 май дългогодишният актьор и основател на музикалното общество Нино Луканов по повод 25 години от учредяването му в Стара Загора.

Портретът е бил съхраняван в родния дом на Борис Христов в София, но при един от ремонтите на къщата изчезнал, години по-късно благодарение на адвокат Любен Живков, приятел на Борис Христов, е бил предаден на старозагорския актьор заедно с шест от цивилните костюми на певеца.

В навечерието на 24 май и по повод 105 години от рождението на прочутия бас Нино Луканов подарява на старозагорския архив стотици снимки, филми и

оригинални документи на Борис Христов. Сред дарените документи има и копия на писма от кореспонденцията му с Борис Христов и съпругата му Франка през десетилетията.

Приятелството на Нино Луканов с Борис Христов датира от 15 юни 1963 г., когато двамата се запознали в софийския му дом при първото завръщане на оперния певец в родината, след като е получил италиански паспорт, заедно със съпругата Франка. Приятелските им контакти продължават до смъртта на певеца на 28 юни 1993 година, припомня Нино Луканов.

По думите на Галентин Караславов, директор на Регионалния архив в Стара Загора, до година дарението ще бъде обработено и ще бъде създаден фонд на името на Борис Христов.

***

Бронзова скулптура на Борис Христов получава като дарение Община Пловдив, съобщават на 27 май от пресцентъра на общинската администрация. Синът на известния български скулптор Красимир Русев – Петър Красимиров Русев, дарява на общината - в лицето на заместник-кмета по култура и туризъм инж. Александър Държииков, скулптурен портрет от бронз на оперния певец Борис Христов, изработен от неговия баща. По волята на дарителя портретът на Борис Христов ще бъде експониран в централната част на Дома на културата, каквато е била волята на автора приживе.

***

Музика, кино и пластични изкуства се обединени в рамките на XV фестивал на изкуствата

„Борис Христов“. Той е посветен на 105-годишнината от рождението на големия ни бас и забележителни фигури в световната култура като Клод Дебюси, Клара Шуман, Панчо Владигеров. „С тези жестове на почит фестивалът поставя фигурата на Борис Христов в широк контекст на историята и очертава релефа и своеобразието на авторски и интерпретаторски почерци в изкуството“, обяснява през юни организаторът Елена Драгостина. По думите ѝ фестивалът представя оригинални програми, специално създадени за празника, които често след премиерата си поемат своя път чрез гастролни групи сцени. Пример за това е програмата „Доновите в операта“ по идея на Владимир Маринов.

На 28 юни фестивалът ще представи архивни кадри с изпълнения на Борис Христов, заснети в неговия участия като „Реквием“ на Верди от Копенхаген през 1971-ва, с Юлия Винер, Александрина Милчева, Любомир Бодуров и диригента Бруно Бертолетти.

* * *

До края на месеца пред Съдебната палата в Пазарджик ще бъде поставен бюст-паметник на оперният певец Борис Христов. Това съобщава в началото на юли за БТА адв. Хари Харалампиев, който заедно с колегата си адв. Николай Антоф е инициатор на идеята.

През 40-те години на миналото столетие след завършване на юридическия факултет в Софийския университет станалият по-късно световноизвестен бас Борис Христов е стажувал в Пазарджикския окръжен съд, каз-

ва Харалампиев. По думите му дълго време заедно с колегата си Николай Антоф обмисляли как да покажат на хората, че в този град в качеството си на юрист е пребивавал световният бас и така се родила идеята за паметника.

Бюстът на Борис Христов е изваян от скулптора Георги Чапкънов, добавя Харалампиев. Той благодарни на директора на Вагоноремонтния завод в Септември Емил Йончев, с чието спомоществование е изработен паметникът.

2020

XVI фестивал „Борис Христов“ ще се състои в едноименната къща музей и прилежащата градина между 19 юни и 3 август, съобщават по-рано през юни от музей „Борис Христов“.

При спазване на всички противоепидемични мерки около 40 артисти, музиканти и художници ще изпълнят пространствата на софийския дом на великия оперен певец и ще представят своите проекти. Девет музикални изяви ще бъдат на открито сред вдъхновяващата атмосфера на дворното пространство, наречено „Градината на Борис Христов“, а две от програмите, в които има повече участници, ще бъдат представени онлайн, уточняват от културния институт.

Пространствата на софийския дом на оперната звезда ще бъдат гостоприемни както за разнообразните музикални изяви, концерти и документалните кадри, така и за изложбата „Пътят към природата“ на художничките от групата „Дамски пленер – Говедарци“, допълват от музей „Борис Христов“.

2021

От 18 май до 8 юли ще продължи XVII фестивал „Борис Христов“, съобщават организаторите и домакини на събитието от къщата музей на големия български бас по-рано през месеца.

В първия ден ще бъде подготвена изложбата „Борис Христов – костюми и роли от оперната сцена“ с 35 фотографии от богатия архив на музея. Показани са част от превъплъщенията на артиста, изграждал образите си след детайлно проучване и с много познание за епохата и характера на героя. Дори част от костюмите са били собственост на Борис Христов, създадени с неговото съучастие и по негови идеи. С тях той е гастролирал на световните сцени. Факт, който понякога е бил повод за конфликти с оперните режисьори, но и доказателство, че артистът налага своята интерпретация не като плод на примадонски каприз, а с точна мотивировка и аргументи.

Сред големите имена на фестивала е Крум Гълъбов, който заедно със свои известни колеги представя „Баритон без микрофон“ с шедьоври на вокалното и инструменталното изкуство (на 26 май). Оперната прима Мариана Цветкова и Владимир Маринов участват с „Операта – комедия и грама“ на 8 юни с творби от Росини, Доницети, Пучини и Чилеа.

Сред изпълнителите, които в момента се утвърждават на музикалната сцена, са и такива, които съчетават сценичната изява с педагогическата работа. Йордан Рибаров ще изнесе своя рецитал класическа китара на 25 юни. Ангелина Манчева – певица и цигуларка, заедно с мецосопраното Роберта Ма-

тели – италианка, която живее отскоро в България, ще представят своите ученици във вечерта „Пътят към хубавия звук“. Двете изпълнителки ще имат свой концерт заедно с баса Антон Радев и пианистката Милена Лазарова в „Оперни светове“ на 21 юни.

Фестивалът приема в своя афиш и представянето на два аудиоалбума – на пианиста Димитър Горчаков („Бъдещо минало“, 27 май) и „Виртуозни клавирни шедьоври“ на Мартина Табакова (9 юни) с музика на Лист, Рахманинов и Панчо Владигеров.

Програмата включва още редица вълнуващи музикални и творчески събития.

* * *

Световният оперен бас Борис Христов вдъхновява учредителите – „Фондация за развитие на артистични таланти“ и пловдивчанина Иван Фратев, за новата престижна награда, с която в Пловдив ще бъдат отличавани таланти артисти и прояви със значим принос за развитието на съвременната култура. Това съобщават на 18 май от пресцентъра на Община Пловдив.

Отличието „Борис Христов“ се обявява в деня, в който преди 107 години в Пловдив се ражда Борис Христов. Ролята му за популяризиране на българската култура и поставянето ѝ сред най-високите постижения на европейското и световното културно наследство е всепризната, категорични са учредителите. Затова фондацията няма колебание чие име ще носи призьт, който ще получават съвременни личности с ярки постижения в изкуството. Награда ще се присъжда за постижения, които придават високо качество и съ-

държание на културните процеси в Пловдив и страната. Сред критериите за избор на личност и/или събитие от особено значение ще бъде устойчивостта на постигнатите резултати, както и съизмеримостта им с най-добрите образци на съвременното изкуство по света. Ще се анализират и интересите на публиките, начините и степените на въздействие върху тях, възпитаването на вкус и доколко способства за създаване на трайни нагласи на потребност от изкуство.

Фондацията осъществява дейността си в Пловдив и изборът на личностите и проявите, които ще получават годишната награда „Борис Христов“, естествено, ще бъде насочен към културния живот в града.

Наградната статуетка е миниатюра на един от популярните предметни символи – маската, изработена от скулптора Цвятко Сиромашки, посрещаща посетителите на входа на Дома на културата „Борис Христов“, за която фондацията стои изцяло и финансово. Името на Иван Фратев е трайно свързано

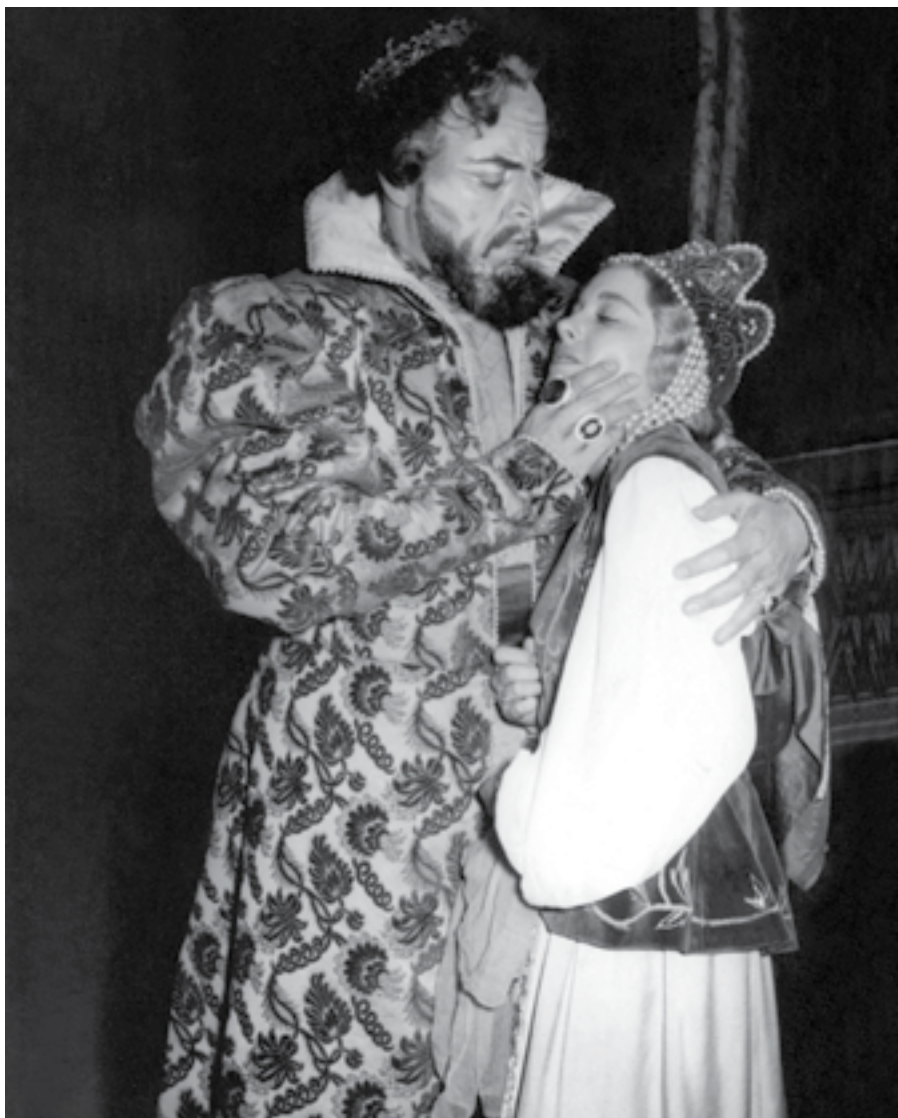
с подкрепата за стойностни събития, които допринасят за достойното развитие на Пловдив.

2022

Българската и италианската опера се срещат в Рим в памет на Борис Христов, четем в новина от 28 февруари. „Това е пътешествие из някои от ариите, които са обогатили великата опера – от Хендел до Моцарт, от Росини до Владигеров и Бизе – в изпълнение на петима млади таланти, които се подготвяха интензивно два месеца с преподавателите Винченцо де Виво, Алесандро Д’Агостини, Валентина Куцарова и Орлин Анастасов. Младите артисти са Мария Славова (сопран), Борис Добрев (бас), Виктор Кръстанов (бас), Агрияна Стефанова (сопран), Красена Великова (мецосопран)“, споделят организаторите на събитието. Те определят Casa Boris Christoff като художествен и културен проект, който подсилва призиването на двете традиции – българската и италианската, и оживява стените на резиденцията на великия Бо-

София, 19 юни 2020 г. Шестнадесетият фестивал „Борис Христов“ се провежда в музея и прилежащата му градина. Снимка: Цветомир Петров, БТА

Борис Христов в ролята на Борис Годунов в едноименната опера на Мусоргски. Снимката е предоставена от архива на музей „Борис Христов“

рис Христов с блясъка на великата опера, точно както би искал прочутият бас.

***

XVIII фестивал на изкуствата „Борис Христов“ се открива на 18 май – в деня на рождението на великия оперен артист, педагог и дарител, съобщават организаторите. До 11 юли са предвидени 36 събития с участието на десетки артисти, които ще се изявят в пространствата на музея „Борис Христов“. Ще бъдат представени проекти в облас-

та на музиката, пластичните изкуства, литературата, новите технологии и дизайн.

Програмата на фестивала поставя акценти върху пристрастията на Борис Христов в изкуството, върху моделите на партньорство между артистите на сцената, върху грижата за младите таланти, разказват организаторите.

Откриването на 18 май е с документалната изложба „Мимолетност и вечност“. В нея се представят художествени фотографии с изображения на

Борис Христов в различни роли. Поредицата от черно-бели снимки е съчетана с факсимилета на афиши от участието на оперния певец в концерти и спектакли на легендарни фестивали в Италия. Тези афиши имат интересна история: някога те са били изпращани от Борис Христов до неговата майка. На гърба им ясно личи адресата. През 90-те години този безценен пакет – свидетелство за слава и сценичен възход, е бил спасен от попадането му на сметниците. А спасителят близо 30 години го е съхранявал, докато преди няколко месеца го гари на музея „Борис Христов“.

Отпечатани върху тънка хартия и вече твърде чувствителни при докосване, оригиналите са дигитализирани и се съхраняват при оптимални условия. А факсимилетата сега са подходящо експонирани и ще бъдат визуалната среда на всички събития в концертната зала до 14 юни. Сред тези събития са традиционният маратон на младите таланти от Нов български университет, програмата „Картини от една изложба“ на пианиста Теодор Пазов, концертите с бароков репертоар на ансамбъла „Музика антико“ и „Барок и още нещо“, а също и клавирият концерт на Натали Сноррасон.

***

На 17 май – в навечерието на 108-годишнината от рождението на оперния певец Борис Христов, дългогодишният актьор Нино Луканов, председател на Музикалното общество „Борис Христов“ в Стара Загора, прави дарение – записи с изпълнения на световноизвестния оперен бас на Регионалната библиотека „Захарий Княжески“ в Стара

Загора. В него са включени 186 компактдиска и 90 аудиокасети. „Благодарение на г-н Луканов ние се сдобихме с много голям архив от видео- и аудиозаписи от и за Борис Христов“, изтъкна Дарина Конградцева, завеждаща отдел „Изкуство“ на библиотеката, която получава дарението.

Колекцията на Музикалното общество „Борис Христов“ в Стара Загора с изпълнения на прочутият оперен бас е изключително ценна, защото е събрана от цял свят в продължение на много години. Любопитен факт е, че звукозаписната компания ЕМІ е изпращала директно записи за подпомагане на дейността им, която продължава вече 27 години, припомня Нино Луканов.

По думите му много ценни са документалните записи. Някои от тях са цифровизирани и са на компактдискове, други са на аудиокасети. В аудиозаписите е събрана цялата история на Музикалното общество „Борис Христов“. Сред тях има и уникални дискове, защото са само в един екземпляр. Такъв е записът на първата сбирка от поредицата „Вечери с изкуството на Борис Христов“; аудиозапис на първата среща на 29 февруари 1995 година в Художествената галерия в Стара Загора – „Вечер в памет на Борис Христов“, на която е присъствал и Старозагорският митрополит Панкратий. Запазен е и неговият глас: две интервюта с Борис Христов – среща с почитателите му и с Пенка Касабова – сестрата на Гео Милев, изиграла огромна роля за по-нататъшната му певческа кариера; разговор с братовчедката на Борис Христов и с неговия приятел Любомир Живков; интервю със съпругата

на Христов – госпожа Франка в нейния дом в Италия, и т.н.

2023

***

Музеят „Борис Христов“ отбелязва 20-годишнината си с гастрол в шест града на Канада. С годините музеят се утвърди като институция, която ревностно съхранява паметта за великия оперен артист и същевременно е живо средище за изява на артисти от всички сфери на изкуството, казва през април пред БТА Елена Драгостинова.

В Канада музеят гостува с фотографската изложба на Светослав Чулин „Рим. Борис Христов“, с документалния филм на Елена Драгостинова и Йордан Бойчев „Сбъдване на мечти“ и с концерти на вокалната група „Спектрум“.

Турнето започва на 21 април в Ниагара и продължава в Торонто, Киченер, Плевна, Отава и Монреал. Това гостуване е част от Дните на българското изкуство на „Еларте артс“.

Дните на българското изкуство в Канада са открити в началото на април в Rarermill Gallery, Тогморден Милс, в Торонто, със сборната изложба Evolving Connections, която представя творби на художници от български произход, живеещи в САЩ и Канада. В програмата на вечерта са включени също фолклорната група „От извора“, документалният филм „105 минути София“ и представяне на новата книга на автора и художника Василев Васевски.

Дните на българското изкуство са своеобразно продължение на познатия Български арт фестивал в Канада. Главен организатор е българката, която от дъл-

ги години живее в Канада – Елица Йорданова.

Музикален маратон с таланти от Нов български университет открива XIX издание на фестивала на изкуствата „Борис Христов“ на 18 май. Форумът ще продължи до 30 юни, съобщават през април организаторите от музея „Борис Христов“. В музикалния маратон ще участват Ермила Швайцер, Нона Кринчева, Ани Линчева.

Форумът включва разнообразни събития. Сред тях са и отбелязванията на няколко годишнини: сто години от рождението на диригента Добрин Петков ще бъдат отбелязани на 20 юни с концерт на лауреати от Националното училище за музикално и танцово изкуство „Добрин Петков“ в Пловдив. Ден по-късно, на 21 юни, е концертът „От приятели за приятели“, посветен на 90 години от рождението на Ирина Щиглич. В концерта участват Радослав Николов (блок флейта) и Йордан Рибаров (китара). Тридесет години от кончината на Борис Христов ще бъдат отбелязани с филма „Писмо от Тоскана“ на Георги Тошев и Ема Константинова. Прожекцията е на 28 юни.

Деветнайсетият фестивал на изкуствата „Борис Христов“ се осъществява в контекста на 20-годишнината на музея „Борис Христов“. Той е израз на последователното утвърждаване на културния институт като средище на изкуствата, където се срещат различни генерации творци в атмосферата на софийския дом на оперния артист. Целта на фестивала е да представи селек-

тирана панорама на част от постиженията на артисти – автори и изпълнители в областта на музикалното изкуство, пластичните изкуства и естетиката.

* * *

Панихидата за 30 години от кончината на големия оперен певец Борис Христов е отслужена на 28 юни от 12:00 ч. в митрополитската църква „Св. Неделя“ в София.

Новината от деня припомня, че първият концерт на Борис Христов в Италия е през декември 1945 г. в Рим със симфоничния оркестър на музикалната академия „Санта Чечилия“, посветен е на българската и руската музика. Той е част от цикъл концерти за международната култура, организирани от „Конвенто д'арте“. Извикан на бис, Борис Христов пее оперни арии от Моцарт и Мусорски. Пресата отбелязва както прекрасния му глас, така също отличната школовка и зрялото му музикално чувство.

Писателят Георги Данаилов е написал в деня на погребението на Борис Христов през 1993 година: „Почина Борис Христов. Той беше не само велик певец, най-велик певец на нашето време, не само музикант на века, той беше един от върховете на световната култура. Оправдание за рода човешки в най-кръвавото от всички столетия... Когато ти пееше, ние разбирахме на какво е способен българинът, оставен да се развива на свобода. Когато ти пееше Верди, хората проумяваха какво всъщност означава Ренесансът. Когато ти пееше Мусорски, те състрадаваха и усещаша трагедията на един изтерзан от векове народ. Когато ти пееше православните песнопения, човешките виждаха Бога. Защото ти направи за вярата много пове-

че от цялото ни духовенство. За България – много повече от всичките ни съвременни политици.“

2024

Домакин на камерен концерт по случай 110-ата годишнина от рождението на Борис Христов бе Посолството на България в Италия. Събитието бе организирано от Българския културен институт в Рим, съобщават от дипломатическото ни представителство в своята Фейсбук страница, четем в новина от 9 май. В концерта участват Марияна Стоева (цигулка), Екатерина Стоева (цигулка), Виктор Костов (цигулка) и Виктор Вичев (пиано). „Публиката се наслади на известни произведения на Рейнголд Глиер, Камий Сен-Санс и Панчо Владигеров в изпълнение на талантиливи ученици от Националното училище за музикално и танцово изкуство „Добрин Петков“ в Пловдив“, споделят от посолството в социалната мрежа.

* * *

Регионалният исторически музей-Пловдив в партньорство с Националния музей „Борис Христов“-София посвещава честванията по случай 18 май – Денят на музеите и галериите, на световноизвестния оперен певец, музикален интерпретатор, педагог и дарител Борис Христов. Началото на проявите е тази вечер в зала "Съединение" на музея с концерт "Шансонът – грациозност и благородство" на вокалния ансамбъл Cantanti DAI MONTI VERDI, съобщават на 13 май от културната институция. През тази година се навършват 110 години от рождението на Христов.

В желанието си да отбележат подобаващо годишнината, екипи-

те на двата музея организират музикален фестивал, ситуиран в двата града на неговата младост. Първата част ще се проведе в Пловдив в периода 13-18 май, а втората – в София от 18 май до юни. В пловдивската програмата са включени изложба и филм за живота на великия бас и изпълнения на негови ученици, млади музиканти от нашия град и утвърдени имена в музиката. Участниците са лауреати на национални и международни престижни награди.

Джузепе Верди, Джакомо Пучини, Джоакино Россини, Гаetano Долицети са част от програмата на концерта „Семпре либера/Винаги свободни“, предвиден за 15 май от 19:00 часа. Програмата ще изпълнят Марта Кукуларова – сопран, и Томислав Вичев – пиано, със специалното участие на Мичо Димитров – цигулка.

На 16 май, четвъртък, ще бъде излъчен документалният филм „Сбъдване на мечти“ по сценарий на Елена Драгостинова и режисура на Йордан Бойчев. Същия ден ще бъде открита фотографската изложба „Рим. Борис Христов“ на Светослав Чулин.

Концерт на перкусионното дуо Аглея Канева и Александър Вичев ще се състои на 17 май. Вокален спектакъл на група „Спектрум“ ще очаква зрителите на 18 май.

Двадесетият фестивал на изкуствата „Борис Христов“ след това продължава в София.

* * *

Концерт с църковнославянски песнопения по случай 110 години от рождението на Борис Христов ще се състои на 18 май в църквата „Света Параскева“, четем в новина от 14 май.

Публиката ще чуе песнопения от репертоара на големия български бас, изпълнени от Българската

хорова капела „Георги Робев“ с диригент Нели Трошева. Сред солистите ще бъдат Васил Антов и Пламен Бейков. „Концертът „Многая лета“ предлага изключителния шанс за почитателите на оперната музика и наследството на Борис Христов да се насладят на въздействащи изпълнения, повлияни от интерпретациите на великия маестро. Последният ученик на Борис Христов Пламен Бейков ще разкаже свои съкровени спомени от обучението и срещите си с Борис Христов в Рим“, разказват организаторите.

* * *

Домакин на камерен концерт по случай 110-ата годишнина от рождението на оперния певец Борис Христов е Посолството ни в Италия. Събитието, състояло се на 11 юни, е организирано от Българския културен институт в Рим, съобщават от дипломатическото ни представителство в своята Фейсбук страница. „Публиката имаше възможност да чуе арии и дуети от Волфганг Амадеус Моцарт, Джузепе Верди, Джакомо Пучини, Джоакино Россини и други в изпълнение на артистите от Държавната опера в Пловдив – Ралица Ралчева, сопрано, и Божидар Божков, бас, както и на Цветомира Цонева, пиано“, споделят от посолството.

* * *

„Борис Христов, каквото и да говорим, е един необичаен случай в българската култура“, казва проф. Пламен Джуров при официалното откриване на фотографска изложба по повод 110 години от рождението на именития оперен певец. Събитието е на 19 август в Общинския културен институт „Красно село“ в столицата. Експозици-

ята представя 41 фотоса, запечатали най-значимите роли на Борис Христов от световните сцени, семейни снимки и моменти от творческия път на оперния певец. Изложбата е осъществена по идея на отдел „Култура, археология и културно наследство“ на Община Пловдив и Българския културен институт в Рим с куратор доц. Никола Лаутлиев.

Аз нямах шанса да чуя и най-вече да видя Борис Христов като артист. Но имах шанса да говоря с него насаме за няколко часа и бях запленил от този човек, разказва при откриването на събитието проф. Джуров.

Пред БТА проф. Джуров посочва, че самият той не се занимава с пеене, но това, което е разбрал от Борис Христов, е, че за него музиката и езикът са абсолютно изравнени. „Колкото музикантът тачи как да направи звука, всеки отделен звук от милионите звуци, които произвежда – началото и края на този звук, тембъра на звука, мекотата или твърдостта, по същия начин той работи с езика – с италианския, с руския, вероятно и с немския, но не съм толкова запознат...“, казва проф. Джуров и допълва, че на самия него Христов му е казвал как се произнасят определени гуми на руски език например. „Нека да се заслушае как произнася, как интонира гумите. При него интонацията важи еднакво и за звука на тона, и за звука на човешкия глас. Това е голямото тайнство“, подчертава диригентът. Той дава за пример как в някои от рогонските ни песни най-ясно се вижда колко тези звуци са единни и неразчленими. „Докато сега в попкултурата никой не се сеца за тези неща“, каза още той. Според него в опита и кариерата на Борис

Христов има поуки, но „човек трябва да има прозорливост, интуиция и усет да ги види и да ги усети.“

На въпроса на БТА дали, ако Борис Христов беше роден днес и беше наш съвременник, щеше да има шанса да извърви този вдъхновяващ път, проф. Джуров отговори: „Не в България. Трябва да мине по цялата тази международна пътека, която е преминал, и то по време на Втората световна война, когато тръгва. Не бива да забравяме това – той се движи между вражески държави.“ Според музиканта именно този труден път калява именития оперен певец. „Затова е такъв – суров, стегнат, организиран, прозорлив... Но знае кога трябва да бъде справедлив, да бъде благ, мек... Просто великолепен човек!“, каза още проф. Джуров.

В ролята на дон Базилио в операта „Севилският бръснар“ от Россини. Снимката е предоставена от архива на музей „Борис Христов“

Борис Христов извън сцената. Снимката е предоставена от архива на музей „Борис Христов“

Борис Христов: Винаги мисля за отечеството

В ЛИК препечатваме кратко интервю, дадено от Борис Христов пред Румен Михайлов, кореспондент на БТА в Рим, за брой 20 на списание „Паралели“ от юли 1988 година. В него изтъкнатият наш оперен певец, лауреат на Димитровска награда, споделя за радостта си от полученото високо отличие.

Маестро, каква бе първата ви реакция, когато научихте, че сте удостоен с Димитровска награда?

– Пусках глътка българско вино, макар че лекарите не гледат с много добро око на това. Но в подобни моменти е хубаво човек да се чукове за здраве, за по-щастливи бъдни дни. Зарадвах се, а заедно с мен и всичките ми близки, още повече че ме бе обхванала мъка по моите първи възпитаници от академията.

А какво си помисляхте?

– Откровено да си призная – в началото нищо. Само бях много доволен. После, когато излязох да се разходя в градината, си дадох сметка, че наградата е признание за моето творчество, но преди всичко за голямата ми любов към

България. Аз винаги мисля за отечеството, никога не съм му изневерявал и съм се стремил да му бъда полезен със силите и таланта си. Жалко само, че ги няма около мен тези, с които вървях през годините, които ми помагаша и в България, и тук, в Италия. За да получа най-високата награда на родината, те също имат заслуга, тя е признание и за тях.

Ще ви видим ли скоро в България?

– Много ми се иска да се върна сега за малко у дома, но лекарите не ми дават да пътувам със самолет. А с влак ще ми е трудно. Вече съм напълно здрав, макар че Франка, съпругата ми, трепери непрекъснато над мен. Надявам се, че през следващите месеци лекарите ще променят решението си и тогава...

Маестро, с какво се занимавате сега?

– Почивам, чета, слушам музика и чакам с нетърпение септември, когато в академията ще дойдат новите специализанти. Имах възможност да видя и да чуя техни изпълнения на запис. Да си призная, не съм много очарован, но това ме и радва, защото ще имам истинска работа. Хубавото е, че кандидатите са много и имам богат избор.

Благодаря ви. Желая ви здраве и радостно лято.

– Благодаря и аз. Искам чрез вас да благодаря на всички онези сънародници, които ме предложиха за Димитровска награда, на онези, които ме поздравиха. Желая им от все сърце щастие и дълголетие.

София, 7 октомври 1978 г. Среца на именития български оперен певец Борис Христов с колектива на музикалния театър „Стефан Македонски“. Снимка: Живко Ангелов, БТА

Джанкарло Панконеци си спомня за Борис Христов

„За големия български бас Борис Христов разказва най-близкият му приятел от годините, прекарани от маестрото и съпругата му в Тоскана, в красивото старинно градче Бужано Кастело. 10 години след смъртта на големия певец да си спомним за него заедно с Джанкарло Панконеци, който бе лобезен да се разрови в паметта си специално за читателите на „Паралели“ – с това въведение започва интервю на Ива Цолова за брой 27 на списание „Паралели“ през 2003 година. В списание ЛИК го препечатваме отново, за да запознаем и читателите днес с автентичния разказ за приятелството с именития оперен певец.

Господин Панконеци, как се запознахте с Борис Христов?

– Маестрото идваше често на почивка в Монтекатини Терме на минералните бани (Монтекатини Терме е само на няколко километра от Бужано – бел. ред.) и помолил своя приятел проф. Умберто Скалабрино да му намери спокойно място наблизо, където със съпругата си да могат да отсягат. В манастира в нашия град живееха само пет възрастни монахини, а една жена го подгържаше и го беше отворила за посещения като хотел. И така в началото Борис Христов и съпругата му Франка се настаниха в манастира. По онова време жена ми работеше като готвачка там. Един ден си дойде и ми каза: „Знаеш ли кой е гост в манастира? Известният певец Борис Христов!“ „Не може да бъде!“, отвърнах аз, познавайки маест-

рото само като глас от неделните радиопредавания. Беше ми направил огромно впечатление и бях запомнил името му. Започнах да следя изявиите му. Когато разбрах, че е в нашия град, изпитах огромно желание да се запозная с него лично. Съпругата ми ми каза, че съм негов почитател и че искам да се запознаем. И той веднага прие. След 2-3 месеца Христови се върнаха в града ни, пак в манастира. Бяха в много добри отношения с жената, която го стопанисваше, и маестрото реши, че това е подходящо място за създаване на школа по пеене.

Значи в Бужано се роди идеята за певческата школа, която после маестрото реализира в Рим?

– Точно така. Имаше огромно желание да направи музикална школа, познаваше добре обста-

новката в манастира, залите и ги намираще отлични за целта. Договори се с госпожата от манастира. Дори по време на пресконференция преди свое участие в „Дон Карлос“ в Барселона маестрото обяви, че възнамерява да открие в Бужано школа по музика.

Защо този проект не бе реализиран?

– По вина на госпожата от манастира, която в последния момент промени решението си и се отдръгна. Христов и съпругата му останаха много разочаровани и дълбоко засегнати.

Но не напуснаха Бужано?

– Не. Бяха се влюбили в мястото и помолиха мен и съпругата ми да им помогнем да наемат вила или етаж от къща, където

Изпълнители, специализирали при Маестрото:

Борис Христов беше изключителен човек

Около мнението, че Борис Христов е бил „голям човек“ и е притежавал изключителна харизма, се обединиха петима творци, които през миналия век са имали шанса да са негови специализанти в Академията за изкуство и култура в Рим.

Пламен Бейков, Живко Желев, Мариана Цветкова, Георги Петков и Бойка Василева разказаха пред списание ЛИК някои от спомените, които пазят и до днес за великия бас и за ценните уроци, научени от срещата с него.

Борис Христов
Снимката е предоставена от архива на музей „Борис Христов“

Пламен Бейков:

Срещата ни с Борис Христов беше необичайна, но предизвестена

Пламен Бейков е завършил „Оперно пеене“ в Краския колеж за музика, Лондон, в класовете на английския бас-баритон Стивън Робъртс и италианското сопрано Грациела Шутти. В своя оперен репертоар Бейков има над 30 роли, които е представял на сцените в България, Германия, Русия, Сърбия, САЩ, Великобритания, Испания, Португалия, Холандия и Гърция. Освен своята изпълнителска кариера той има зад гърба си и няколко успешни продукции, на които е режисьор.

През 2006 г. Пламен Бейков става солист, през 2018-а – и драматург, а от 2022 година е директор на Държавна опера-Русе.

Господин Бейков, как се срещнахте с Борис Христов и как се случи така, че той беше ваш преподавател?

– Срещата ни беше доста необичайна, макар и може би в извес-

тен смисъл предизвестена.

Аз съм възпитаник на Класическата гимназия и когато през 1986 година завършвах, близката приятелка и вдъхновителка на Борис Христов, сестрата на Гео Милев – госпожа Пенка Каса-

бова, присъства в крпнтата на „Свети Александър Невски“ на заключителния концерт на хора на гимназията, в който аз бях солист. Още тогава тя заяви, че когато през лятото Борис Христов си дойде в България, трябва

на всяка цена да ме представи.

През 1986 година впрочем е открита и официално академията в Рим – с присъствието на българската хорова капела „Светослав Обретенков“ под диригентството на Георги Робев. За съжаление обаче през тази година Борис Христов получава инсулт и започва да боледува. Поради тази причина нашата среща не можа да се случи. Но по-късно, след като отбих военната си служба, изпратих един видеозапис и въз основа на него той пожела да отида и да специализирам там.

Аз винаги обичам да отбелязвам, че бях съвсем млад, без музикално образование все още. Това беше един много голям жест от негова страна, защото моите колеги, с които бяхме заедно там, бяха завършили Музикалната академия и бяха много по-подготвени, особено Мариана Цветкова, която стана забележителен солист с международна кариера след това. Така че аз съм безкрайно благодарен на Борис Христов за тази може би педагогическа прозорливост, за тази ръка, която ми подаде, и за този шанс, който ми даде. На пръв поглед, от гледна точка на моята възраст, аз съвсем не го заслужавах тогава.

Така попаднах в най-тежката

зима за България – между 1990 и 1991 година, с последния випуск от четирима певци. Ние бяхме последните, с които той много активно работеше, защото след това здравословното му състояние се влоши и вече нямаше ученици.

Как протичаха вашите занятия?

– Тежките дни за България се отразиха и на академията в Рим. В началото имаше средства и имяхме вокален педагог, учител по италиански, лекции по история на оперното изкуство. Имаше и корепетитор, който беше италианец и с когото разучавахме друг репертоар. Но недостигът на средства доведе до там, че с всички тези занимания, може би с изключение само на вокалния педагог, но не толкова регулярно, се зае самият Борис Христов.

Програмата беше доста тежка и сериозна, с непрекъснато подготвяне от наша страна на нов репертоар, който той изслушваше, съветваше и коригираше. През всички дни от седмицата, включително и събота до обяд, имаше такива занимания в две части – предобед например три часа и следобед три-четири часа, в които заедно с него слуша-

хме и музикални произведения.

Много интензивна и поне за мен като млад певец – доста натоварваща и тежка, но и много ползотворна беше работата. Аз наистина много неща научих и дори чисто вокално преодолях някои ненаучени неща и проблеми във вокалната техника...

А какви впечатления пазите от Борис Христов като човек?

– Той беше изключително чувствителен и то, мога да кажа, в две посоки. От една страна – много нежен, чувствен, много лесно разчувстващ се, когато някой от нас успееше да направи нещо така, както той иска да го чуе, или когато успеем някоя песен, фраза или ария да изпеем без спиране и без корекции от негова страна, той се трогваше и се просълзяваше. А в други моменти, когато някакви упорити грешки оставаха или когато е имало случай да закъснеем за занятие – изключително страшен афект и гняв, страхотно, но и, разбира се, много възпитано ни се караше, поучаваше ни със страшна страст и с гръмоумен глас. Беше уникално – с тези две абсолютно противоположни крайности.

А от друга страна – в спокоен разговор или когато разказваше нещо, прозираше една дълбока честност и към себе си, и към другите. За мен Борис Христов беше много високморален, честен и пряк човек, не лицемерен. В разговори е осъждал тези отрицателни качества. Горд, но не горделив. По свой особен начин смирен пред Бога, вярващ православен християнин. Прекрасна личност. Според мен с тези личности не се общува лесно, но когато се попадне в хубав резонанс на общението, това може много да те обогати.

Борис Христов в Рим.
Снимката е предоставена от архива на музей „Борис Христов“

Борис Христов беше най-големият българин, когото някога съм срещал

Живко Желев е възпитаник на Музикалното училище във Варна, където завършва с валдхорна, а след това продължава образованието си в Музикалната академия в София при професор Кирил-Карела Стари. През 1983 г. Желев се присъединява към колектива на Музикалния театър „Стефан Македонски“ като солист. През 1988-а е на специализация при Борис Христов в Българската академия за изкуство и култура в Рим. Две години по-късно е ангажиран като солист в Загребската опера. Творческият му път минава и през сцените на Клаагенфурт в Австрия и Гьоте театър в Бремен. Живко Желев има различни концертни изяви в Германия и в други европейски страни.

Господин Желев, как станяхте възпитаник на Борис Христов?

– Това е много интересна история. Може би съм прецедент сред тези хора, които бяха избрани за ученици на Борис Христов.

Аз просто получих съобщение от Людмила Друмева, моята пианистка тогава, с която учех пеене при професор Сили Бръчкова. По това време бях солист на Музикалния театър. Преди това съм завършил консерваторията – магистърска степен по валдхорна и пиано. След известно време свирене в оркестър реших, че искам да пропея. Аз си го знаех, пял съм винаги.

След като Людмила Друмева ми съобщи, че мога да направя запис, който се изпраща на Маестро, отидохме заедно в НДК – тъй наречения Народен дворец на културата, и го направихме. Записите се правеха от професионалисти, вероятно от Комитета за култура. Изискванията бяха една оперна ария и една песен, независимо каква. Аз записах заедно с Людмила арията „Плачът на Федерико“ и една песен на Парашкев Хаджиев, която се казва „Любов“.

На 16 септември 1988 година, когато се прибрах от театъра, моята съпруга, за съжаление

вече покойница, ми съобщи, че е дошла покана от Борис Христов – тоест от Пламен Карталов, тогавашния директор на академията в Рим, с която Борис Христов ме кани за свой ученик. Това за мен беше изпълнение на най-най-най-върховните ми желания – да отида да уча при Борис Христов.

Бях в Музикалния театър, но със стремежи, тогава вече бях пял в операта. Явих се на български конкурс за млади оперни певци през 1988 година, стигнах до трети тур. Пях в спектакъла „Севилският бръснар“ и получих много добри критики, но не и награда. Спомням си, че госпожа Райна Кабаиванска беше в журито, но поради някакво заболяване на гъщеря си трябваше по-рано да замине за Италия и не гочака финала. Но тя дойде в академията и ме позна. Попита ме: „Вие взехте ли награда?“, а аз ѝ казах: „Не, госпожо Кабаиванска, не!“ А тя ми отвърна: „Да, но не всичко е наградата. Бъдете спокоен.“

Как протичаха занятията в академията на Борис Христов?

– Уроците ни бяха много интензивни, два пъти в седмицата. Маестрото идваше винаги с разкошен костюм – тъмносин

или тъмносив, и вратовръзка, която му подходеше. Беше просто безумно елегантен мъж на онези години, след като вече беше преживял инсулт, беше изключително работоспособен.

Уроците протичаха в тъй наречения концертен салон в академията. Той седеше пред нас, а ние, учениците и студентите, които бяхме там, седяхме малко по-назад на меката мебел, маестро Атанасов ни акомпанираше на пианото. Заг нас беше портретът на Борис Годунов на Борис Христов, а пред нас – самият той. Представете си как сме се чувствали ние като някакви ученици в детската градина пред този колос на вокалното изкуство. В началото беше много трудно, за всеки от нас е било трудно.

Сеньора Франка винаги присъстваше на уроците ни. Ако той се възпламенеше нещо, сещате се, емоцията тресе всеки от нас, него също, тя само казваше: „Борис!“ Тоест – „Успокой се!“, а той казваше: „Да, Франка, да!“ Той говореше на български и на италиански език.

Борис Христов много обичаше да му пея арията на Ленски от „Евгений Онегин“ на Чайковски. Много му харесваха думите „Что день грядущий нам готовит?“. Тези думи той написа на

книгата на Олга Дейкова „Борис Христов“, която получих от моята съпруга Жанет. На книгата той го написа с трепереща дясна ръка, тъй като не беше във форма след института. Каза ми: „Живко, дай ми я, моето момче, във вкъщи. Аз ще се постарая да ти я надпиша.“ И ето какво е написал – за мен това е най-ценният подарък, който имам от Борис Христов: „На милият Живко Желев от сърце. Что день грядущий нам готовит! Сърдечно, Борис Христов, 7. 6.1989 година, Рома“. Това имам от Борис Христов като автограф.

На първата ни среща, когато се запознах с него, поисках да му целуна ръката. Той каза: „Аз да не съм поп, че да ми целуваш ръка, я се изправи!“ „Извинявайте, Маестро, за нас вие сте нещо повече от бог, повече от велик човек“, казах му, а той ме подкани да му разкажа кой съм и т.н. Разказах му. Тогава носех едно парче луканка от жената, която той винаги е обичал – Пенка Касабова, сестрата на Гео Милев. Тя е разбрала, че ще ходя в Италия и ми се обади, помоли ме, каза: „Г-н Желев, моля ви, елате, искам да пратя нещо на Борис Христов.“ Отидох при нея, тя живееше в граднката в началото на „Лозенец“, малко преди хотел „Хемус“. Качих се при нея – мисля, че осми или десети етаж беше. Подаде ми една луканка и каза: „Знам, че имате багаж, но това парче луканка го занесете на Борис, той много обича.“

Когато му подадох луканката и му казах от кого е, той с леко пренебрежение каза: „Остави я там, на бюрото...“, защото и Франка беше там. Аз не знаех, че е имало любовни отношения между тях с Касабова, мислех, че са приятели... Разбира се,

това са стари отношения, но между тях явно е имало голямо доверие, голяма любов, тя му е помагала много.

Какви са впечатленията, които и до днес пазите за Борис Христов като човек, като личност?

– О, Борис Христов беше уникален човек, уникална личност.

Първо, той беше страхотен патриот, най-най-големият българин, когото някога съм срещал, говореше перфектно български, дори говореше и шопско наречие. Един перфекционист във всяко отношение, не само професионално. Той беше толкова перфектен, че човек се чуди, слушайки неговите записи и неговите изказвания, как е възможно да бъде човек такъв перфекционист!

След втория-третия месец, след като спечелих като лауреат на конкурса „Тито Скипа“ в Лече, Борис Христов просто се влюби в моето пеене и имах щастието да навляза в неговата душа, така да се каже, и той в моята. Много ме обичаше, и Франка също много ме обичаше. Имах възможност да говоря с тях, да беседвам с тях както лично, така и в присъствието на моите колеги, разбира се. Може би бях най-възрастният от всички – на 32-33 години, другите бяха млади хора.

Спомням си, когато завърши първият курс в края на декември-началото на януари, Борис Христов каза: „Живко и Антон ще се върнат отново.“ (Антон Керемидчиев, който направи също много хубава кариера в Германия, моята вече приключи, аз съм в пенсия...) Той ни върна и с Антон останахме още пет месеца. Тоест – отидохме за три, а останахме десет месеца. Аз бях

в Италия от октомври до края на юни, в края на юни съпругата ми дойде, запозна се с Маестро. Разбира се, той трябваше да разреши тя да дойде и да спи в моята стая. След това отидох на конкурс в Сицилия. Върнах се, взехме си довиждане. Поддържахме непрекъсната връзка с него по телефона. Аз заминах за Германия, бях в Оперния театър в Ерфурт. Седмично поне по един път се обаждах и си говорех с Борис Христов. До момента, в който сеньора Франка ми каза: „Живко, не мога вече да ти го дам, не можеш да говориш повече с Борис, не се чувства добре.“ В края на юни 1993 година, когато се връщах от Бремен, бях си намерил квартира, чух по радиото, че Маестро е напуснал този свят. Прибирайки се вкъщи, съпругата ми също го каза и ми стана много мъчно...

Борис Христов беше респектирац с абсолютно всичко, което носи като певец, като личност и невероятен човек. Такъв днес не можеш да срещнеш. Това е най-великият човек, когото познавам и до когото имах щастието да се докосна. Той беше човекът, който ми даде сила и увереност в себе си, тоест – той ме накара да повярвам в себе си. Това беше човекът, който ми даде най-голямото самочувствие, с което съм и досега, макар че съм вече пенсионер, но на него дължа всичко. Той ми даде самочувствие, че мога. Спомням си, когато минахме цялата опера La sopranbula на Белини, как Борис Христов ми каза: „Живко, ела тук.“ И аз си помислих, че сега или ще ми удари шамар, или ще ме съдвече нещо... А той ми каза: „Ела тук, наведи се, искам да те целуна по челото. Сега разбрах, че съм те научил на нещо!“

Мариана Цветкова:

До ден днешен за мен Борис Христов е незаменим

Мариана Цветкова завършва Средното музикално училище „Проф. Веселин Стоянов“ в родния си град Русе. В периода 1985-1990 година продължава образованието си в Теоретико-композиторския и вокален факултет на Държавната музикална академия в столицата. През 1991-1992 година е на специализация в Българската академия за изкуство и култура „Борис Христов“ в Рим. Две години по-късно заминава за САЩ, където в Университета на Индиана учи при прочутата американска оперна певица Мартина Аройо.

През 1999 година стартира международната кариера на Мариана Цветкова в миланската „Ла Скала“. Следват изяви на сцените на Рио де Жанейро, Лион, Мюнхен, Токио, Дрезден и др.

Госпожо Цветкова, как се срещнахте с Борис Христов и станахте негова възпитаничка?

– Когато завърших Музикалната академия през 1990 година, се провеждаха конкурси за академията, която Борис Христов създаде с Министерството на културата. Тази академия даде възможност на млади оперни певци да заминат в Рим, да учат с него, както и с други преподаватели, различни дисциплини като музикознание и италиански език, имаше различни специалисти по Верди, Пучини и така нататък.

Аз бях една от късметливиците, които спечелиха тази стипендия и тази възможност да замина за Рим. Прослушването беше в Музикалната академия, всеки от нас – издокаран, нагласен, красив – трябваше да изпее няколко неща, да разкаже с 2-3 думи за себе си пред камерата и този видеозапис биваше изпращан до Италия и Маестро Борис Христов правеше своя избор. Така имах шанса и заминах за Италия да уча при него.

А как протичаха вашите занятия?

– Това беше един много особен процес, който не може да се

Борис Христов в България. Снимката е предоставена от архива на музей „Борис Христов“

сравни с процесите учител-ученичка или в музикалната академия и музикалните училища. Все пак Борис Христов беше колос за всеки един от нас. Голям интерпретатор, няма даже и да коментирам какъв велик бас певец е бил, и до ден днешен за мен поне е незаменим. Часовете ни протичаха всеки ден, което всъщност на мен лично ми даде една много стабилна основа да работя и да пея, да издържам дълги часове. Започвахме преди обяд – към 10:30 часа, свършвахме към 12:30 часа, следобед отново – от 16:30 до 19 часа всеки ден с изключение на неделя. Имаше изключителна пианистка – Нина Варимезова беше по мое време, разбира се, през различните години са били различни пианисти.

С Маестро Борис Христов часовете наред пеехме избрани арии, дори някои от нас – аз лично подготвих и цели партии – на Елизабет от „Дон Карлос“, на Леонора в „Силата на съдбата“. Това са всъщност опери, които са били изключителни знакови в репертоара на Борис Христов. И така всеки божи ден в продължение на осем месеца и половина.

Борис Христов беше изключителен интерпретатор. Той се вълнуваше от пеенето, от думите. Имаше с него такива сцени, които никога през живота ми не са се повтаряли. Той държеше на всяка дума, на – как да кажа, на цветовете на думата. Ние с него имахме особени сблъсъци. Например в руския репертоар помня как пях арията на Лиза от „Дама Пика“. Всъщност толкова млада певица бях аз, че даже не мога да се нарека певица. Бях току-що завършила музикалната академия – още ученичка, както се казва. И думите „Ах, истамила със остала“ ги пеех така равно, безстрастно... Но за него думата имаше точно толкова голямо

значение, колкото звукоизличането, и това превръщаше работния процес с Борис Христов не просто в една лекция или урок, а в доказване на себе си и на моженето си, на интелигентността си, защото той провокираше постоянно. Затова ще остане от най-любимите ми личности, които съм срещнала в живота си досега.

Какви впечатления пазите от него като човек, като личност?

– Титан. Човек, който не приемаше „Не“ за отговор. Много трудолюбив, искаше това от нас, пак ще го повтора – за него думата, интерпретацията, смисълът е защо човек пее, не е просто пеене като едно звукоизличане. Даже не бих казала и като птичка в гората, защото и птиците изразяват нещо с чуруликането си. Но по-скоро стремежът му да накара певеца да изрази героя по най-точния начин. Лично моят конфликт с него беше, когато той все казваше: „Трябва да ми дадеш сърцето си, сърцето си! Не може така да спестяваш. Човек трябва всичко да дава от себе си, защото ето, публиката – тя е дошла, тази

вечер е избрала теб да слуша, а не да отиде на кино или на театър и да си даде парите за някой груг. Това е първият знак, който трябва да следваш – да си верен на това, което правиш!“

Самият Борис Христов за мен ще си остане изключително мощна фигура. Никога няма да забравя как седеше зад бюрото в академия и когато можеше, и когато се радваше, се смееше с пълен глас. Когато тъгуваше и чувстваше какво пеем, плачеше с истински сълзи. Аз не съм срещала такъв учител досега, който живееше с мен по време на този процес. Ще го запомня с неговата всеотдайност на музиката и на това, което прави. На мен лично той ми даде много добър урок, който вече с напредването на годините си спомням – казваше: „Много е важно да знаеш какво си могла да пееш преди добре, какво можеш да пееш сега добре и какво би могла все още да пееш добре в бъдеще.“ И това, като го приложих в нашия живот, е изключително добър урок. Човек наистина трябва да знае кой е, какво може и какво не може, и да се опита да бъде добър човек, християнин. Това според мен е най-важният урок, който научих от него. И никога да не се отказвам.

София, 7 октомври 1978 г. Среща на именития български оперен певец Борис Христов с колектива на музикалния театър „Стефан Македонски“. Снимка: Живко Ангелов, БТА

Георги Петков:

Големият си е голям

Георги Петков завършва музикалното училище „Любомир Пипков“ в столицата със специалности пеене, пиано и факултативно хорово дирижиране. Продължава образованието си с профил оперно пеене в Музикалната академия „Панчо Владигеров“. През 1989 г. Петков заминава за Музикалната академия на Борис Христов в Рим.

В кариерата си Георги Петков изиграва над 40 роли. Професионалният му път е свързан със сцените на оперния театър в Сливен, операта във Варна и Пловдив. През 90-те години има успешни изяви в Нова Виенска опера, която поставя на сцена съвременно изкуство.

Господин Петков, как станавате ученик на Борис Христов?

– Тогава имаше изградена система от г-н Карталов и явно всичко е било съгласувано с маестро и с Комитета за култура. Идваше г-н Карталов от Рим в София, обявяваше се официално конкурс и който от оперните певци искаше и отговаряше на условията (в началото имаше условие, което после отпадна, всеки кандидат да има поне пет години като солист на сцена). Защото при Борис Христов се учеше интерпретация, учеха се роли, а не техниката на пеенето. Тоест – на него му трябваша, условно казано, готови оперни певци с роли.

Всеки кандидат се явяваше при г-н Карталов в една от залите на НДК пред камера. Той имаше „Видео 8“, през 1989 година това беше чудо на техниката. Всеки кандидат изпълняваше по една ария, песен или романс. След това Карталов носеше в Рим тези две или три касети, колкото са кандидатите. След което, аз съм бил лично свидетел на този процес, сядаха двамата и Борис Христов лично избираше кои да бъдат следващите пет или шест човека. При него нямаше връзки, нямаше нищо

такова, защото всеки от нас е бил обвиняван откъде е намерил връзки, за да попадне при Борис Христов. Видях как става – той гледаше записите не един път, а в продължение на седмица, че и повече, докато наистина се установи кои ще бъдат в следващата екип за работа.

Явно съм имал този късмет да бъда одобрен от него и така попаднах в академията в Рим. След смъртта му не знам как е, но докато той беше жив и беше в кондиция, нещата стояха точно така.

Как протичаха занятията при него?

– Работехме три пъти в седмицата – в понеделник, сряда и петък. Карталов докарваше Борис Христов със служебната кола около 13:30-14 часа и се започваше здрава работа до 17:30-18 часа.

В нашата група бяхме шестима певци – двама бас, две мецосопран, тенор и баритон. Всеки казваше какво е подготвил и какво иска да работи, след което то се одобряваше от Борис Христов, защото е имало случаи, когато казва: „Не, това не искам да го работим.“

След това се започваше рабо-

та. Разполагахме с прекрасния пианист, педагог и интерпретатор Атанас Атанасов – пианиста, който всяка минута беше на наше разположение, когато подготвяхме нещо за урок.

Всяко произведение се поднасяше в горе-долу готова форма, но оттам нататък започваше интерпретаторската работа, която беше къртовска и беше буквално тон по тон и сричката по сричка. Това беше нещото, което ни изправяше понякога на нокти – доколко Борис Христов държеше на съвършеното произнасяне на текста. Съвършеното отношение към текста като интерпретация и към смисъла на това, което се пее, тръзва съответно от психологическия момент на героя. Да вникнем в психологията на този човек, на времето и епохата, в които работим. Това бяха такива неща, които не че не сме ги учили, но все пак при него буквално бяха издигнати в култ. Нямаше как той да пропусне някой да сдърже някоя съгласна или нещо такова и да не разбере думата. Удряше по бюрото и казваше „Не е така!“ и произнасяше ясно думата, след което който и да е от нас съответно трябваше да я изпее по този начин.

Имахме отделно и вокална ра-

София, 12 юни 1963 г. На аерогарата българският оперен певец Борис Христов е посрещан от представители на Комитета за култура и изкуство. Снимка: Симеон Ненов, БТА

бота с една от големите педагожки за онова време в Италия, в „Санта Чечилия“ – професор Йоланта Маньони. Работехме и с бившия главен пианист на Римската опера маестро Джузепе Джердина, преподавател по история на белкантото беше сеньор Маурицио Модуньо.

Бяхме плътно заети от понеделник до петък, събота и неделя имахме малко свободно време и учене на нови неща, защото в понеделник Маестро то идваше. Това беше цялата работа всъщност, която беше страшно интензивна.

Какви впечатления наизте за Борис Христов като човек, като личност?

– Големият си е голям!

Звучи като клише, но той към нас специално имаше изключително бащинско отношение. Предполагам знаете, че двамата със сеньора Франка са били оцетени от съдбата в това отношение – нямаха деца. За него,

както и за нея, ние бяхме един вид като техни едва ли не основни деца. Той работеше с всеки поотделно, съответно отделяше абсолютно еднакво внимание на всички, нямаше привилегировани. В това отношение всички се чувствахме равни пред него и най-вече пред изкуството – това беше основно.

Борис Христов и сеньора Франка бяха хора от съвсем друг мащаб, от друга епоха – те не бяха за това съвремие, в което живеехме накрая. Той самият през 1989 казваше: „Това, което става по сцените сега, не ми харесва, това не е добре.“ Аз помня много добре и думите на професор Йоланта Маньони, която казваше: „В Италия не останаха педагози, защото всички добри и истински педагози, които владееха старата школа на пеенето, заминаха за Щатите.“ Тя можеше да го каже, защото не беше коя да е – била е голяма певица в периода между двете световни войни, а след това започва да се занимава с педагогическа дейност. Въоб-

ще цялото обкръжение – кой да преподава, загължително беше одобрявано лично от Борис Христов, там нямаше случайни хора по никакъв начин.

А в чисто човешки план Борис Христов беше Човек – с много голямо Ч. Голям човек, много голям...

София, 12 юни 1963 г. Борис Христов с майка си. Снимка: Симеон Ненов, БТА

Бойка Василева:

Той искаше да даде всичко, което беше научил от сцената, на певците, с които работеше

През 1987 година Бойка Василева завършва Националната музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“ в класа по оперно пеене на професор Лилия Стефанова. Година по-късно вече е солистка на Варненската опера. Василева преминава през няколко специализации – през 1987-а специализира в Белгия при Алден Бизен, следващата година е при баритона Джино Беки във Флоренция, а през 1989-а – при Маестро Борис Христов в Академия за изкуства и култура в Рим.

Бойка Василева гастролира в редица оперни театри по света, сред които са сцените на Краалския театър в Амстердам, театър „Колосео“ в Лисабон, театър „Одеон“ в Париж и други.

Борис Христов
Снимката е предоставена от архива на музей „Борис Христов“

Госпожо Василева, как се случила така, че станалите ученичка на Борис Христов?

– Аз съм завършила в класа на професор Лилия Стефанова през далечната 1987 година и се считам за нейна ученичка. При Бо-

рис Христов съм специализирала. Аз лично смятам, че съм специалист, не мога да кажа, че съм ученичка на Борис Христов, защото, за да бъдеш ученик, според мен трябва да има един много дълъг процес – такъв, какъвто ние не сме имали по простата причина, че специализацията беше в рамките на три месеца. Аз съм специализирала при Борис Христов през пролетта на 1989 година – от март до юни.

Как минаваха занятията ви?

– Борис Христов имаше здравословен проблем, но въпреки всичко беше толкова енергичен и толкова жизнен, искаше да даде всичко онова, което беше на-

учил от сцената, на певците, с които работеше. Той работеше за изключителна дикция, тоест произношение на италиански език, защото ние идваме от България, колкото и да сме учили италиански език, друго е да работиш с човек, който е живял в

средата и ти дава напътствията как трябва да се произнесе, какво отношение трябва да имаш към текста, какво отношение трябва да имаш към музиката. Така че той работеше преди всичко върху интерпретация на материала, който ние му предлагаме.

Уроците бяха много интересни, защото, когато специалист започне да пее, да представя арията (обикновено се пееха арии), виждаш как Борис Христов започва да живее с музиката. Започва да живее и да диша с теб, променяше се изразът на лицето ме, просто се озаряваше. Това е неповторимо нещо – да се докоснеш до света на такъв колос, на такъв изключителен човек. И изключителен българин.

Какви впечатления пазите днес за него като личност, като човек?

– В това, което казах досега, се събира фокусът – страхотно преклонение, уважение и страхопочитание. Защото изведнъж отиваш в тази къща и срещаш човека, който виждаш, че цял свят аплодира и цял свят се прекланя пред неговия талант, а ти се докосваш до него, говориш с него, работиш, той ти дава напътствия. Само това е гостатъчно.

Очаквайте през октомври броя на списание ЛИК,
посветен на
155 години от
ОСНОВАВАНЕТО НА БАН

ЛИК
Литература Изкуство Култура

ИСТИНСКИТЕ НОВИНИ

- www.bta.bg
- Bulgarian News Agency
- [bta.bg](https://www.instagram.com/bta.bg)
- [bta.bg](https://twitter.com/bta.bg)
- Bulgarian News Agency
- [BTAnewsBG](https://x.com/BTAnewsBG)
- Bulgarian News Agency (BTA)
- [bta.bg](https://open.spotify.com/artist/bta.bg)